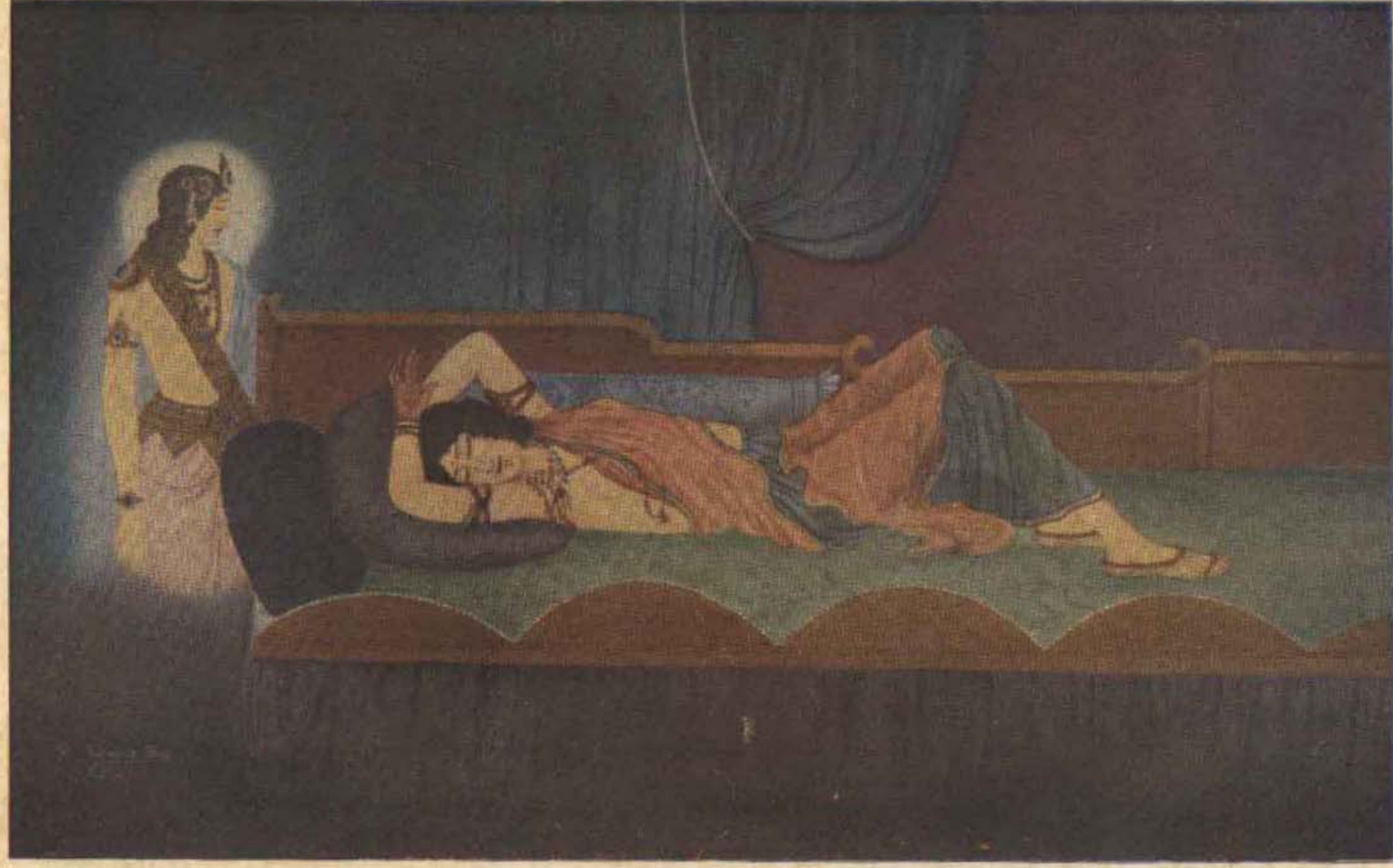

చ. చెలి కలలోన నొక్క సర♦సీరుహనేత్రుఁడు హారరత్నకుం
డలకటకాంగుళీయక ర♦టన్మణినూపురభూషణుండు ని
ర్మలకనకాంబరుండు సుకు♦మారతనుండు వినీల దేహుఁ డు
జ్జ్వలరుచినూతనప్రసవ♦సాయకుఁ డున్నతివత్తుఁ డెంతయున్.

చ. నను బిగియారఁ గౌఁగిట ము♦దం బలరారఁగఁ జేర్చి మోదముం
దనుకఁగ సంచితాధరసు♦ధారస మిచ్చి మనోజకేళికిం
బనుపడఁ జేసి మంజుమృదు♦భాషలఁ దేలిచి యంతలోననే
చనియెను దుఃఖవార్థిఁ బెలు♦చన్ నను ద్రోచి సరోరుహాననా.

మే - 1935 గృహలక్ష్మి

పాతివ్రత్యసూత్రము — ధర్మశాస్త్రములబలము

భారతదేశసంప్రదాయము ప్రకారము చూచినచో వివాహము చతుర్విధపురుషార్థదాయకము. గార్హస్థ్యధర్మనిర్వహణసాధనమై, లోకసంగ్రహ ప్రయోజనమై, ఇష్టకామ్యార్థసిద్ధిదమై, మోక్షకారకమైన గృహస్థాశ్రమము తక్కిన యాశ్రమవాసుల కెల్లఱి కూతపట్టై శ్రేష్ఠతమమయినదిగా సమస్తధర్మశాస్త్రములయందును ప్రశంసింపఁబడినది. కావుననే వివాహమునకు వైదిక సంప్రదాయములో మోక్షకారకములైన షోడశకర్మలలో నొక యుత్తమస్థానమొసఁగఁబడినది.

ఆధ్యాత్మికపరిభాష చాలవరకర్థము కాని మనకు భౌతికదృష్ట్యా పరిశీలించినను వివాహము కాయికమై మోహమును తీర్చును. మానసికమై స్త్రీపురుష స్నేహమును స్నిగ్ధమొనర్చును; సాంఘికమై సంసారములను పెంచి దేశాభివృద్ధిని చేయును. మోక్షసిద్ధిలో భౌతికశాస్త్రములకు విశ్వాసము లేదు గనుక ప్రస్తుత వివాహసంస్కరణ సమస్యలలో దానికి గమనించవలసినంత స్థానమే లేదు. భారతదేశములో మాత్రమింకను ఆప్రాతవిశ్వాసమునుబట్టి వ్రేలాడువారు గలరు.

భారతీయ ధర్మశాస్త్రములలో చెప్పబడిన యిట్టి మోక్షకారకత్వము పతిదైవతత్వము యితరమతముల సూత్రములలో లేకున్నను, ఏమతముగాని వివాహమును ఒక కాయిక సాంఘికకర్మగా నంగీకరించుటతో మాత్రము తృప్తినొందక దానికొక శాశ్వతత్వమును పవిత్రత్వమును ఆరోపించియే యున్నది. ధర్మశాస్త్రములలోను మతగ్రంథ

ములలోను వివరింపఁబడిన శాశ్వత పవిత్ర మోక్షభావములలో విశ్వాసముతో చేసుకొనఁబడిన వివాహములకు వైదిక లేక మత సంబంధ వివాహములనియు (religious marriages) తక్కిన కాయికమానసిక సాంఘిక ప్రయోజనములయందు మాత్రము విశ్వాసముతో చేసుకొనఁబడిన వివాహములకు సాంఘిక వివాహములు (civil marriages) లేక ఒడంబడిక వివాహములు (contract marriages) అనియు వ్యవహారములో వాడుక. ఇట్టివివాహము లెప్పుడు పట్టిన నప్పుడు, ఎవరిష్టమైనచో వారితో చేసుకొని, యిష్టము చెడగానే త్రెంచుకొని యిష్టమైన యితరులతో చేసుకొనవచ్చును. స్వయంవరము వివాహవిచ్ఛేదము అను సంపూర్ణవ్యక్తి స్వాతంత్ర్యపు హక్కులపై నిట్టి వివాహము లాధారపడుచున్నవి. వీని ఫలితముగా అమెరికా మొదలగు పాశ్చాత్య దేశములలో వివాహవైఖరులెల్లయు చాలా అరాచకములపాలై, గార్హస్థ్యబంధములు పటాపంచలై, నైతికపు కట్టుబాట్లు త్రెగిపోవుచున్నవనియు, రాజకీయముగ సాంఘికముగ స్త్రీపురుషుల కెట్టి సౌకర్యాభివృద్ధులు చేకూరినను నీతివిశ్వాసములు విచ్ఛిన్నములైన సంఘములు వృద్ధికి రాజాలవనియు, సాంఘికజీవనము పరిశుద్ధమై మనోహరము కావలెనన్న వివాహవిషయములో మతసిద్ధాంతములకు గౌరవము కలుగవలెననియు, అవసరమైనచో యిందువిషయమై చట్టములనుగూడ చేయవలెననియు రివరెండు గిల్లిసుగారు 'క్యాతలిక్కువరల్డు' అను పత్రికలో వ్రాయుచున్నారు. ఆర్థిక రాజకీయసైనికవిషయములనుగూర్చి తీసుకొనుచున్న శ్రద్ధలో నూరవపాలైనను ఇట్టి ప్రధానసమస్యావిషయమై రాజకీయవేత్తలు తీసుకొననందుకు ఆయన వగచుచున్నారు.

"అతి తరచుగా వివాహములు విచ్ఛేదములు చేసుకొనుచున్న వీరు తమ చర్యలను సమర్థించుటకు అనంతమైన కామవాంఛను తప్ప వేరొకదానిని దేనినిగాని కారణముగ చూపలేకున్నారు. బైబిలునుమాత్రమే వారు తృణీకరించి హేళనచేయుటతో తృప్తినొందక మానమర్యాదలనుగూడ తృణీకరించుచున్నారు. బైబిలులో వివాహమునుగూర్చి యేమిగలదో వారు పఠించి తెలుసుకొననైననొల్లరు. 'భార్యనెవడు విడచిపెట్టి వేరొకతె కరగ్రహణ మొనర్చుచున్నాడో అతడును, భర్తచే విడచిపెట్టబడి వేరొకని నెవ్వతె కరగ్రహణమొనర్చునో ఆమెయు వ్యభిచారదోషమునకు పాల్పడుచున్నా'రని బైబిలు చెప్పుచున్నది. బైబిలును మరచిపోయిన యీతరము వారి కిట్టి సిద్ధాంతములు విపరీతముగ వినబడుటలో ఆశ్చర్యములేదు. బైబిలును నమ్మినను నమ్మకపోయినను క్రైస్తవ యూదీయ, అక్రైస్తవ సిద్ధాంతముల కన్నిటికినిగూడ విరుద్ధమైన యిట్టిచర్యలకు వారు త్తరవాదులుకాక తప్పదు. ధర్మశాస్త్రములు మాకు తెలియవు; వానిని మేము నమ్మ మన్నంత మాత్రమున వానిలో విధింపఁబడిన బాధలు మనకు తప్పిపోవు" అని అతడు ఆవ్యాసమునందే వాపోసినాడు.

నవనాగరకులు అతని విశ్వాసముతో సంపూర్ణముగ ఏకీభవించినను ఏకీభవించకున్నను వివాహమొక ధర్మశాస్త్రకర్మగా పరిగణింపఁబడవలె నను విశ్వాసముగలవారన్ని దేశములలోను జాతులలోను పెక్కుఱు గలరు. కాని యీవివాహకర్మయందు భారతీయులకు భారతీయస్త్రీలకుగల యంత విశ్వాస మింకేజాతికిని లేదనియే చెప్పవచ్చును. భారతస్త్రీల కింకను పతియన్న దైవము. దైవముయొక్క గుణములను లోపములను భక్తుడు సంశయింపఁగూడనట్లు భర్తలోపములను గూర్చి భారతాంగన యిప్పటికిని చర్చింపనొల్లకుండనున్నది. భర్తయొక్క లోపములు పాపములుగూడ తన పాతివ్రత్య మహిమవల్లన మటుమాయము కాగలవనియు, అందుకే ఆపె యవతారమనియు నేటికిని ఆమె విశ్వసించుచున్నది. భర్తృమరణానంతరముగూడ వేరొకపురుషుని వివాహమాడుట అయోగ్యముగ పరిగణించుట కలవాటుపడిన ఆమెను సజీవభర్తతోడిదే పతివ్రతయొక్క జీవితమనియు, అతనితరువాత ఆమె జీవించుటకైన నయోగ్యఅనియు ఒకప్రాచీన విశ్వాసమింకను పీడించుచునేయున్నది. సహగమనమును నిషేధించు ప్రభుత్వశాసనమే లేకున్నచో ఎంతమంది పతితోకూడ చితిలో దూరకుండ నొల్లనివారు భారతజాతియందు గలరో చెప్పఁజాలము. సహగమనమును నిషిద్ధముచేసి వేనవేలస్త్రీల జీవితములను మానవకోటికి దక్కించిన ప్రభుత్వమువారీవిషయమున కృతజ్ఞతాపాత్రులని దయాంతఃకరణములు గల వారెల్లరును విశ్వసింపక మానరు. విధవావివాహములు ప్రభుత్వశాసనసమ్మతములైనను వైదికపాతివ్రత్యవాసనలు వంటికి బట్టిపోయిన భారతాంగనలలో పెక్కురు దానివల్ల నెట్టిప్రయోజనమును బడయనొల్లకున్నారు. వైదికసంప్రదాయము లర్థము చేసుకోనేరని మిస్ మేయోవంటి పాశ్చాత్యవిలేఖరులెందరో యిదియంతయు మతదౌర్జన్యమనియు, మతపిచ్చియే లేకున్నచో వీరందరును పునర్వివాహములుచేసుకొని కులుకగలవారేయనియు, పాశ్చాత్య విద్యావిమర్శనల నీదేశములో వ్యాపింపఁజేసి వారినందరిని భోగసౌధాంతముల మీఁదికెక్కించి పుణ్యము కట్టుకొనవలెననియు ఎడతెగని ప్రచారములు చేయుచునేయున్నారు. అయినను పుణ్యమతులగు భారతీయాంగనల కీసిద్ధాంతమిప్పటికిని నచ్చక నోములు వ్రతములు యాత్రలు తీర్థములు దానములు ధర్మములు పూజలు ఉపవాసములు మొదలగువానిలోనే నవయ నిచ్ఛగించుచుండుట వారి జ్ఞానవిశేషమో అజ్ఞానమహిమయో నిర్ణయించవలసిన భారమును విజ్ఞులకు పండితులకే విడచిపెట్టగోరుచున్నాము.

అన్నింటిలో ఆశ్చర్యకరమైన విషయము భారతదేశములో విగతభర్తృకలైన స్త్రీలింకను వ్రతోపవాసముల నవయుటతో మాత్రము సంతృప్తినొందక సహగమనము చేయ తాపత్రయము పడుచుండుటయై

యున్నది. ఇట్టివారు పెక్కుమంది లేక పోవచ్చునుగాని కొద్దిమందికల్గినను అది భారతీయాంగనల కాచట్టనిషిద్ధకర్మయందు గల విశ్వాసపరిమితికి నిదర్శనమనియే చెప్ప వలెను. వారి కా కర్మయం దట్టివిశ్వాసము కలదు గనుక వారు మరణించుటకు ప్రభుత్వ శాసన మనుమతి యియ్యవలెననికాని నిషేధించరాదనికాని వాదించు ఛాందసు లిప్పుడెచ్చటను లేరు. మహాత్మాగాంధిని యీప్రశ్న యే యొకరు వేసినప్పుడు "సహ గమనముచేయు కోరికయు విశ్వాసమును స్త్రీకి వుంటేవుండునుగాక కాని చట్టమందు కంగీకరింపరాదు, ఆపవలె"ననియే అతడు నిష్కర్షగ వాక్రుచ్చినాడు. ఈ ధర్మ శాసనమొక టుండుటవలననే యేటేట ననేక ఆత్మహత్యలును స్త్రీహత్యలును ఈదేశమున నాగిపోవుచున్నవనికూడ అంద రును గ్రహింపవచ్చును. ఈశాసనబలము వలననే ఇట్టి ఆవేదములు ఆవేశములు అప్ప టిలో ఆగి, క్రమముగ చల్లారి విధవాజీవన మునకు కొందరును పునర్వివాహములకు కొందరును అలవాటు పడుచున్నందుకు గూడ మనము సంతోషించవలసినదే.

కాని యింకను అనేకమంది కిట్టిజీవనము కేవలము శాసననిర్బంధమువల్లను నిస్సహా యత వల్లనే కాని మనఃపూర్వకముగ నంగీ కారము కాదేమోయని సంశయింపవలసి వచ్చుచున్నది. భర్తృమరణానంతర మాత్మ హత్యలు చేసుకొనుచున్న వారియొక్కయు మంచముపట్టి కృశించి మరణించుచున్న వారియొక్కయు చరిత్ర లప్పుడప్పుడు వార్తా పత్రికలలో ప్రకటింపఁబడుచునే యున్నవి. మార్చినెల 25-వ తేదిని సాత్నానగరము లో భగవత్ప్రసాదను బ్రాహ్మణుడు వెంకట హైస్కూలు పండితుడు మరణిం చెను. అతనిచితిలోబడి ఆమెభార్య మరణిం చుటకు ప్రయత్నించెననియు, బంధువులును పోలీసువారును ఆమెను అట్టిప్రయత్నము నుండి లాగి తన భర్తృకుటీరమునకు చేర్చి రనియు, ఆమె నాటినుండి నిరశనవ్రతమూని నీటిచుక్కయైనను త్రాగక మరణనిశ్చయ ముతో కృశించుచున్నదనియు, ఎవరెన్ని విధములబోధించినను ప్రయోజనము లేకున్న దనియు, వందలకొలదిజను లామె కుటీర మునకువచ్చి ఫలములు పూవులు దక్షిణలు యిచ్చి మ్రొక్కులు చెల్లించుచున్నా రనియు జబ్బల్పూరునుండి ఫ్రీప్రెస్సు విలే ఖరి పత్రికలకు వ్రాయుచున్నాడు. నవ నాగరకత, నూతనస్వాతంత్ర్యతాసిద్ధాంత ములు నాలుగుగుఱ్ఱాల రథములమీద పరుగులెత్తుచున్న యీ శాస్త్రీయ యుగ ములోగూడ భారతదేశములో నిట్టి విశ్వాసము లచంచలముగ వేనవేలు స్త్రీ పురుషుల చిత్తములను వశీకరణ మొనర్చు కొని యేలుచుండుట భారతీయులకు ధర్మ శాస్త్రములయందును మోక్షలబ్ధియందును గల ఆసక్తిని వేనోళ్ల చాటుచున్నది.

భర్తలుబ్రతికున్నన్నాళ్లు వారిలోపము లెక్కడనగుపించునో యని గాంధారివలె కండ్లకు గంతలుకట్టుకొని చూడనొల్లక,

ఇతరులు చెప్పిన విననొల్లక భక్తితో పరిచర్యలు సలుపుచు, మరణించినతరువాత సాధ్యమైనచో సహగమన మొనర్చుచు లేనిచో వ్రతోపవాసములతో నవయుచు అతనికి పుణ్యలోకసిద్ధికై తపస్సుచేయుచుండు నారీరత్నములు భారత నాగరికతకు పెట్టనిభూషణములు. అట్టి సుందరీరత్నముల గనుచున్న భరతమాతయు, వారిని పాణిగ్రహణము చేసుకొనగలుగుచున్న భర్తలును ధన్యులు. వారి ఋణములను వీరెవ్వరును యెన్నిజన్మములకును తీర్చుకొనలేరు. అట్టి పతివ్రతాశిరోమణులకు తగిన పూజాగౌరవములు పురుషు లీయజాలకున్నచో వారి జన్మనిరర్థకమనియే చెప్పవలెను. భారతదేశపు పురుషులలో విద్వాంసులు, వ్యవహర్తలు, శ్రీమంతులు, ధీమంతులు, పరాక్రమవంతులు పెక్కండ్రుగలరు. వీరందఱును ప్రతిదినమును ఇట్టి పతివ్రతాశిరోమణులకు భర్తలు కాగల అర్హతలు తమవద్దనున్నవేమో ప్రతిదినమును ఆత్మపరీక్షయొనర్చుకొనవలెను. అట్లొనర్చుకొనుచున్నచో మనదేశమున నారీమణుల ప్రస్తుత జీవనములు ఇంత దుఃఖభాజనములుకావు. అర్ధాసనముమీదఁ గూర్చోపెట్టుకోవలసిన నారీరత్నముల నెందరో యీసడించి వేశ్యారతులును పరదారానుగతులును నగుచున్నారు. పాదములపైబడి మ్రొక్కవచ్చుచున్న శిరఃఫలకముల నెడమకాలఁ దన్నుచున్నారు. ఆలోచనలలోనికి తీసుకొని ఆదరించవలసిన సచివరత్నములను అజ్ఞానమున ముంచి అవమానము చేయుచున్నారు. ఇట్టిగతులు పాతివ్రత్యమునకై పేరుమోసిన భారత నారీమణులకు పట్టరానివని యెల్లరెరింగినదియే. ఇట్టినారీరత్నముల కర్హమైన పతులుగ సుతులుగ సోదరులుగ అతిథులుగ హితులుగ మైత్రులగ, సేవకులుగ, యజమానులుగ జీవింపఁగల అర్హతను తమకు ప్రసాదించుగాక యని భారతపుత్రు లెల్లరును కాత్యాయనీదేవిని అనునిత్యము ప్రార్థింతురు గాక !

తెలుఁగు యుగాది

చిత్త మలరించు చివురుల చీరగట్టి
తావులను జిమ్ము మల్లియల్ తలనుముడిచి
పిల్ల తెమ్మెరపట్టిని వెంటనిడుక
రమ్య కలకంఠకూజిత రవళి మెరయ
క్రమగతివచ్చె తెలుఁగు యుగాదిలక్ష్మి

*　　　　*　　　　*

కాలచక్రంబునందున గ్రాలుచుండు
నాకులే సుమి యరువది యబ్దములును
చక్రభ్రమణాన నెన్నియో సారులిట్లు
భావ యువ ధాత వర్షాళి వచ్చివచ్చి
యాంధ్ర జగతినిపాలించి యరిగియుండె
క్రొత్తగాదిద్ది వానికి క్రొత్తగాదు.

*　　　　*　　　　*

ప్రాఁతవారైన పరదేశ వాసముండి
బహుదినాలకు నేతెంచు బంధులయెడ
ప్రీతినెఱపుట మనుజుల రీతిగాన
రమణ భవదీయమందిర రాజినెల్ల
తెల్ల సున్నంపుబూతల వెలయజేసి
రంగవల్లులదీరిచి రాణమీరు
పసపు గుంకంబులిడి దోరబంధములను
చూతదళతోరణంబుల సొగసుపఱచి
మావిపిందెల పచ్చళ్లు మంచిమంచి
వంటకంబులు భక్ష్యముల్ పాయసంబు
వేపపూ ప్రసాదంబుతో విందుబెట్టి
గారవింపుడీ తెలుగు యుగాది నెలమి
లలిత మతులార యోగృహ లక్ష్ములార

కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ

స్వాగతము

నగు మొగమ్ములతోడ మానస
ముగుదలెల్లను విరిసినవ్వగ
మొగిలుకన్నెక విజయహారతి మొనసి ఎత్తినది.

పంచమస్వర మెత్తికిన్నెర
పాటపాడెడి పరభృతమ్ములు
పారవశ్యముతో వసంతుని...పజ్జ జేరినవి.

యువజనమ్ముల హృదయకాంక్షలు
యువజనమ్ముల ప్రమదజీవిక (కు)
అంక్షవేయగ నవయువాబ్దం బవతరించినది.

తరలితిరిగెడు సమయచక్రము
దొరలియరిగెడు యబ్దవలయము
నరయమానవ జీవితమ్మే...సరికి సరియగునో.

ఓవసంతపికమ్మ స్వాగత
మోవసంతసమీర స్వాగత
మోవసంత సుమమ్మ స్వాగత...మోయువాబ్దంబ !

కొమరవోలు నిర్మలాదేవి

స్త్రీ స్వాతంత్ర్య మెట్టిది?!

శ్రీమతి గొల్లపూడి కృష్ణవేణమ్మగారు

ఇతర దేశాలలోవలె మనదేశములోను పురుషులతోపాటు స్త్రీలకును అన్ని స్వాతంత్ర్యములును ఉండవలెను అనేవారు ఈకాలమున పెక్కుమంది ఉన్నారు. అయితే ఆ స్వాతంత్ర్యమనేది ఎట్టిదో వినేవారికివలెనే అనేవారికిగూడ అంతగా తెలియదేమో అని తలుస్తాను. ఇతర దేశాలలో అనేకముగా పురుషులతోపాటు స్త్రీలున్ను కడుపు కక్కుర్తికి తంటాలు పడువారు కలరని తెలుస్తున్నది. ఏబీదకుటుంబములలోనో, ఏతక్కువ జాతిలోనో తప్ప మనదేశంలో స్త్రీలకు అట్టి బాధ ఎప్పుడును లేదు. ఎన్ని అగచాట్లు పడియైన డబ్బు సంపాదించి యింటికి తీసికొరావలసినవారు పురుషులు. ఆద్రవ్యమును ఆహారపదార్థముగ తయారుచేయవలసినవారు స్త్రీలు. మొదటినుండి మనదేశములో ఇదే పద్ధతి అనుకుంటాను. ఇప్పటికి ఎన్నో రాజ్యాలు తలక్రిందైనట్లు వినుచున్నాము. కాని ఈపద్ధతి మాత్రము ఇంకను తలక్రిందు కాలేదు.

మనముకోరే స్వాతంత్ర్యాలలో ఇది యొకటిఅయితే (అనగా పురుషులు వంట యింట్లో స్త్రీలు ఆఫీసులలో) స్వర్గములో ఉండి, నరకమును కోరుచున్నామన్నమాట. గృహలక్ష్మి, బజారులక్ష్మి, ఆఫీసులక్ష్మి అయినచో ఇంక చెప్పవలసినదే లేదు. దూరము విచారించిన పురుషుడు ఇంటివెలుపలను లోపలగూడ అస్వతంత్రుడే. మన ప్రాచీనులు చేసిన యేర్పాటది. ఈసంగతి పెండ్లికాలములో చదువుమంత్రాల యర్థము తెలిసికొన్నచో సర్వజ్ఞను. 'ధనవిషయములోగాని ధర్మవిషయములోగాని, కామవిషయములోగాని నామాటను ఎప్పుడును జవదాటగూడదు' అని మొదటనే గట్టి యేర్పాటుచేసికొని పురుషుని స్త్రీ వివాహమాడుచున్నది. చెమటదీసి సంపాదించిన ద్రవ్యములో తాను ఒకదమ్మిడీకూడ స్వతంత్రించి కర్చుపెట్టుటకు అధికారములేనివాడు పురుషుడని యేర్పడుచున్నది. అంతట అట్లు జరుగుచున్నదా అంటే అదివేరు. ఆసంగతి ప్రత్యేకముగా విచారిస్తాము.

ఇంక విద్యావిషయములో చూస్తాము: స్త్రీలు చదువుకోకూడదు అనేమాట మన అమ్మమ్మకాలమునాటిదో, అంతకు ముందటిదో!! మనకు బుద్ధితెలిసినదిమొదలు అట్టిది వినరాదు. ప్రాచీనకాలములో ఎందరో స్త్రీలు, విద్యావతులున్నట్లును, వారు గ్రంథరచయితలేగాక పెద్దపెద్ద సభలలో శాస్త్రవాదములుచేసినట్లును తెలుస్తున్నది. ప్రకృతము, స్త్రీవిద్యకై వాగ్వ్యయము చేసేవారు పెక్కురు. కాని స్త్రీజాతికి వన్నెతెచ్చునది యెట్టివిద్య అట్టి విద్యాశాలలు ఈవిశాల భారతదేశంలో ఎన్నియున్నవి అని విచారించేవారు లేరు. ఇప్పటివిద్య పురుషులకే అనర్హము నిష్ప్రయోజనము కానిచదువు అని దూషించుచు బాలురతోపాటు బాలిక

లనుగూడ ఆ విద్యాశాలలకే అందఱును పంపుచున్నారు. ఈ విద్యవలన స్త్రీలకు ఎట్టి ప్రయోజనమని అడిగితే గ్రుడ్డికన్నుకన్న మెల్లకన్ను మేలుగదా అని సమాధానము; కాని మెల్లకన్ను ఎప్పుడో యొకప్పుడు అపాయకరమని గూడ తలంచవలెను.

చక్కగ విచారించినచో, లోకానికిభయపడో, మొగమోటమునకో, మఱెందులకో గాని ప్రకృతము చాలమంది పురుషులు స్త్రీ జాతియెడ చూపు గౌరవము తక్కువైనది కాదు. తమకంత యిష్టములేకపోయినను భార్యలనిమిత్తము సినీమాలకు, నాటకాలకు స్త్రీలను వెంటబెట్టుకొనివెళ్లే పురుషులు పెక్కురు. బాలురకువలె బాలికలకును ద్రవ్యము వెచ్చించి చదువు చెప్పించువారు చాలమంది. ఇట్టిస్థితిలో స్త్రీలు తమబాధ్యతను ఎంతవరకు గుర్తించినారో ఆలోచింపుడు. కొన్నివత్సరాల్క్రిందట జాతీయత వంటయిండ్లలో నవయుచున్నదని చెప్పుకొనేవారు. అచటిపొగకు తాళలేక కాబోలు చెప్పకుండ పరుగెత్తిపోయినదని యిప్పుడనుకొనుచున్నారు.

నూటికి, కాదు పదివేలమందికి ఏయొక్కరో ఉన్నతవిద్య నభ్యసించి పురుషులకంటె పై చెయ్యి అనిపించుకొని సంఘమునకు దేశానికి పాటుపడు సోదరీమణులమాట యటుండనిండు. తొంబదితొమ్మిదివేలతొమ్మన్నూట తొంభైతొమ్మిదిమంది మాటనుగూర్చి నేను చెప్పేది. మన వేషమందు, మన యాచారమందు, మన భాషయందు మనకే గౌరవము లేనపుడు ఇకమనకు స్వాతంత్ర్యమేమిటో తెలియదు. అర్జునుడు బంధువులను చంపుటచేగలుగు కులక్షయమును తలచి 'స్వామీ! కులక్షయమగునేని సనాతన ధర్మములు నశించును. దానిచే అధర్మము వ్యాపించును. అధర్మము ప్రబలెనేని కుల స్త్రీలు చెడుదురు. స్త్రీలు చెడినచో జాతినశించును' అని శ్రీకృష్ణునియెద్ద మొఱపెట్టుకొన్నాడు. కాబట్టి ఏకాలమందుగాని, ఏదేశమందుగాని జాతీయత స్త్రీలపైననే ఆధారపడియున్నది. పురుషులపైననే ఆధారపడియుండినచో ఇదివరకెప్పుడో మనజాతీయత ఊరుపేరులేకుండ పోయి యుండును.

ఇంకొకమాట:—మృగజాతినుండి వేరుపడవలెనన్న మానవజాతి కొన్ని నియమాలకు కట్టుపడవలయును. అయితే సామాన్యనిబంధనలు అందఱకు సమానమే. విశేషనియమాలు మాత్రము అట్లుగాదు: పురుషులకు వేఱు. స్త్రీలకు వేఱు, బాలురకు వేఱు, వృద్ధులకు వేఱు, ఆయానిబంధనలకు తలయొగ్గినపుడే వారివారి మేలుగలుగును. అడుపాజ్ఞలులేక మమ్ములను అనేవారు లేరుగదా అని నిరంకుశముగ ప్రవర్తించి తాము అన్నమో రామచంద్రాఅనుచు తమతోపాటు తమ యాలుబిడ్డలను అలోలక్ష్మణాఅని అల్లాడపెట్టువారిని ఎందఱినో చూచుచున్నాము. కావున స్వాతంత్ర్యమనేదానికి కొన్ని నియమములకు లోబడిన స్వాతంత్ర్యమని యే యర్థము. ఇట్టి స్త్రీస్వాతంత్ర్యమునుగూర్చి సోదరసోదరీమణులు చక్కగ ఆలోచించి పుణ్యము గట్టుకొందురుగాక.

స్త్రీ సంస్కృతవిద్యాలయములు—కొన్ని సూచనలు

ఉ. భా. ప్ర. దువ్వూరి సూర్యనారాయణమూర్తిగారు

ఆంధ్రమాత రత్నగర్భమున నుద్భవమందిన స్త్రీ విద్యాలయములు నేటికి లెక్కకు తక్కువగానే యున్నవి. ఉన్నవానిలో కొన్ని సర్వసౌభాగ్యములతో తులతూగుచు నక్షత్రమార్గమునంటుచున్నవి. మరి కొన్ని తగుమాత్ర వసతులు గలిగి తమమట్టుకు తమకు సరిపడునట్లున్నవి. మరికొన్ని నానాకడగండ్లపడుచు తిండియున్న విద్యలేక విద్యగలిగిన తిండిలేక ఈ రెండున్న వసతిలేక అన్నియున్నపుడు పోషకవర్గము కుదరక అనేకవిధములైన కష్టనష్టముల కాకరములగుచున్నవి. ఇవిట్లు కొంత విచ్ఛిత్తి దశలోనికి వచ్చుటకు కొన్ని కారణములు గలవు. వానిని నాయనుభవమునుబట్టియు, లోకపరిచయమును బట్టియు వ్రాయుచున్నాను.

విద్య

ముందుగా నేటి ఎలిమెంటరీ, అడ్వాన్సు, స్త్రీ పాఠశాలలలో నేర్పబడుచున్న విద్యను పరిశీలింతము. ఈ చదువు గవర్నమెంటువారు నియమించిన కరిక్యులం ప్రకారము నేర్పబడుచున్నది. కాని ఈపద్ధతి స్త్రీల కెంతజ్ఞానబోధ నిచ్చుచున్నదో ఊహ్యము. ప్రథమమున ఎలిమెంటరీ కక్ష్య నాలుగువిధములుగా విభాగింపబడినది. అందు రెండవతరగతికి రఘువంశము, విక్రమార్క చరితము పఠనీయ గ్రంథములు. అసలు పంచకావ్యవిభాగమే కొంతవ్యత్యాసముగా నున్నది. బాలికలకుగాని యువతులకుగాని ప్రతికావ్యమందును, అధమాధమము నాలుగైదు సర్గలైనను చెప్పితీరవలెను. ఈసర్గలలోని కథ పూర్వరాజులకు సంబంధించినదే యైనను నడుమనడుమ అతిరగతి స్త్రీలకు, బాలికలకు గ్రహణాయోగ్యములుగాని విషయముల నేకములున్నవి. అవి అనుభవైకవేద్యములుగా నున్నవి. ఈ అగ్రాహ్యవిషయము, శృంగారసంబంధముగాను, ఆరోపణాది మూలకమైన అలంకారసంబంధముగాను, వృత్త సంబంధముగానుకూడ నున్నది.

ఇక రెండవతరగతికి కుమారసంభవము మేఘదూత దశకుమారచరితమును పఠనీయములు. ఇందును పైని చెప్పిన బాధలన్నియు గలిగియేయున్నవి. ఈ గ్రంథములన్నియుగూడ పిల్లల లేతహృదయములకు తగినట్లు లేవు. కుమారసంభవమునద్వితీయసర్గలో సగమువరకు గొడ్డువేదాంతమేగదా? పోనీ గ్రహింప వీలుగానిది తీసివేయుదమన్న పరీక్షాధికారులు తమ నిర్ణీతమైన కోర్సులో తూ చా లు తప్పకుండ అడిగెదరు. అప్పుడు అగ్రాహ్యమని విడిచినచో నేమిబాధకలుగదో? మరి మేఘదూత కావ్యము పూర్తిగా బాలికలకుగాని యువతులకుగాని చెప్ప వీలులేదు. దీనిలో ముప్పాతికమూడు వంతులు శృంగారమేగాని స్త్రీలు నైతికముగా దీనినుండి గ్రహింపవలసిన విషయమేమియు లేదు. స్త్రీలలో స్త్రీలే చెప్పుకొనుటకు గూడ ఏహ్యముగా నుండును.

ఇక మూడు నాల్గవ తరగతులకు భారవి మాఘము కాదంబరీ మొదలగునవి కలవు. ఈ గ్రంథములలో మేఘదూతాదులందువలె శృంగారాతివర్ణనలు లేకున్నను ముఖ్యముగా ప్రపంచజ్ఞానము బాగుగా సంపాదించినవారు గ్రహింపవలసిన రాజ్యతంత్రము ఎక్కువగా నున్నది. ఆ కావ్యము చదువుటకు అర్హత సంపాదించినవారుకూడ దీనిని గ్రహించుట కష్టము. ఇవ

న్నియు తప్పక చెప్పవలసినదిగా అధికారులయు పాఠశాలాధిపతులయు నిర్ణయము. ఇక తప్పని సరియొప్పునైనచో ఆకోర్సు పండితులు పాటగా పాడివేయుట విద్యార్థినులు గ్రహింపలేకపోవుట తటస్థించుచున్నది. కాని ఈ పంచకావ్యపఠనము మార్చి ఏ రామాయణమునుండియో భారతమునుండియో కొన్ని ఘట్టములు తీసి పాఠ్యవిద్యగా నిర్ణయించిన జ్ఞానమునకు జ్ఞానము, సాహిత్యము, రాజులచరిత్రలు, మొదలగునవి తెలియుట కలుగును. ముఖ్యముగా స్త్రీలు నైతికముగా గ్రహించుటకు ఆదర్శ పతివ్రతలనేకుల చరిత్రము తెలియునగును. క్రమేణ జ్ఞానాభివృద్ధికికూడ లోపముండదు. ఈ పాఠ్యమునకు సాయము గృహపరిశ్రమలను నేర్పుటకును, తమకెట్టి కృషి కావలెనో వానిని బోధించుటకు తగినగ్రంథము లేమైన నున్న వానిని పఠింపచేసినచో ఈ స్త్రీ విద్య తప్పక పెంపొంది జయముగానుండును. లేకున్న పంచకావ్యపఠనమువలన మనబాలికలకు కచకుచ జఘనవర్ణనల బోధించి వారి లేతహృదయములకు లేనిపోని వాశనము నంటజేయుటతప్ప ప్రయోజన మంతగానుండదు. మరియు మధ్యయభాషాప్రవీణ మొదలగు నున్నతవిద్యలు చదివెడివారికెట్టి గ్రంథములున్నను డిగ్రీప్రధానమైనవి గనుక నష్టమని తప్పనిదే.

మొన్న నూజివీడు మార్చినెలలో జరిగిన స్త్రీ విద్యావిషయిక సభలో శ్రీ సైహూ యువజన సమితి వారి యాజమాన్యమున శ్రీ హంటర్ దొరసానివారి యధ్యక్షత క్రింద బైండర్ మొదలగువా రుపన్యసించిరి. వీరు స్త్రీల కుపదేశింపవలసిన విద్యలలోని ప్రాశస్త్యమును చక్కగా నిర్ణయించిరి.

మరియు విద్యాలయమునందు పండితులకును అధికారులకు నే యేవిషయముల నెంతసంబంధముండవలెనో నంతియేగాని అనవసరముగా టీచర్లను ఇతరకార్యవ్యగ్రులనుగా జేయరాదు. విద్యనేర్పుటలో పండితు లేమాత్రమును వెనుదీయరాదు. అధికారులు ప్రతిదినమును పాఠములు జరుగుచున్నవా లేవా అని గమనించుచుండవలెను. కోర్సు సరిగా చెప్పని పండితులను తా మెంతటివారైనను యధికారము చేయవచ్చును. అంతియేగాని పాఠముల నియమింపరాదు. గురువు వారివారి యోగ్యతలను బట్టియు, జ్ఞానమును బట్టియు ఏకకర్తృకసగుణముగానున్న నట్లే చేయవలయును. కాని యీనడుమ తమకక్ష్యలు తగ్గినవనిగాని, ఆయాకక్ష్యలకు సంఖ్యతగునంత లేదనిగాని భిన్నతరగతులవారికి పై కావ్యములను జెప్పించుదమని నడుమనున్నకోర్సు త్రోసివేసి పైకిలాగరాదు. ఇందువలన బాలికలు పునాదిదిట్టము లేక పై కావ్యమర్థముగాక ఉభయభ్రష్టలగుదురు. అట్టివిద్య కృత్రిమవిద్యయగును గాని ఆదర్శవిద్య కానేరదు. ఇది తమ గ్రాంటు డబ్బులకొరకు చేసెడి తంతుగాని నిష్కళంకమైన సంఘసేవ గాదు. మరియు మేఘదూతకావ్యమును వరకు బాలికలకు వ్యాఖ్యానమనవసరము కాని ఇది పండితులు చెప్పలేక బధకించుచున్నారను నమ్మకముతో వ్యాఖ్యానముగూడ నియంతలు నియమించుచున్నారు. కాని దానివలన బాలికలకు రవ్వంత ప్రయోజనమైన లేదు. వ్యాఖ్యానమును నవగతముచేసికొనుటకు ముఖ్యముగా నిఘంటువు, అలంకారజ్ఞానము, కొద్ది వ్యాకరణముగూడ నున్నగాని వీలుగాదు. అలంకారమన నేమో? శ్లేషధ్వనులన నేమో? యెరుంగని పిల్లలకు వ్యాఖ్యచెప్పి వారినిగడబిడలో ముంచుటకన్న శ్లోకము, అర్థము, వారియొద్ద కంఠరవేణ నప్పగించుకొని భావముచెప్పుటలో బాగుగా తరిఫీదు చేయుట చాలమంచిది. అన్వయముకూడ అనవసరమే. ఇట్టిపాఠములలో, అల్పజ్ఞానముకల మేనేజరు లేమాత్రమును పిచ్చిపిచ్చి నియమములు పెట్టి వారిని బాధించరాదు.

మరికొన్ని పాఠశాలలలో పండితులనే వెంటబెట్టుకొని యాచనకు తిరుగుచున్నారు. అట్టివారు నెలనెలకిచ్చు వేతనములు స్త్రీవిద్యకుగాక తమతో తిరిగినందుల

కగుచున్నది. ఇట్టి ప్రయాణములలో బాలికలు నిర్వ్యాపారలై చదువు సంధ్యలుమాని పాతవి మరచి క్రొత్త పాఠములు లేకుండ నుందురు. ఉపాధ్యాయులు లేనందున గ్రామస్థులు బడిమానుటగూడ తటస్థించును. ఇట్లు జరుగుచుండుటచే బాలికల యుత్సాహము క్షీణించి తన్మూలమున విద్యకూడ తగ్గిపోవుచున్నది. కనుక ఎన్నియున్నను విద్యజరుగుపాటునకు లోటురానీయరాదు.

పండితులు

ఇట్టి ఎలిమెంటరీ ఆడ్వాన్సు పాఠశాలలలో నేటి పరీక్షలను ప్యాసయినవారినే గాని యితరు లెంత పండితులైనను వారిని గ్రహించుటలేదు. అధికార్ల దృష్టికి డిగ్రీసంపాదించిన వారికంటె పై పండితులు లొచ్చు. ఇదియొకవిధముగా మంచిదే. సాధ్యమైనంత వరకు స్త్రీవిద్యాలయములలో స్త్రీలనే వేయుట, లేనిచో కొంతవయసు మళ్లినవారిని వేయుట మంచిది. అట్లని వయసు మరలుటయే ప్రధానముగాదు. గుణములుగూడ నుండవలెను. ఇట్టి పరిశీలన ముఖ్యము. ఈ పరిశీలన లేనినాడు వారివలన నానాబాధలు పడుట తుదకు తిన్నయింటి వాసములు లెక్కపెట్టినట్లు వారు వర్తింపువారిని తొలగించుట అందువలన ఇష్టులందరునూనుట మొదలగు ఛిద్రములచే నెన్నియో స్త్రీ కళాశాలలు నశించినవి. నశించుచున్నవి. ఇట్టి మతభేదము లేకుండ స్త్రీ మెంబర్లు సంఘమంతయు ఒకే మాటమీద నడువవలెను. ఇట్లు మెంబర్లలోని మతభేదమువలన మన స్త్రీవిద్య సగము పాడగుచున్నదనవచ్చును. కావున పండితులవిషయమై పరిశీలనలేక వర్తించినచో కొంపలు మునుగును. కొన్నిచోటుల నెంతపండితులైనను ఎన్ని డిగ్రీల సంపాదించినను, ధూమపానము, నస్యసేవనము, మొదలగు దుర్గుణము లున్నవారిని మన హిందూ స్త్రీమతల్లికలు నిరసించుట కెంతయు సంతసము. విద్యనేర్పెడివారు సమపక్షపాతముగా నుండవలెనేగాని భేదబుద్ధితో వర్తింపరాదు.

జీదు పండితులు హెచ్చుపెరిగియుండుటచే వేతనములు చాల స్వల్పముగా ముట్టుచున్నవి. కాని వారివారి శక్త్యనుసారము వేతనములిచ్చుటలో నాటంకముండదు అట్లని గోష్ఠికి ఎక్కువ గౌణమునకు తక్కువన్నటులు చేసినచో వారాధనముతో గడుపలేక యే లౌకిక వృత్తిలోనికో దిగి ధనమార్జింప మొదలు పెట్టెదరు.

మరికొన్నిచోట్ల కొన్ని ప్రయివేట్లు చెప్పకొనుచు కాలము గడపుచుండ అట్లు చెప్పకొనరాదనియు అలాగుచేసిన వానివలన వచ్చెడి ధనము మాసంస్థకే యీయవలెనని నిర్ణయించుచున్నారు. అధికముగా తిరుగుచున్న, పాఠశాలలోనికోర్సు చెప్పలేకపోవునని యే వీరి యాశయము. అట్లుగాక ఈలోటు పండితులే సద్దుకొని తగుమాత్రముగా వారి ధనాహరణమునకు అడ్డురాకుండుట మంచిది.

సంగీతము

మరియు ప్రతి స్త్రీ విద్యాలయములందును ఈ సంగీతము ముఖ్యముగా నేర్పబడుచున్నది. కాని నేర్పెడిపద్ధతిలో దీనిని సంగీతవిద్యాంసులు నేర్పుట లేదు. సంగీతమునకు ప్రాణము తాళము. తాళములేని పాటయు మతిలేని మాటయు నొకటిగదా? అట్లని పండితు లెరిగియు తాళముచెప్పుట మానెదరు. దీనివలన వారివారి శ్రమతగ్గును. పదిసార్లు పాడినపాటకు ముప్పదిసార్లు తాళము చెప్పినగాని నడువదు. ఈవిషయము ప్రతి పట్టణమందును లోటుగానే యున్నది. విజయనగరము, కాకినాడ, రాజమండ్రి, మొదలగు పట్టణములలోని సంగీతపాఠముల విన్న నవి ఆశ్చర్యకరముగా నుండును. కాని వారలనడుగగా తాళముతో పాఠముచెప్పుట కధమము పదిరూపాయిలీవలెననియు, ఇప్పుడు తాళమెవరు చూసి సంతోషింతురనియు వారు సమాధాన మిచ్చిరి. వారివారి తల్లులుగూడ ఆరోగ్యనియమమువిూద చెయ్యివేసి నాలుగు

'సదానందుడు'

కోలాటము

పాటలు, నాలుగు పాంగులు, రెండు టుంగిరీలు, వాయించిన చాలును. ఆదే సంగీతము దృష్టిలో నున్నారు. అందువలన శాస్త్రీయ క్రమముగా నేర్పెడి పాట వారి కెక్కగలేదు. అంతధనవ్యయము చేయ లేరు. వారిమాట పట్టించి మనపాఠశాలలలోగూడ నేర్పబడుచున్న దింతియేగాని అధికములేదు. కాని ముందుగా అలంకారములనుండి తాళము వేయించి బాలికలకు గరపెడి ప్రతిగీతమును తాళముతో నోటిని పాడునట్లుచేయవలెను. ఇది సాధ్యముగాదని చాల మంది ఎంచెదరు. కొంత శ్రమచే అట్లన్న చెప్పలేము గాని తప్పక స్త్రీలకలవరచవలసిన మార్గమది. లేకున్న ఆగాలిపాటలే తమ పిల్లలకు నేర్పుచు కళను పాడు చేయుచున్నారు. నేడు వీణ, ఫిడేలు, ఆర్మోనియం మీద కృతులు, వర్ణములు, పాంగులు కెనులుమూసు కొని పాడుయువతులననేకుల చూచుచున్నాము. వీరికిని తాళమునకును పగముఎరిక. ఇట్టి పర పరా పాఠమువలన తెలియనివారు సంతోషించుట, ఆ తప్పులే పిల్లలకు నేర్పుట జరుగుచున్నది. కనుక తాళ క్రమము లేనిదే సంగీతము గరపరాదు. ఈ విషయ ములో స్త్రీలు దీక్ష వూనినచో స్త్రీజాతి కలంకార మైన యీకళ చిరస్థాయి కాగలదు. ప్రయివేట్లు చెప్పించెడి తల్లులుగూడ తమపిల్లలకీ పద్ధతినే నేర్పింప వలెను.

మరికొన్ని విద్యాలయములందున్న పండితులే ఆ పాఠశాలలకు సంబంధించని యితర విషయములను గూడ సవరింప నియమించుట ఆచారమున్నది. మనము చేయు ప్రతీలేశమును స్త్రీవిద్యకేయని యభిమాన మున్నచో నొక్కగడియ టీచర్ల నితరవ్యాపారము లలోనికి దిగనీయరాదు. ఇట్టి కాలక్షేపముచే రోజు లకు రోజులు గడచిపోవుట, ఆయాపాఠము లడుగం టుట మొదలగు నష్టములు జరుగును.

మరికొన్ని పాఠశాలలలో పండిత వేతనములు సరిగా నెలనెలకు ముట్టచెప్పలేకుండిరి. ఇట్టి విద్యాలయము లకు మూలధనమేమియు లేకయు నితరవిధముగా వచ్చినధనము చాలకయు పై పని జరుగుచున్నది. పొరుగూరినుండి సంసారముతోవచ్చిన ఆ అపరిచితు నకు ఆగ్రామమున నొక కవళము పుట్టదు. ఆ జీతపు ధనమే గతి. అట్టియెడ తము కెంతెరొక్కటముగా నున్ననో గాని పండితులజీతము లెగబట్టరాదు. ఇట్లే నాలుగైదు నెలలు ఎగబట్టుట, ఆ వెనుక జీతమిచ్చిన నిచ్చుట, రెండుమూడు పర్యాయములడిగిన కోపిం చుట, అంతనాపండితుని తీసివేయుట, మొదలగు చిక్కులు గాకుండచేయ విదుషీమణులగు అధికా రిణులు గ్రహింతురుగాక.

మరియొక గట్టిచిక్కు ఈవిద్యాలయములకు గలదు. ఇతర బోర్డు మునిసిపల్ ఎలిమెంటరీ స్కూళ్ళయందు వలె గాక ఈ సంస్కృత విద్యాలయములలోని కక్ష్యావిభాగము బాగుండదనియు, ఆ స్కూళ్లలో నైదవతరగతి ప్యాసైన సర్టిఫికెట్లు లిత్తురనియు, నీ సంస్కృతము స్కూళ్లలో జదివిన బాలికలు మరియొక బోర్డుస్కూలులో జేరుదమన్న ఏ కక్ష్యకును సరిపడ రనియు, తలచి చాలమంది మనపాఠశాలలకు రామాను చున్నారు. ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలున్న చోట ఈ బాధ అనివార్యముగా నున్నది. సంస్కృతపాఠశాల అగుటచేత సాలుసరికి వచ్చెడి సూపర్‌వైజరు సూప రింటెండెంటు వగైరాలు సంస్కృతమునే పరీక్షింతురు గాని కోర్సులోనున్నను లెక్కలు, సంగీతము, పాక కళ, మొదలగువానిని పరీక్షింపరు. తెనుగును విననే వినరు. అందువలన ఆసబ్జెక్టులు పండితులచే "ఈ వ్వా మంటే ఊవ్వా" యన్నట్లు చెప్పుచున్నారు. అందు వలన ఆకోర్సునం దశ్రద్ధచూపక బాగుగా జెప్పుచు న్నచో స్కూలులోని బాలికలసంఖ్య తప్పక పెరుగ గలదు. పిల్లలతల్లిదండ్రులకును బోర్డుస్కూళ్లకన్న నీపాఠశాలలే మంచివను నూహగలుగును. దానికొరకు, తెనుగు, లెక్కలు, గృహపరిశ్రమలు, మొదలగునవి నేర్పుట కొకసమర్థులైన పండితుని వేసికొనుట ఆయా పాఠశాలల కుచితమగు పని.

ఇంకొక విషయము. నేటి మనస్త్రీల సంస్కృత విద్య పంచకావ్యపఠనములోనో ఈ లోపునో వెన్ను చేయుచున్నది. ఇందుకు కారణము భర్తలుగాని, తల్లి దండ్రులుగాని అగుచున్నారు. ఇది దురతిక్రమమైనను వారివారి యుత్సాహముల భంగపరుపక తగిన ప్రోత్సాహము చేయవలెను. మునుపు ఉభయభాషా ప్రవీణకక్ష్యలో, బి. గ్రూపు, ఏ. గ్రూపు కూడా నుండుటచే ఆంధ్రప్రధానమైన బి. గ్రూపు ఎంట్రన్సు పరీక్షను స్త్రీలు కష్టించి చదువుకొనెడివారు. నేడు మన ఆంధ్రయూనివర్సిటీవారు, ఏ. గ్రూపుకన్న బీ. గ్రూపు చాల సులభమగుటచే అందరు నిద్దానికే చదువుచున్నారని ఆ గ్రూపు పరీక్షను లాగివేసి స్త్రీలకు ఎంతయో అపకారమొనర్చిరనవచ్చును. ఇప్పుడు స్త్రీలు నేర్వవలెనన్న ఏ గ్రూపు ఎంట్రన్సు చదివిన గాని పైకక్ష్యకు పోవవీలుండదు. పంచకావ్యములు కాకుండగనే స్త్రీలచదువు అనేక వాతావరణములచే వంతరించుచుండ, ప్రతాపరుద్రీయము, వేణీసంహారము, శాకుంతల, నైషధము, కాదంబరీ, మొదలగు సద్గ్రంథముల జదువుటకును, వాని నవగతముచేసి కొనుటకును, వీరికి కాల మెక్కడనుండివచ్చును. ఈ గ్రంథము చదువుట కర్హత సంపాదించుటకుముందు, కావ్యములు, చంపులు, కొన్ని చదివినగాని వీలేలేదు. భాషయంతయు సంస్కృతములోనే వ్రాయుచు సంస్కృతలిపితోనే ఉపన్యాసాదికము వ్రాయుట కెంత జ్ఞానమావశ్యకమో సర్వవిదితమే. ఇందుమూలమున సులువుగా చదివి పరీక్షలో నుత్తీర్ణతనందెడి మనస్త్రీల యానందము మోడువడి ఆగ్రంథముల చదువలేమనెడి భయము కలిగినది. ఇప్పుడైనను మనస్త్రీలలో పెద్ద లందరును మీటింగులు చేసియో, ఎట్లైన పట్టుపట్టి బీ. గ్రూపు పరీక్షల తీసివేయరాదని గట్టిప్రయత్నము చేసినగాని స్త్రీవిద్యకు చెదపట్టును. ఈ విషయము ఈవత్సరమునుండియు ఎంట్రన్సుపరీక్షలకు మన ఆడ్వాన్సు పాఠశాలలనుండిగాని కాలేజీలనుండిగాని ఎందరుస్త్రీలు ఏ. గ్రూపునకు కట్టిరో, బీ. గ్రూపు కున్నపు డెందరు పరీక్షార్థినులుగ నుండెడివారో గమనించిన తేలును. ఈ ప్రకారము ముమ్ముందు, ఏ. గ్రూపున కెవ్వరును తయారుకాలేదనిగూడ చెప్పవచ్చును. ఈవిషయమై శ్రీమతి బత్తుల కామాక్షమ్మ గారు మొదలగువారు వేసినబీజముల పునరుద్ధరించుచో, బీ. గ్రూపుకూడ నిలువగలదు. ఈవిషయమై సంస్కృతాంధ్రాభిమానముగల స్త్రీలు ముందంజ వేయవలెను.

ఈవిషయములను ఆంధ్రలోకముననున్న సంస్కృత పాఠశాలలు, స్త్రీలు గ్రహించి తప్పక వీనిని ఆచరణలో నుంచిన నేడు స్త్రీవిద్యకు కలిగెడి ఛిద్రములు తప్పక నశించునని నాయూహ. తమలోని లోటుపాటులను సద్దుకొని తాముచేయుకృషి స్వచ్ఛందముగా, నిష్కళంకముగా, స్త్రీలకర్పణచేసెడి మతల్లికలను పరాశక్తి రక్షించి వారివారి యుద్యమములకు సహాయము చేయుగాక యని ముగించుచున్నాను.

'సుగుణా'

'.........'

'సుగుణా సుగుణా.'

'ఓసుగుణా ఎచ్చటినుంటివి సుగుణా.'

'ఆ ఇచ్చటనండి ఈదొడ్డివసారాలో'

'ఏమి చేయుచుంటివి ?

'పెరుగు చిలుకుచుంటిని. ఏమాఖంగారు'

'ఎన్నిసారులుపిల్చిన పలుకవేమి ?'

'నాకు వినిపించనిదే_ఈపెరుగు చిలుకు ధ్వనిమీద.'

'సరేకాని మాతల్లిగారి దగ్గరనుండి కమ్మ వచ్చినది.'

'ఆహా నిజమా ?'

'నిజముగాక కల్లా?'

'కులాసాయేనా! యిప్పుడు ఎచ్చట నున్నట్టు?'

'ఇప్పుడా! రామేశ్వరయాత్ర కానిచ్చుకొని మరల తిరుగుదలలో, కాళహస్తి పెదతిరుపతి మొదలైన యాత్రలు చూచుకొని ప్రస్తుతము మద్రాసులో నుండిరట. దగ్గరనున్న డబ్బు ఖర్చుఅయిపోయినదట. అరువదియో డెబ్బదియో పంపిన శ్రీశైలయాత్ర మొదలైనవికూడా చూచుకొని తిరిగి వత్తురట. శరీరములో మాత్రము స్వస్తతగనే యున్నదట.'

'మరి డబ్బుపంపరా ?'

'వెంకయ్యగారివద్ద తీసుకొని తిరుగు టపాలో మనియార్డరుచేయుమని "పోస్టుప్యూన్" వెంకటస్వామి చేతికి వందరూపాయిలు యిచ్చితిని.'

'వెంకటస్వామినమ్మకమైనవాడా యేమి?'

'నమ్మతగినవాడు కనుకనే వందరూపాయిలు యిచ్చితిని.'

'మీతల్లిగారు డెబ్బదిరూపాయిలు యడిగిన మీరు వందరూపాయిలు పంపినారా?'

'యెందులకైన అవసరము వచ్చునని తరువాత డబ్బులేకపోయిన ఆపర్వతములలో యెవరు యిచ్చెదరు. అప్పుడు మాతల్లిగారు బాధలపాలగుదురు. ఆమె బాధపడుట నాకు శ్రేయస్కరము గాదు. ఆమెకొరకై నా ప్రాణము విడువుమన్నను పరమ సంతోషముతో విడచెదను. గాని ఆమెను బాధల పాల్చేయ నామనసొప్పదు.'

'ఆహాహా ఏమి మాతృభక్తిండి. అంత ప్రేమ పర్వతమధ్యనుండి క్రిందికి వడిగా ప్రవహించు నిర్ఝరిణివలె ప్రవహించుచుండగా పుణ్యాత్మురాలైన ఆమాతృదేవతకేమి కొరత.'

'నీకు మాతృదేవతయనిన హాస్యముగా నున్నది. వేదములుకూడా "మాతృదేవో

భవ పితృదేవోభవ" యని ఘోషించుచున్నవి. అందులో రెంటిలోనుకూడా మాతృదేవతకే ఎక్కువ ఆధిక్యతయున్నది. ఎందులకనిన నవమాసములుమోసి అష్టకష్టములుపడి నానాబాధలకు లోనయి కని, పెంచునది తల్లిగాని తండ్రిగాడు గదా! అటులని తండ్రిలో ఆధిక్యత తక్కువయని కాదు నాభావం. ఎక్కువ శ్రమకు లోనగునది తల్లి. అట్టి తల్లిని బాధలుపెట్టి తినునది పవిత్రమైన యన్నముగాదు. దుష్టులైనటువంటి రాక్షసులు భుజించు రుధిరాన్నము. ఏ రుధిరాన్నమైనను అసలు దొరకింగదా! పరమ పవిత్రులైనటువంటివిన్ని, పూజార్హులైనటువంటివిన్ని, వానివృద్ధికి కారణభూతులైనటువంటి మాతృదేవత బాధలననుభవించుచుండ ఆదుర్మార్గునికి అన్నము దొరకునా? అటువంటి దురాత్ముని కొరతవేసినను పాపముండునా? అటువంటి దౌష్ట్యుని నిలువున రెండుముక్కలుగా తరిగి ఉప్పుకారమంటించినను వాని పాపమునకు ప్రతిఫలమవునా? అటువంటి దుష్టబుద్ధిని చిత్రవధ—'

'ఆ—చాల్లెద్దురూ! కబుర్లుచెప్పారు. ఇటువంటి ఉపన్యాసములు ఇచ్చుటకేమి? కబుర్లు ఖరీదునకు కొనవలెనా? అవిలోతైన బావిలో ఉదకము పుట్టుచున్నట్లు ఊరుచునేఉండును. అవసరమైన వాక్యములు అతిగాఢముగా బాణములు ప్రయోగించురీతి ప్రయోగించవచ్చును. కాని వాచాచెప్పుటయే కాని క్రియనున్న. ఇటువంటి డంబములకేమి?'

'చాలులే ఊరుకొనుము. నోటితో చెప్పుటయో చేతితో చేయుటయో నీకేమి తెలియును. నీవలన "ఒపీనియన్" పొందినగాని నాకు వేరొకగతిలేదా ఏమి? చాలులే! ఇదిగో గృహలక్ష్మివచ్చినది. తీసుకొనుము.'

అనుచు నవ్వుచు ఆయన వెడలిపోయినారు. నేను ఆమాసపత్రికను చూచుసరికి నాయొక్క సంతోషము "పెన్నిధిగన్న పేద చందంబునన్" బోలినది. దానిని గదిలోనికి తీసుకొనిపోయి పుస్తకములలో జాగ్రత్తపెట్టి తిరిగి వచ్చుచున్నంతలో ఆయన మరల తిరిగి వచ్చి "సుగుణా నేను నవ్య[illegible]రాశికై వ్రాసిన వ్యాసము ప్రకటింపబడలేదు సుమా" అనినారు.

'ఏమండీ మీరువ్రాసిన వ్యాసముపేరేమి? మీరూపము, మీవచోజృంభణ, మీకవితాధోరణి, మీతెలివితేట పుంజముల నిగనిగకాంతులు ఆపత్రికాధిపతులకు తెలియవుగాబోలు.'

'నారూపమనినావు. నాసౌందర్యములో ఏమిలోటు—'

'ఏమియును లోటులేదు. అక్రాఫ్‌యొక్క తేటతనము, అమావాస్యనాటి చీకటిని నిరసించు ఆశరీరకాంతి, సినిమాలోని మారీచుని వదనమును మించిన ఆమోఘమువాలకము, భావకవిగారు అనిపించుకొనవలెనని కాబోలు కట్టిన ఆకట్టు, పరకాంతాప్రియుడైనటువంటి కీచకుని వధించిన భీమునివలె నడువవలెనని నడచు ఆనడక, నేటివ్ ప్రిన్సునని—'

'ఏమిటాకవిత్వము? నీ కవిత్వధోరణికి తక్షణము ఆనకట్టు కట్టకపోయిన చుట్టుపట్ల

నున్న గ్రామములను ముంచునేమోయని 'భయము కలుగుచున్నది.'

నాకవిత్వధోరణికి ఆనకట్టను వేయుటకు తగినకూలీలు అకస్మాత్తుగా సప్లయికావలె నన్నారు. కాని మీకవిత్వములోనున్న సారస్యమేమో కొద్ది తెలియజేయుడు. మీరు వ్రాసిన వ్యాసముపేరు లాట్టాబట్టీయమా? కత్తిరాయీ సంవాదమా? తిరుమలతాతీయమా? మీభావకవిత్వమంతపాడుది మరియొకటిలేదని చాలమంది ఇంకొకనోరును బదులు తెచ్చుకొని కూడ దూషించుచున్నారు. ఒకమహాసీయుడు "భావగీతమనీ జన్మపాడుగాను"అనిబహుసరసముగాదీవించినాడు. భావకవులలోనున్న గొప్పదుర్బుద్ధియేమనగా విధాతకు నెనవచ్చు పూర్వకవుల గ్రంథములను వీరి అమేయమైన తెలివికి విమర్శించబోతారు. మనుచరిత్రకారకుడైనటువంటి అలసానిపెద్దనగారి బుజ్జమట్టి బుజ్జని, పెద్దనగారు అనేకంటె పెద్దన్నగారంటె చాలా మృదువుగా వుంటుంది శబ్దం అంటారు.'

'అనుమానంలేకుండా భారతభాగవత రామాయణాలను పారాయణచేసేవారిని చూస్తే అడ్డదిడ్డపు ప్రశ్నలు నాలుగువిసిరి అడుసులో అడుగువేయిస్తారు. వీరువేశే ప్రశ్నలు ఎల్లావుంటాయంటారా! మహావినయముగా ఉపక్రమిస్తారు. అయ్యా! శాస్త్రిగారూ! శ్రీమహావిష్ణువు బలిచక్రవర్తి దగ్గరకుపోయి మూడడుగులుదానం ఈయమనినాడటే ఎందులకంటారు? అనిప్రశ్న.

ఇంద్రునిపదవి బలిచక్రవర్తి అధీనమైపోవునని ఇంద్రునికి గుండెదడబుట్టి నలువగారి వద్ద వసుగుతూనసుగుతూ మనవిచేసుకొని బాహాటంగా పాదాలమీదబడి బ్రతిమాలుతే ఇంద్రునియొక్క పదవి రక్షించే ఉపాయము నాలుగుబుజ్జలున్నా ఆయనకు తోచక తండ్రిగారైనటువంటి విష్ణుమూర్తిగారికి తెలియజేస్తే కామరూపధరుడైనటువంటి, అనగా చేప, కూర్మము, వరాహము, సింహము మొదలైన రూపాలుయెత్తేటువంటి ఆయన వామనావతారుడై బలిచక్రవర్తిని మూడడుగులు భూమినడిగి, ఒకఅడుగు భూమి, రెండవ అడుగు ఆకాశము మూడవఅడుగు బలిచక్రవర్తి నెత్తిపైన పెట్టి పాతాళమునకు త్రొక్కివేశాడు. ఇదీకథ. అని చలాక్ అయినటువంటి శాస్త్రిగారి జబాబు.

శాస్త్రిగారూ! బాగానేవుందండి. మొదటి అడుగు భూమి అన్నారూ భూమంతావామనుని అధీనమైనట్టేగా రెండవఅడుగు ఆకాశం. మూడవఅడుగు బలిచక్రవర్తియొక్క శిరస్సుమీదనా? "పాత్రాధారంఘృతంవా ఘృతాధారం పాత్రంవా"అని భూమ్యాధారం బలిచక్రవర్తికా బలిచక్రవర్తి ఆధారం భూమికా? భూమంతా మొదటిపాదములో అయిపోగా బలిచక్రవర్తి శిరస్సుమీద మూడవపాదానికి స్థలమెక్కడుంది. పోనీ ఉందనుకోండి. భూమ్యాధారం బలిచక్రవర్తికి పోయినప్పుడు ఆయనశిరస్సు మీదున్నటువంటి స్థలము ఎందులకు పనికివచ్చును.

శాస్త్రిగారు బాగా ఆలోచించారు. ఆయనకు ఆప్రశ్నతోటి మతిపోయినట్లైంది. అట్టే ఆలోచించి. "అబ్బాయీ మహానుభావుడు ఆపోతనగారు సమర్థించాలి కాని మనబోటివాళ్ల చేతగాదు. పోతనగారి భావమర్ది శ్రీనాథుడుగారు గజేంద్రమోక్షములో వ్రాయబడిన "సిరికింజెప్పడు శంఖచక్రయుగముంజేదోయి సంధింపడు" అన్న పద్యాన్ని ఆక్షేపణచేసినప్పుడు పోతరాజుగారు ఏమని సమర్థించారు?—బావను నోటితోటి చెబితే అనుభవసిద్ధంగా ఉండదని "ప్రాక్టికల్"గా చూపించారు. ఇప్పుడు మీరుకూడా పోతరాజుగార్కి ఉత్తరము వ్రాసో మనిషినిపంపో కనుక్కుంటే తెలిసిపోతుంది. మీరు భావకవులని నాకూ తెలుసు. మీరు ఎక్కువ ఇంగ్లీషువాడతారు. ఉత్తరము మాత్రము ఇంగ్లీషున వ్రాయక తెలుగున వ్రాయండి. ఆ పోతరాజుగారు ఏ విశ్వవిద్యాలయములోనూ చదువుకున్నట్టు కనుపించదు. చదువుకొన్నవాళ్లు ఆయనవుండేచోటవున్నా వాళ్లచేత చదివిస్తే ఉత్తరముబట్టి బయలవుతుంది అని గడుసుతనంగా జబాబిచ్చాడు. అంతేటండీ శాస్త్రిగారూ! మీరేదో సమర్థించి చెప్తారనుకొన్నాను. ఇంతేనా అంటూ ఒటాయిగ్రాఫ్ వెనక్కి విసిరి మీసాలు లేకపోయినా మీసాలుదువ్వుతూ వెళ్లిపోయాడు భావకవి. ఇటులనేవుంటాయి మీ భావకవులు వేసేప్రశ్నలు. వీరి తెలివికి పోతన్నగారిబుద్ధి పెడతొక్కుతొక్కిందని, తిక్కన సోమయాజిగారి తెలివి తేగల తెలివని, భట్టుకవిగారి కవిత్వము బావురుమన్నట్టుందని ఎంచడమేగాపని. "కుహూవీసీపనేమంటే సుహూపాలని యోచడమేనాపని" అన్నట్టుంటుంది మీభావకవుల భావం. ఇంకొక మహానుభావుడన్నాడు. భావకవులు బొచ్చుపెంచుటలో షోకుమజాచేస్తారు గాని ఇతర తెలివి తేటలు పూర్ణానుస్వారం అని. భావకవులు భోజనానికి సంపాదించలేకపోయినా భావాలకు లోటులేదు. ఆకవులకు పూర్తి ఇంగ్లీషూ రాదు. తెలుగు సమాప్తి గాదు. సంస్కృతము సంపూర్ణమవదు. హిందీకూడా సశేషమే. ప్రతీవాడుకూడా అన్నిభాషల్లోను వేలెట్టి "టాగూర్ మహాకవి"లాగు అయిపోవాలని ఊహ. కాని వాళ్ల జాతకములో గురుడు వక్రిస్తే చదువెక్కడనుంచి వస్తుంది. ఉభయభాషా ప్రవీణ, అని బిరుదు సంపాదిద్దామనుకుంటారు. అవ్వూహా తారుమారై ఉభయభాషాభ్రష్ట అనే బిరుదు వర్తిస్తుంది. ఒకభావకవిగారు ఒకరోజున ఊరంతాషికారుకొట్టివచ్చి గృహమునాడు పొయిమీదికీ లేక పొయిలోకీ లేక మతిపోయినట్లయి తన భాషాపాండిత్యమంతా ఉపయోగించి ఈ క్రింది శ్లోకమును రచించినారట.

శ్లో॥ తండులాలు గృహమందు వసన్తి
తిండికైతె పడిమంది వసన్తి
పొయిలోకిర్లైన లుకంతి
దొంగవెధవలు హసన్తి.

అనినారట. ఆఖరు పాదమునకు ఆయన వూహా ఇంట్లో ఉన్నవాళ్లంతా నశిస్తారు

అని. ఆయింటోవాళ్ళల్లో తనుకూడా జమేనా కాదా? ఇక మామూలుగా మాట్లాడే భాష చూద్దాం. "ఐసాయెస్నేక్ పాము ఇన్ ది సంతబజార్ బట్ అయితే కొడుదునుగాని ఐ, హేవ్, నో, స్టిక్, కఱ్ఱ, ఇన్, మై, చేతి, హేండ్," అని మొదట బాగానే ఇంగ్లీషు మాట్లాడతారు. మధ్యలో అకస్మాత్తుగా (do) డు అని వుపయోగించాలో "డిడ్" అనాలో "ఈజ్" అనో "వాజ్" అనో తెలియక పప్పులో అడుగేసి నవ్వులపాలై పరిహాసమునకు పాత్రుడవుతుంటాడు. ఇంకొక భావకవిగారు ఏక్, మేన్, వన్, బాల్చా, నిండా, తైలం, పూరయిత్వా, హెడ్ పై, నిధాయ, బజార్, మేం, తిరుగుచు, ఫిల్లా చిల్లాకర్, కహానేలగా, జేర్, అమ్మెట. కర్తాహై." అని ఆయనయొక్క త్రిభాషా పాండిత్యము వెలుగజేయుచూ వుంటాడు. కనుపించిన స్త్రీ నల్లా శృంగార రసములో శ్రీనాథుణ్ని దాసోహం అనిపించాలని తనివి తీరా వర్ణించేస్తాడు. ఆవర్ణన ఆస్త్రీకి వినిపించి నట్లైతే ఆమె వాళ్ళవాళ్ళతోటి చెబితే పాదరక్షా ప్రయోగం అవుతుందేమోనని భయం. హృదయంలోవుండి లోలోపలే వర్ణించుకొనీ ఆమె వెనుదిరిగి చూచినప్పుడు కన్నుగీటి ఒక విధమైన సంజ్ఞచేస్తాడు. చిన్నతనంలో వీళ్ల తల్లులు కళ్లు చికిలించకుండా ఘాటైనకాటుక పెట్టినట్టు తోచదు. పెట్టినట్లైతే అంతఅకస్మాత్తుగా ఆకన్నుగీటుదొమ్మ వీళ్లని బాధించదు. ఇటీవల చాలామంది నేత్రవైద్యులు ఈకన్నుగీటుదొమ్మఅనేది జలజల వాతంచేతవస్తుందా, కంపమేహముచేత సంభవిస్తుందా, ఎగురుడు పైత్యంచేత ప్రవేశిస్తుందా అని ఆయుర్వేద గ్రంథాలన్నీ గుమాస్తాలనుపెట్టి వెతికిస్తున్నారట. కొంతకాలంలో సాధించి తెలుసుకుంటారనికూడా, రూమర్, ప్రబలింది. ఆ నేత్రవైద్యులు పట్టుకొని సాధిస్తారని నాకూ ఉంది నమ్మకం. ఎంచేతంటే "కష్టేఫలీ" అన్నారు గదండి."

"ఏమిటీ సుగుణా ఈ లెక్చర్. చాలా ఆయాసపడినట్లున్నావు. కాసిని మంచితీర్థం తీసుకో. మా భావకవులంటే నీకంతఓర్వలేని తనమెందులకు?—

"ఆ, ఆ. ఆగండి మీభావకవులవిషయాలను గురించి అప్పుడే నేను మంగళవాక్యము చెప్పనిదే. ఇంకా వున్నవి విషయాలు. మీ భావకవులు విమర్శించిన విషయాలు యింకా కొన్ని చెప్తాను ఒకభావకవిగారు అన్నారు—పూర్వకవులకు చిన్న మెత్తైనా తెలివిలేదుట. నోటికివచ్చినట్టు వీళ్లు కవిత్వము చెబుతే గంగిరెద్దుల్లాగ ఆ అంకితము పుచ్చుకొన్న మహారాజులు బుఱ్ఱూపి ఆనందించారట. ఇంక ప్రజలు "యథారాజా తథాప్రజా"ట, వాళ్లు వ్రాసినంత అప్రోచికపు కవిత్వము మరొకటి లేదుట. వాళ్లు వ్రాసిన పద్యం వీళ్లకి తెలియకపోతే అది అప్రాచికపు కవిత్వమే కాబోలు. అటులనుటకు కారణం పూర్వపు కవులు స్త్రీని వర్ణించుచూ ఎక్కడో వస్త్రాలలో అడగి

మణిగి వున్నటువంటి తొడలను అరటికంబములతోటి పోల్చారుగదా. వీళ్లకవియెల్లా కనుపించాయి. అటువంటిది అప్రాచికపు కవిత్వముగాదా! అని ప్రశ్నించారు భావకవిగారు. రెండవప్రశ్న ఏమిటంటే, రహస్యావయవాలనికూడా బాహాటంగా వర్ణించేశారే! ఆవర్ణనలు నీచంఅయినటువంటి బూతులలో చేరవా? అటువంటి బూతులు మహనీయులై నటువంటివారి నోటినుండి బయలు వెడలవచ్చునా, అదిబూతుకవిత్వముగాదా?

నేను దానికి జబాబుచెబుతున్నాను చూడండి. మొదటిప్రశ్న, వస్త్రములలో అడగి మణగివున్నటువంటి తొడలు వీరికెల్లా గోచరించాయి అని, రవికానని చోటును కవి గనుగొనునను మాటమరచిరి కాబోలాభావ కవిగారు.

రెండవది. రహస్యావయవాలని కూడా వర్ణించవచ్చునా? అదితప్పుకాదా? కవి చౌడప్పగారు పదినీతులు పదిబూతులు చెప్తేనేగాని గ్రంథం సారస్యంగా వుండదని నారు. అప్పూహే పూర్వకవులకుకూడా అయి వుండవచ్చునని నావూహ. ఇటువంటివి భావ కవులకు తెలిసిరో తెలియకో చొప్పదంట కవిత్వాలని శోధనచేయబోతారు పెద్ద గ్రంథాలను గొప్పకవులను.

ఆనాడు రామమ్మగారూ మేమూ కలసి సినీమాకు వెడలినాము చూచారూ ఆరో జన వెళ్లుచుండగా దారిలో ఏదో కూను రాగము వినిపించింది. ఏమిటా అని చూద్దునుగదా సన్నంగా సమీపములోనే వినిపిస్తోంది. అప్పటికే అంధకారం అటునుంచి ఇటునుంచి వ్యాపిస్తోంది. ఎదరనున్నటువంటి మనిషిని గుర్తించకుండా చేయడానికి ప్రయత్నిస్తోంది. ఆ రాగ మాలాపనచేయువాడు తమాషాగా నడచుచూ క్రమక్రమముగా మమ్ములను సమీపిస్తున్నాడు. ఆ క్రాఫ్ మూరెడెత్తున ఎదిగివున్నది. ట్విల్లుషర్టు, మల్లెపూవులాంటి పంచె, పై మీదచిన్న టవల్, ధరించియున్నాడు. ఎడమచేతిలో చేతికఱ్ఱ ఊగుచున్నది. కుడిచేతిలో సిగరెట్ వెలుగుచున్నది. మధ్యమధ్య సిగరెట్ పీల్చుచూ కూనురాగము తీయుచూ మమ్ములను సమీపించినాడు. ఆపాటయేమా అని పరిశీలించి విందునుకదా "చెప్పుకుంటే చెడ్డ సిగ్గోలప్పమ్మ" అని వినిపించింది. ఈవాక్యము వినుసరికి నాకు నవ్వు హృదయము బ్రద్దలుచేసుక వచ్చినది. బలవంతముగా ఆ నవ్వును ఆపుకొని కళ్లు బాగుగా విప్పి పరీక్షగా చూచితిని. చదువురాని మూఢుడా యనిన వాలకం ఆ మాదిరి లేదే. మూతిని అష్టదిక్కులకూ త్రిప్పుచునూ ఆలాపన సాగిస్తూనే యున్నాడు. ఆ ఆలాపన హద్దులేని ప్రవాహం. కాని ప్రవాహఘోషవలెనే మధ్యమధ్య ఒకవిధమైన గురగురధ్వని కూడాను. అక్కడక్కడ కీచుగా పోతోంది.

మాబండివెనుక వచ్చుచునే యున్నాడు. క్రమక్రమముగా మా శకటము సినీమా హాలు సమీపించింది. అంతలో ఎవరో మా

వెనుకవచ్చు వ్యక్తిని "ఏమండోయి భావకవిగారూ!" అని పలుకరించినారు. భావకవి అనగానే నానోటనుండి "భావకవులు బొచ్చు పెంచుటలోను భావకవిత్వము చెప్పుటలోనూ గాక సంగీతములోకూడా ఓ కు చూపిస్తారే." అని అప్రయత్నముగా వచ్చివేసినది. ఆ వాక్యము ఆ భావకవిగారికి వినిపించియుండదు. ఆభావకవిగారు సిగిరెట్ కాల్చుటలో చూపినజోకు వర్ణించుటకు భాషలో అక్షరములు కానరావు.

తలిశెట్టి రామారావుగారు ఒక భారతి మాసపత్రికలో "బ్రహ్మగారికి కొన్నిసూచనలు" అనుపేరుతో నాలుగు చిత్రములను చిత్రించియున్నారు.

ఎద్దుబొమ్మవేసి బ్రాందీ ఎద్దు ఈయునట్లు పక్షిబొమ్మవేసి పక్షియే విమానమురీతి ఉపయోగించవలెననియు టీకప్పుతుప్ప అని తుప్పను చిత్రించి టీకప్పుతుప్ప మొక్కను సృజించిన బాగుండుననట్లు, సిగరెట్ల చెట్టు గీసి సిగరెట్లచెట్టును పుట్టించిన బాగుండుననియు కొన్నిసూచనలు తెల్పియున్నారు. ఈ నాలుగువిషయములు బ్రహ్మగారు కరుణించి సృజించినట్లైతే మనరొట్టె నేతిలోపడినట్టే అని ఒకభావకవిగారు ఒకానొక సమయములో తమయొక్క మనోభిప్రాయమును వెల్లడిచేసి యున్నారు. అటులచేసిన మంచిదే అని నా వూహకూడ. సరియైన విషయమును గురించి వ్రాసినట్టయితే భావకవిత్వమైనా బాగానే వుంటుంది. కాని మనభావకవులకు ఫోర్సు ఎక్కువై గైరమ్మపాటల మీదను, గోంగోరపాటలమీదను, అప్పన్న కొండ పాటలమీదను ఎక్కువమోజు కనుపరచుచున్నారు. ఈమార్గమున గ్రామఫోను కంపెనీవారుకూడా ప్రయాణముచేసినారు. ఎందువల్లననగా గ్రామఫోను వచ్చిన క్రొత్తలో పెద్దవాళ్లు అనగా భక్తియందు అభిమానమున్నటువంటి ముసలివాళ్లు, గానమునం దభిమానమున్నటువంటి కళాభిమానులు, ఏమనుకున్నారంటే గొప్పగొప్ప పాటకులయొక్క భక్తిరసమైనటువంటి కీర్తనలు, గీతములు, శాశ్వతముగా వుండిపోవుమార్గమున్ను శ్రవణానందముగా విను ప్రాప్తిన్ని దొరకినదని సంతోషించినారు. కాని గ్రామఫోను కంపెనీదార్లయొక్క బుద్ధులు పెడతోవతొక్కి భక్తిరసప్రధానమైనటువంటి కీర్తనలు విడచిపెట్టి గోంగోర పాటలమీదను కోడిపందెపు పాటలమీదను మోజు ఎక్కువ చూపించుచున్నారు. గ్రామఫోనులు దేశమునకు ఉపకారము చేస్తవి అని యనుకొనగా అపకారమే చేయుచున్నవి. ఆ రీతిగానే భావకవులయొక్క మనస్సుకూడా తప్పుడు కవిత్వములోనికి పోవుచున్నది. మహానీయులు మంగిపూడి వేంకటశర్మగారు కవులను సంబోధించి "లోకోపకృతికి జెందని యాకవనము వనమె యనెదు నానుడిగనుడీ" అని వాకొనినారు. నాయొక్క వూహకూడా అంతే."

"చాలు నీమాటలసందడిని నాపనులన్నియు మరచితిని."

ఇదిగో అయినది. నేను పెరుగుచిలుకుచు దానిమాటయే మరచితిని. నేను చిన్న సంగతిని చెప్పెదను వినుడు. పెరుగు చిలికినగాని వెన్న వచ్చునా? సువర్ణమును పుటము వేసి సుత్తెతో మర్దించినగాని మేలిమి బంగారమవునా? అటులనే పురాణములను, ప్రబంధములను తెరచి తెరచి లోలోననే శోధించి తెలుసుకొనవలెను గాని చిన్న సంగతినిబట్టి పెద్ద గ్రంథములను పరీక్షించుట కుక్కతోక బట్టుకొని గోదావరీదుటయే.

"అయినదా? మా భావకవుల విషయములను గురించి మంగళహారతి ఇచ్చితివా?"

"ప్రస్తుతమును మంగళహారతి ఇచ్చుచున్నారు. ఈ వ్యాసమును చూచి భావకవులు క్రోధముదాల్చక నన్ను మన్నించితిరేని వారియొక్క లోటులను ఇంకొకమారు మనవిచేసుకొందును."

"మంచిది. అటులయిన వారు నిన్ను మన్నించరు. పనివున్నది. అటులపోయి వచ్చెదను. వచ్చునంతలో భోజన ప్రయత్నమును చూడుము."

ధన్యులెవరు?

క. నిర్మలభావంబునఁ దమ
కర్మల విడనాడఁబోక కడుసంప్రీతిఁ
గర్మఫలము నాశింపక
ధర్మమెఱిఁగి మెలఁగువారె ధన్యులు ధరణిఁ.

శ్రీ లక్ష్మీ సరస్వతులు.

కీ॥ శే॥ బ్రహ్మాండం వరదమ్మగారు

(శ్రీమతి అప్పాజి కుప్పమ్మగారు)

ఈయామె 1883 సంవత్సరం మార్చి నెల 27వ తేది చిత్తూరుజిల్లా నారాయణవరంలో జన్మించెను, ఈయామె తండ్రిగారు విఠల్ దేవుని సుందరయ్యగారు. వీరు చిత్తూరుజిల్లాలోచేరిన పుత్తూరునందు రివిన్యూ ఇన్‌స్పెక్టరుగా నుండిరి. తల్లి పేరు వెంకమ్మగారు. జననీజనకుల ప్రథమసంతానము గతించుటవలన రెండవసంతానమగు నీవరదమ్మగారిని మిగుల గారాబుగా పెంచిరి. పిమ్మట నీమె కిరువురు సోదరులు గల్గిరి. అందగ్రజులు ప్రస్తుతము మదరాసునందు సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులగు శ్రీయుత విఠల్ దేవుని రాధాకృష్ణయ్యగారు. కనిష్ఠుడు యిటీవల 10 సంవత్సరముల క్రిందట కాలధర్మము నొందెను. బాల్యమందే యీయామెకు తన యనుంగు సోదరులయందు అమిత వాత్సల్యతయు వారికీమె యందు పరమపూజ్యతయు గల్గియుండెను. తన చిన్నితమ్ములకు చిన్నికథల చెప్పుచు బుజ్జగింపుచు తన తోడిబాలికల యందు పరమమైత్రి నెరపుచుండెను. అప్పటికే

యీయామె సుగుణసంపత్తి లీలాకృతివదలి యంతరదశ నొందుచుండెను. ఇట్టి బాల్యావస్థయందే అనగా 10 సంవత్సరముల వయసున సదరు సుందరయ్యగారి రక్తసంబంధులు శ్రీమంతులునగు బ్రహ్మాండం కృష్ణయ్యగారికి నొసగి వివాహముజరిపి మాతాపితల ముద్దుముచ్చటలు దీర్చుకొని ధన్యులైతిమి గదాయని సంతససాగరమున నోలలాడిరి. యిట్టితరుణమున అహో విధాత ఎంత కఠినుడు!! స్త్రీల సహజ సౌఖ్యములగు గృహిణీస్థానము, మాతృస్థానములను రెండుహక్కుల నావల పెట్టి దుర్భర దుస్సహమగు వైధవ్యము పాలు గావించెను. అప్పటికీమెకు 13 సంవత్సరముల వయస్సు. తదనంతరం యీయామె తండ్రిగారు తమ ముద్దులపట్టికి గలిగిన కష్టదశకు వగచి యచిర కాలములో నే గతించిరి. యిట్లీమెను కష్ట పరంపర నెట్టుకొనిరాగా కొంతకాలము శోకించినది. యీచంచలప్రపంచమున శోకదేవతకు మాత్రము ప్రాణాయుర్దాయమున్నదా? దానికిన్ని

కీ॥ శే॥ బ్రహ్మాండం వరదమ్మగారు

అంత్యదశయందున్నది. అంతట తన జ్యేష్ఠసోదరు నింటనుండి మనసా కర్మణా వాచా విశ్వసేవసేయ దొడంగినది. రత్నము సానబెట్టినప్పుడే కాంతి ప్రబలమగునట్లును సువర్ణము కంసాలి కాచిగొట్టగా దాని సహజశోభ ప్రకటమగునట్లును పెనురాతిని శిల్పిసుత్తి పోటుచే చెక్కినప్పుడే దేవతా విగ్రహము లగునట్లును కష్టములు గల్గినప్పుడే మనుజుల సాహస ఔదార్య విరక్తి భక్తులు మొదలగు సుగుణకలిమి బయల్పడును. కష్టమన్న నేమో యెరుగక భర్త ప్రేమ డోలికల నూగుచుండగల యౌవనారంభమున విరాగిణియై స్వార్థసుఖములను త్యజించి 'పరోపకారార్థమిదంశరీరం' అన్న శ్రుతిని పాలించెను. చిన్నతనమున విద్యారతికాకున్నను వితంతుదశ ప్రాప్తమైన పిమ్మట జ్ఞానోదయము బడయుటకై యొకవృద్ధపండితుని గురువుగా స్వీకరించి తద్వారా మాతృభాషయగు నాంధ్రము చక్కగ నేర్చుకొనెను. పెనుక అనేక వేదాంతగ్రంథములు మహనీయోక్తులు చదివి తనశోకాగ్నిని నిశ్శేషముగ నార్పివైచి తన తనువును ధనమును పరోపకార నిమిత్తము భగవదర్పణము సేయ నిశ్చయించెను. సహజ సౌందర్యమలంకారాదులచే శోభించునట్లు జన్మనాగల్గిన యీమె సుగుణ పరిమళము జ్ఞానోదయముచే రవిగన్న తామరలవలె వికసించెను. హిందూ యాచారపద్ధతి ననుసరించి అలంకారములన్నిటికి దూరమైనను తన తోడిబాలికల నలంకృతలకేసి తృప్తిపరచి తాను సంతసింపుచుండెను. భారతభాగవత రామాయణాది గొప్ప గ్రంథముల పద్యశైలిని ధారాళముగ జదివి అర్థము, అంతరార్థము సహో గ్రహించుటలో నీమె యసమాన ప్రజ్ఞగలది. ఈమెకు చిత్తూరుజిల్లాలో సుమారు 15"00 విలువగల భూవసతియు 2-3 గృహములు గలవు. అందు సంవత్సరరాబడి 4-5 వందల రూప్యములుండును. తన వచ్చుబడి సొమ్మునందొక కాసు మిగిలింపక ధర్మకైంకర్యములకై వినియోగించెడిది. ఈమెను దేహియన్నవారు నాస్తిపదము విని యెరుగరు. ఫలరహితమగు కర్మయోగమందే గాక శివకేశవులయందు నిష్కామభక్తియోగమున్నగద్దు. తిరుత్తణిసమీపమం కొమారకుప్పమను గ్రామమందు శ్రీ భక్తాంజనేయ స్వామివారికి సుమారు 800 వెలగల రజతకవచమును జేయించి సమర్పించినది. ఈమె జేసిన సత్కార్యము లనేకములైనను పత్రికాముఖంబున వెల్లడిచేయుట పలువురతో రద్దుచేసుకొనుట మొదలగు వాటికీమె ఇష్టపడదు. కర్మసాక్షియగు నామె యంతరాత్మ కొక్కనికే ఎరుకపడుచుండును. తాను జేసినధనసహాయము ఎప్పుడు ఎవరికి ఎందునిమిత్తము జేసితిమి యన్నవిషయము జ్ఞాపకము సహా వదలి బాహ్యాడంబరముల పొంతపోక తన నిత్యకృత్యములలో ధర్మకృత్య మొక్కటిగ భావించిన ధన్యరాలు. సోదరకుటుంబమున గృహనిర్వాహక యాజమాన్యమును సోదరులిరువురి సంతాన శిశురక్షణయు నీమెపై యాధారపడియుండెను. సోదరులపిల్లలు తల్లిపోషణ మేమాత్ర మెరుగక దమ మేనత్తగారిచే చక్కగా పోషింపబడి కమ మత్తగారనిన మిగుల ప్రీతిగలిగి ఆమెను దమ పెన్నిధివలె భావింతురు. వీరేగాక సోదరదౌహిత్రులుగూడ నీమెచే పోషింపబడిరి. వారు వీరనియేల దూరపుబంధువుల బిల్లలైనను పరిచారకుల బిల్లలైనను సరియె యీమె పెట్టుపోతలలో సమాన దృష్టి నెరపుచుండును. అన్నము పెట్టుటయందు శ్రీకాశీ అన్నపూర్ణను రోగులనుపచరించుటయందు ఫ్లారెన్సు నైటింగేలును స్మృతికి దెచ్చుచుండును. బిల్లలందరికి నీమెయందు అమితానురాగమును యీమెకు వారియందు అపారమగు ప్రేమయు గల్గుచుండెను. దీనికంతకు కారణము అయస్కాంతము ఇనుము నాకర్షించునటుల నీమెయొక్క నిష్పక్షపాతము ఆబాల గోపాలము నాకర్షించినది. తన సోదరపత్నిని ఔరస పుత్రికకన్న వేయిమడుంగుల నెక్కువగ ప్రేమించెను. వీరివదినె మరదలిమైత్రి లోకవిదితము. గీతయందు శ్రీకృష్ణభగవానులు ఎంచినచెట్టున నీరు బోయుట రోగికి పరిచర్యసేయుట భగవత్పూజలని

అర్జమున కుపదేశించెను. ఈయంశము నీమె చక్కగా నెఱవేర్చి శ్రీభగవానుల అనుగ్రహమునకు పాత్రతనొందెను తన సోదరభార్య జబ్బుపడినప్పుడు పలయునంత బంధువర్గము పరిచారకు లనేకులున్నను రాత్రింబగళ్ళు నిద్రాహారము లెఱుంగక పాటుపడినది యీమెకుగల దయాళుత్వము సాత్వికత్వము శత్రువును సహితము పుత్రునిగ ప్రేమించు గొప్పతనమును కుట్టు పనియందుగల నిపుణతయు గృహనిర్వాహక శిశు పోషణములగల నేర్పరితనము మిగుల శ్లాఘపాత్రములు. ఔరా ప్రపంచమందు మనుజులు కర్మ, భక్తి, ధ్యాన, జ్ఞాన, యోగముల వాగ్గింటిలో నొక్కొక్క దారి నడచుటకు చేతగాక కాలుజారి పడుచుండగా నీమె రెండుమార్గముల నధిష్ఠించినది. అందొకటి నిష్కామకర్మయోగము. వేరొకటి ఫలరహిత భక్తి యోగము. ఇట్టి పరమసాధ్వి సోదర సతీమణి శ్రీమతి వి. లక్ష్మమ్మగారు (యీమె గృహలక్ష్మి పాఠకులకు చిరపరిచితురాలు) 1933 సంవత్సరము డిసంబరు నెల 28వ తేది మరణించినది. అట్టి వెంగచే శోకాకులచిత్తయై క్రమేణ దేహారోగ్యము చెడి వ్యాధి గ్రస్తురాలై 1934 సంవత్సరం నవంబరు నెల 20 తేది మంగళవారం ఉదయం 7 ఘంటలకు పాధిక దేహంబు చాలించి పరమపదమందెను. ఇట్టి విశ్వజనని ఇక కొంతకాలము జీవించియున్నచో నిక నెన్నియో ధర్మకార్యముల జేసియుండును. యీలాంటి పరోప కార పారీణులు గతించుట యాచకవర్గముయొక్క దురదృష్టమని చెప్పవలెను. యిప్పటికిన్ని యీమె పేరు విన్నను ఫోటో చూచినను బిల్లలు అల్లద అత్తమ్మ వచ్చినదని గంతులువైచి సంతసింతురు. బంధువులు పరిచారకులు చిరపరిచితులు కంట నీరు బెట్టుదురు, పీఠినూఢ్వు హాకీవాంధ్రమునహో నీమె పేరు విన్న అభివందన మాచరింతురు. యీదయామయు రాలి ఆత్మకు సర్వేశ్వరుడు శాంతిని గూర్చుగాక యని ప్రార్థింపుచు దుఃఖాతిరేకముతో విరమించు చున్నాను. ఈమె జీవించియుండగనే యీమె జీవితచరిత్ర వ్రాయవలెంచితిని గాని దైవకృతము వేరుగా నుండెను. ఈపవిత్రాత్మ దైవసన్నిధిని చిరస్థాయియై వెలుగుగాక !

జోస్యము

సై. రా. శాస్త్రిగారు

వేంకటాద్రినాయుడు తనప్రభువు సైన్యమందు సామాన్యసైనికుఁడుగా జేరి క్రమముగా రాజునాంతరంగిక భృత్యులలో నొకఁడయ్యెను. చివరకు సైన్యాధిపత్య మీతనితలపై బడెను. నాయుఁడు రాజనీతియందు విభీషణునికి సోదరుఁడు. మీర్జాఫరునకుఁ బెద్దన్న. ఈతనితృష్ణకు మేర లేదు. పాషాణహృదయుఁడు. శత్రుకోటికి సాయమిచ్చి నిజస్వామిని రాజ్యచ్యుతుని గావించినవాఁడీతఁడు. తుదకు తానే రాజయ్యెను. తన్నెదుర్కొన్నవారిని కఠినముగా దండించెను. ఏకైవచ్చి మేకయ్యెను. నాయునికి సర్వసంపదలు సమకూరినవి. ఏకపుత్రికనుంగని పుత్రసంతతి నీయకయే నాయుని యర్ధాంగి నూరేండ్లు నిండించుకొనియెను. నాయుని కొక్కటియే విచారము. తమవెనుక నీరాజ్యము పాలించువారెవ్వరు?

మోహిని జగదేకమోహిని. సుగుణరాసి. నాయునికడుపున నిట్టి నారీమణి యెటులసంభవించెనా యను సందియము ఆత్మీయులలోనే తీరదయ్యె. మోహినింగని చకితుఁడుగాని మానవుఁడుండఁడు. ఆమె పొందుగోరిన ఖిల్లాదారులు, జిల్లాదారులు వేలువేలుగలరు. కాని నాయుని చూపు వేరు. తనకన్న మిన్నయగు రారాజును తన తనయ పెండ్లాడవలెనని నాయునితలంపు. తండ్రియూహ మోహిని లెస్సగా గ్రహించినది. తండ్రియందు ప్రేమకన్న భయము మెండు. తండ్రికెదురాడుశక్తి తనయకు సున్న. నాయుని ఆంతరంగిక సైన్యాధిపతి యగు సింహాద్రి నాయునియందు మోహిని మనస్సు లగ్నమైనది. సింహాద్రి కీసంగతి తెలియకపోలేదు.

తన దినచర్యనంతయు ఆస్థాపండితుఁడును ఆగతానాగతవేదియు, ఉపాసనాతత్పరుండును పరమలౌకికుండునగు శంకరభట్టు సలహాపైననే జరుపుచుండు పరిపాటి నాయునికిఁగలదు. భట్టు జోస్యమునందు నాయునికిగల నమ్మిక మపారము. ఇంతవరకు భట్టుజోస్యమునం దొకటియు పొల్లుబోలేదు. మోహినిఆశలకు శంకరభట్టు పట్టుగొమ్మ యయ్యెను. తన దాసిమూలమున భట్టునకంతయు మోహిని నివేదింప భట్టు అభయహస్తమొసంగె.

నాయుని రాజ్యమునందు శాంతి, కోటలో శాంతి, మనమునందు మాత్ర మది కొరవడెను. మోహినికి కన్యచెరవదిలియుండలేదు. తనయ మనస్సేయదృష్టవంతునియందు లగ్నమయ్యెనో ప్రశ్నింప

నాయునిపద్ధతికి వ్యతిరేకము. వరునికొరకు నాయుడు దేశదేశములుగాలించి వెదకించెను గాని తనమనసునకు నచ్చినవాడొకడును తగిలియుండలేదు. చివరకు భట్టు సలహా శరణ్యమయ్యెను. నాయుడు భట్టుని రావించి సంగతులన్నియు విన్నవింప వారముదినములు గడువిమ్మని ప్రార్థించెను. నిర్ణీతదిన ముదయముననే భట్టు కోటలో ప్రత్యక్షమయ్యెను. నాయుడు ప్రశ్నింప 'ప్రభూ నిన్నరాత్రి అంబనారాధింప ప్రసన్నమైన'దనెను. ఏమి సెలవిచ్చినదని యాతురతో ననియెను రాజు. 'నీప్రభువు మిగుల చింతాక్రాంతుడై యున్నాడు. మోహిని మిగుల అదృష్టవంతురాలు ఆమె సింహాద్రి నాయుని పరిణయమైనవెంటనే ఆమె కొక యమూల్యమణి దొరకును. ఆమణిని శిరమునధరించి సామ్రాజ్యమేలును. నాయుని వంశ మక్షయమగుననుచు సంతర్ధానమైన' దనెను. భట్టు భట్టుప్రస్తావన పూర్తికాక మునుపే నాయునిముఖము రక్తపూరితమయ్యె. నోటమాటరాదయ్యె. మితిలేని కోపమువచ్చెను. ఇదియంతయు సింహాద్రి మేలుకొరకు భట్టు పన్నినపన్నుగడయని లోననుమానించెను. 'ఛీ! యెంతనీచపు కృత్యము. నాసరదారులలో నొకడగు నాతనికా!! నేనమ్మజాల! అంబనోటినుండి యిట్టిమాటలు రాజాలవు' అని గర్జించెను. తనకేమి కీడుమూడునోయనిభట్టు. ఏదియో మిషపై వీధిలోనికిబోయెను. రాజు ఆలోచనా నిమగ్నుడయ్యెను. ఇంతవరకు భట్టు అనృతమాడుటకు కారణమేదియు గన్పట్టదు. 'నాతనయకు రారాజు పొందుగూర్పవలెనని తలపోయుచుంటిగదా! అంబ ఏమనెను. సామ్రాజ్యమేలుననెను. నాతనయ రారాజును జేపట్టక సామ్రాజ్యమెట్లేలు' ననుచు రాజుతనలో తలపోయుచుండెను. చివరకు భట్టువాక్యములందు గురితగిలెను. వెంటనే నాయుడు అంతఃపురమునకుఁ బోయి మోహినిని బిలచి తనమనోనిశ్చయ మామెకుఁదెల్పెను. ఆమె ముఖమునం దాశ్చర్యము పొడమెను. ఆమె మారాడక పోవుటచే తన యధికారమునకు లొంగిపోయెనని రాజుసంతసించెను. రోగిక్షీరము లభిలషించెను. వైద్యులుపాలు పురమాయించిరి. ఇంక చింతయేల! కొలదిదినములలో మోహినీస్వయంవర మయ్యెను.

వారములు నెలలు గడచెను. పరిణయమై సంవత్సరమగుచున్నది. మోహిని కెట్టి మణియు లభించియుండలేదు. రాణియగుట కల్ల! అంబవాక్కులలో నొకటియు ఫలింపలేదు. నాయునిమనమున పరితాపము మెండయ్యె, భట్టునిరావించి నాయుడు పరుషవాక్యములాడెను. 'స్వామీ నాజోస్య మిదివరలో సూటితప్పలేదే! జగదంబ నన్ను వంచనచేయునా! రేపటివరకు గడువిడ' నుచు భట్టు తిరోహితుడయ్యెను. మరునాడు భట్టు నాయునియెదుట ప్రత్యక్షమై రాజా అంబవాక్కునకు వ్యాఘాతము గల్గునే! ఆమెవచించినదెల్ల జరిగిపోయినది. నీకొమరితకు మణి దొరకినది. తన్మణిని

శిరమున ధరించినది. సామ్రాజ్యము నేలుచున్నది. నీవంశ మాచంద్రార్కముగ నుండు పరిస్థితు లేర్పడిన'వనెను, 'నీవబద్ధ మాడుచున్నా'వని రాజనెను. 'రాజా శాంతింపుము! శాంతింపుము!! భారతనారీమణి కనుకొలుఁదగు భర్తదక్క వేరొక యమూల్యమణి గలదే! తన్మణి నాదలధరించి నీయనుంగుతనయ ప్రేమసామ్రాజ్యము నేలుచున్నద'ని భట్టువాక్యము పూర్తి సేయకమున్నే అంతఃపుర పరిసరములనుండి నృత్యవాద్య విశేషములు వినవచ్చె. 'రాజా నీవంశ మక్షయమయ్యె! నీముద్దులమనుమని కండ్లార జూచిరమ్మ'నుచు భట్టు మెల్లగా జారెను.

మందుఁడు

శా. ఎన్నో బాధలు బొందుచుండుమని న న్నీభూమి వర్జించి నా
పున్నెంపుంసతి అగ్ర్యరేగ దివికిన్ బూర్ణేందు బింబంబు నా
ర్థన్నిద్రింపఁగఁబోయిన; ట్లింక మహాంధీభూత మాలిన్యసం
ఛన్నాస్మ న్నిషిద్ధజీవన మభాసంబెన్ని నా ళ్లుండినన్.

ఉ. ఎందఱో పోవుచుండి రిదియేమిటి యేమిటి పుట్టియాగతిన్
మ్రందుచునున్నదో తెలియరాదుగదా దివి యేమి యేడ్పుచే
మందుఁడనైన నాపసికిమాలిన బుద్ధికిఁ దోఁచకున్న దీ
చందమెఱుంగువారు నిజజన్మతరింప వచింపఁ జెల్లదే.

(దృశ్యము)

ఉ. ఏమిటి చిమ్మచీఁక టదియేమిటి వెల్గు వియద్ధునీజల
శ్యామలమైన మబ్బు తెరచాటున మింటి బయళ్ల మధ్య సౌ
దామినులన్ బ్రదీప్తమగు ధామములన్ విహరించు నాజన
స్తోమము లేమిటో అవియె సుమ్ము యథార్థ జగమ్ము జీవికిన్.

ఉమర్ అలీషా.

శ్రీమతి అహమ్మదాలీసలీమణి.   శ్రీ మతి బేగమ్‌కమాలుద్దీన్

శ్రీమతి గుమ్మిడిదల దుర్గాబాయమ్మగారు

సుభద్ర

అయ్యలసోమయాజుల సుబ్బారావుగారు

సుభద్ర యిప్పటి నవనాగరిక స్త్రీలలాగ టక్కులు, టిక్కులు, నిక్కులు లేకుండా పూర్వకాలపు స్త్రీల మల్లే యెల్లప్పుడు పురాణగాధలతో కాలక్షేపం చేస్తూండే సాధ్వీమణి; నిరంతర పతిసేవా పరాయణ; అత్త మామలకు ఎదురాడక వారు చెప్పేపనులు శిరసావహించి చేయు క్షమారూపిణి; అన్నాతురు లగు దీనవాండ్రకు సాక్షా దన్నపూర్ణాదేవి; సుశీల. అంతే అందంగా వుండకపోయినప్పటికీ చామనచాయని దేహం, ఆ ఆకర్ణాంత విశాలనేత్రాలూ, ఎల్లప్పుడూ నవ్వులొలికే ఆ ముఖ కళ చూస్తే సౌందర్యవతియనే చెప్పొచ్చు. అట్టి సుభద్ర గుణాలకి వ్యతిరేకించాయి అత్తగారు వెంకటనరసమ్మ గుణాలు. రోజు కొకమాఱేనా కోడలిమీద చెయ్యిచేసుకుంటేనేగాని చేతి దురద వదలని కోపస్వభావురాలు; ఆవిణ్ణిచూస్తే యింట్లో అందఱూ గడగడలాడవలసిందే; పెనిమిటి సబ్ కలెక్టరు గదా! అందులో అన్నదమ్ము లెవరూ లేకపోడంవల్ల పుట్టింటా రాస్తంతా ఆవిడికే కలిసింది. ఇంకేం కొదవ? సర్వవిధాలా అధికారం చెలాయిస్తూ వుంటుంది. ఆఫీసులో కలెక్టరైనా యింటిదగ్గఱ సర్వెంటులాగ వుండవలసినదే; లేకపోతే భర్తయేది వాణ్ణి పుట్టించిన బ్రహ్మయేది వీపు పెట్లవలసిందే.

జగన్నాథం సర్వసద్గుణ సంపూర్ణుఁడు. తల్లి దండ్రులయందు భక్తి యెక్కువగలవాడు. భార్య అన్నప్రేమే గాని తల్లిమాట జవదాటలేడు. అదీకాక శలవుల్లో తప్ప యింట్లోవుండేదికూడ లేదుగా. అందుచేత భార్యయొక్క కష్టాలేవీ తెలిసేవికావు. ఇల్లా వుండగా ఇక్కడ సుభద్రకు రోజు రోజూ బాధ లెక్కువై పోయాయి. "అసలే కోతి అందులో నిప్పు తొక్కి కల్లుత్రాగిన" దన్నట్లు ఆ వూళ్లో ఓవర్‌సీరుగానున్న సుబ్రహ్మణ్యంగారి భార్యవచ్చి "వెంకట నరసమ్మొదినా! మీవాడికి పెళ్లయిపోయిందిగాని, లేకపోతే మీరెంతడిగినా అంతకట్నమిచ్చి మీలాంఛనా లన్నీ జరిపి మాపిల్లనిచ్చేద్దును గదా! ఏంచేస్తాం, చెయ్యికాలిన తరవాత ఆకులు పట్టుకోడంగాని. శుభ్రంగా ఏదో చదువుతోందిగదా! పిల్ల రత్నంలా వుంటుంది. హార్మనీ బాగా వాయిస్తుంది, కలిసొచ్చిన సంబంధం చేసుకొంటే బావుండును, ఇంకేంవంటే లాభంవుంది?" అని యీ నిప్పులో కొంత నెయ్యి పోసేది. అందుమీద యీ అగ్ని రవులుతూండేది, ఎన్ని కష్టాలొచ్చి సుభద్రమాత్రం భక్తిగా అత్తమామలకు సేవచేస్తూ భర్తరాకకై ఎదురుచూస్తూండేది.

౨

పరీక్ష లాఖరైనాయి. జగన్నాథం శలవులకు యింటికి వచ్చేశాడు. బ్రహ్మరథం పట్టింది సుభద్ర. వెంకట నరసమ్మ వోర్వలేకపోయింది. "నవమన్మథుని లాంటి తనకుమారునిదగ్గఱ సుభద్రకు నిలబడడానికే నా అర్హతవుందీ?" అనుకొంది. ఇంటిలో దీపంలా వెలుగుతూంటే వాడిదగ్గఱ కొఱవిదయ్యానికి మల్లే యిదెందుకుండాలి? నే బ్రతికుండగా చూడలేను. ఏదో అప్పుడు నామెడవిరిచేరు గాని, ఇప్పుడుకూడా వాకోడుకు కష్టపడుతూంటే చేతకానిదానిలాగ ఊరుకోవలసినదేనా? ఈ దెయ్యం గతేనైతే నాకేం నిక్షేపంలాంటి కాళ్లకీ కడుపుకీ అచ్చొచ్చిన సంబంధం. ఆ వోవర్‌సీరుగారి కుమార్తెను పెళ్లిచేసేస్తాను." అనుకుంది. ఆ రోజు అయిదారుమాట్లేనా కొట్టి వుంటుంది సుభద్రను. "దీన్ని తగిలేయడ మేలాగా?" అనే ఆలోచన పగలల్లా. కొసకి తనింట్లో సాఖీ

అప్పలస్వామిని పిలిచి సంగతంతా చెప్పి ఎలాగైనా రాత్రి రెండుగంటలవేళ సుభద్ర గదిదగ్గర నిలబడమంది. వాడు మొదట ఒప్పుకోలేదు గాని అమ్మగారు చెయ్యెత్తిచేసేసరికి ఒప్పుకున్నాడు. ఆహా! అర్థమహిమ! యెంత క్షణములో మాతాపుత్రులకు కూడ పరస్పర విరోధభావాలు కలగజేస్తుందిగదా! ఇంక యొకతుచ్ఛుని దుష్పథం త్రొక్కించుటలో లెక్కా?

సుభద్ర రాత్రి పదిగంటలవఱకు గృహకృత్యాలు చేసుకొని చెంబుతో మంచినీళ్లు పుచ్చుకొని పడకగదిలోకి వెళ్లింది. కసరికొట్టేసింది వెంకటనరసమ్మ. "ఏమేవేదో మాట్లాడుకుంటూంటే నువ్వెందుకే యిక్కడికి? వెళ్లు. తరవాత వద్దువుగాని లే!" పొమ్మంది. ఏంచేస్తుంది పసారాలోనే కొంతసేపు కూర్చొని నిద్రకాగలేక అక్కడే పైటకొంగు పఱచుకొని పడుకుంది. ఆ వెక్కిన కబుర్లో గాని రాత్రి రెండుగంటలవఱకు కొడుకును వేపుకుతింది. చాలా కాలానికి కలుసుకొని కష్టసుఖాలు మాట్లాడుకుందాం అని ఎంత ఉబలాటపడతారో నవీన దంపతులు? జగన్నాథానికి అసలు సంగతి తెలుస్తేగా! తనమీద ప్రేమచేతనే తల్లి యింతరాత్రి కష్టసుఖాలు మాట్లాడిందనుకొన్నాడు. ఈ వొక్కరోజు తల్లిమాట వింటే రేపటినుంచి కులాసాగా వుండొచ్చు ననుకున్నాడు. ఇంతలో పసారాలో చప్పుడైంది. మాతాపుత్రు లిద్దరూ చూడ్డానికి వెళ్లారు. మంచందగ్గఱ నిలబడియున్న నౌఖరు అప్పలస్వామిని, లేస్తూన్న సుభద్రను చూచారు. తెల్లబోయింది సుభద్ర. నౌఖరీవాడు తన మంచందగ్గిఱ కెలావచ్చేడో తెలీదు. ఏదో చప్పుడైతే తనుకూడా లేచింది. ఇంతకూ కారకురాలు వెంకటనరసమ్మ వూరుకుంటుందీ!

"ఆసి! నీ మొగం తగలెయ్య! ఎంతపని చేస్తున్నావే! వెధవా! నువ్వెవడవురా? అప్పలస్వామీ! నువ్వే? నీకేం పోయేగాలం వచ్చిందిరా! తినుండలేక తిన్నింటివాసాలే లెక్కపెట్టడం? ఇంతకే నిన్నుపెట్టేదేవుంది. మా వస్తువు మంచిది కాకపోయాక ఇంకా కదలవేం?" అంటూ నిజంగా కొట్టేదానికి మళ్లీ వో దెబ్బ వేయబోయే సరికి పారిపోయా డప్పలస్వామి. ఇంక సుభద్రపై నానాహంగామా చేస్తూ, చివరకంతా తెల్లవార్చేసింది కేకలతో వెంకటనరసమ్మ. జగన్నాథం భార్యయొక్క గుణం తనకు తెలియును గాని యేంచేస్తాడు? ప్రత్యక్షంగా కనబడుతూంటే. తల్లియాజ్ఞకు బద్ధుడవాల్సొచ్చింది. తిరిగి వివాహమయిపోయింది నెలరోజులలో. ఓవర్సీరుగారితో వియ్యమందినందుకు ఉబ్బొంగిపోయింది వెంకటనరసమ్మ. పాపం సుభద్రకుముందునుయ్యి, వెనుక గొయ్యపాటొచ్చింది. ఏంచేస్తుంది; పుట్టింటికియాక లేదు, తల్లిదండ్రులు సుభద్ర పెళ్లయిన సంవత్సరంలోనే చనిపోయారు. ఓ మేనమామమాత్రం ఉన్నాడు గాని ఎక్కడున్నాడో తెలీదు. ఇంక అత్తింటిస్థితి యిలావుంది. ఇంక దాసీదానిలాగ యింట్లోపని చేస్తూవుంది. అప్పు డప్పుడు చచ్చిపోదామని నూతిదగ్గఱకు వెళ్లేది. ఆ సమయానికల్లా యెవరో వకరు వచ్చేవారు. అవమాన దుఃఖంలో వుండినప్పటికి నాథుని సేవ మానేదికాదు. ఎప్పటికైనా రహస్యం దాగుతుందా? వెంకటనరసమ్మ వొప్పుకున్నప్పటికీ వూళ్లోవారు తన్ని తగిలేశారు అప్పలస్వామిని; భార్యాపిల్లలను పోషించలేక అల్లల్లాడిపోతున్నాడు. ఇంకెవ్వరూ గూడ నౌఖరీ యివ్వడం మానేశారు. పైవూరు పోదామన్నా డబ్బులేదు. ఉన్నడబ్బల్లా అదివఱకే ఖర్చుపెట్టేశాడు. ఇంకేం చేస్తాడు? జోలితగిలించుకొని తిరగడం ప్రారంభించాడు. ఓరోజు సుబ్రహ్మణ్యంగారింటికే ముష్టికి వచ్చాడు. అడగలేక అడగలేక "అమ్మా! ముష్టి." అన్నాడు "ఫో! ఫో పోకిరీ వెధవా! పోతావా? గెంటించనా!" అన్నారు సుబ్రహ్మణ్యంగారు.

అప్ప:—బాబూ! నిన్నటినుండి తిండిలేక మలమల మాడిపోతున్నారు పిల్లలు. రక్షించండి! బాబయ్యా!

సుబ్ర:—ఏం? వెధవపన్లు చేయకపోతేనేం? ఈ యేడుపు లేదవకపోతేనేం? వెళ్లు! వెళ్లు!

అప్పు:—బాబయ్యా! క్షమించండి! నేరక గడ్డి తిన్నాను. పాతిక రూపాయ లిస్తానంటే ఈ వెధవపని చేశాను.

సుబ్ర:—ఎవర్రా! నీకు పాతిక రూపాయలిచ్చి ఈపని చేయించినవారు?

అప్పు:—వెంకట నరసమ్మగారండి!

సుబ్ర:—ఛీ! దుర్మార్గపువెధవా! ఆ యిల్లాల్ని గూడ యిందులో తోస్తున్నావా? తన్నులంతినేవు. జాగ్రత్త!

అప్పు:—పిల్లలతోడు బాబయ్యా! నేనుచెప్పే దంతా నిజమండి! నమ్మితే నమ్మండి! లేకపోతే మానీయండి!

సుబ్ర:—నిజమా? ఆ నిజమేమిటో చెప్పూ!

అప్పు:—ఆవేళ సాయంత్రం నన్ను పెద్దమ్మగారు పిలిచి రాత్రి రెండుగంటలకల్లా సుభద్రమ్మగారి గదిదగ్గఱ తచ్చాడమన్నారు. "ఎందుకండి! నేనాపని చెయ్యను" అన్నాను. అప్పుడు డబ్బు; పాపిష్టిడబ్బు; నాకిచ్చి నాచేత వొప్పించుకున్నారండి! పాతిక రూపాయల కాశపడ్డానండి! నే చేసినపని తప్పే బాబు! మీ పాదాలమీద పడ్తాను బుద్ధొచ్చింది. ఇంక నేనా నమ్మకంవుంటే ఇంతతిండి పెట్టించండి ఆకలి దహించుకుపోతోంది.

సుబ్ర:—అబ్బా! ఎంతనెరజాణవే! వెంకట నరసమ్మా! నిజంగా అలాచేసిందిరా?

అప్పు:—నిజమండి! బాబయ్యా! సుభద్రమ్మ గారేమీ యెరగరండి! నేనొచ్చినట్టు తెలవడానికి దగ్గినదగ్గే ఆవిడ్ని లేపిందికాని, ఆవిడ నిజంగా గౌరీ దేవేనండి!

సుబ్ర:—ఛీ! యీరూపాయిపుచ్చుకొని దీయ్యం కొనుక్కో! పశ్చాత్తాపం వచ్చింది గనుక బాగు పడతావులే!

అప్పు:—శలవు దయచేయించండి; బాబూ!

సుబ్ర:—వెళ్లు!

3

సుబ్ర:—జానకీ! జానకీ! నే చెప్పినమాటలు జ్ఞాపక మున్నాయా?

జానకి:—ఆ! జ్ఞాపకమున్నాయి నాన్నగారూ! కానీండి నే వెళ్లక సవరిస్తాగాదూ!" అని వెళ్లి పోయింది జానకి. సుబ్రహ్మణ్యంగారు అప్పులస్వామి చెప్పిన మాటలన్నీ నమ్మి 'వెంకటనరసమ్మకు ప్రాయశ్చిత్తంచేయడం వెలాగా?' అని ఆలోచించి తన కుమార్తె జానకిని పిలిచి నేర్పవలసినవన్నీ నేర్పుతూ వుండేవాడు. కాలేజీలో చదువుతూ ప్రపంచవార్తలు చాలుగా వింటూవుండడం వల్లను, అసలే బుద్ధిమంతు రాలౌటవల్లను జానకి తండ్రిచెప్పిన మాటలువిని అవగాహనచేసుకుంటూ వుండేది. అత్తవారింటికి వెళ్లిన తరవాత చేయవలసిన పనులన్నీ రోజూ పాఠం వప్పగించేది. సుభద్ర కష్టాలు ఎప్పుడు పోగొడ్తానా అనే ఆలోచించేది. ఏం? సుభద్ర కష్టాలుపడితే తనకేం? దయా ప్రపూర్ణయగు జానకి అన్యాయంగా తనలోటి యొక స్త్రీవ్యక్తి కష్టపడుతూంటే వూరుకో గలదా? సమస్త విద్యల్లోను శక్తియుక్తురాలగు జానకి తనచే కావలసినపనికి వెనుతీస్తుందా? శ్రావణమాసంవస్తే, అట్లతద్దీ ప్రతిపండుక్కీ జానకిని తీసుకెళ్లేవారు. అక్కడకి వెళ్లినప్పుడల్లా సుభద్రపాట్లుచూచి జాలి పొందేది. దుఃఖించేది కూడాను.

కొన్నాళ్లకు జానకి వ్యక్తురాలయింది. వెంకటనరసమ్మ మిన్నందుకుంది. అందమైనపిల్ల, చదువుకొన్న పిల్ల, దైవకటాక్షంవల్ల కొడుక్కిగాని యే పెద్ద వుద్యోగమేనా అవుతే కొడుకు, కోడలు ఇంగ్లీషు మాట్లాడుకుంటూంటే సరదాగా వింటూ కాలక్షేపం చేయొచ్చు, వంటకేదో సుభద్రవుందికదూ? ఇంకనేం కులుకుతూ కూర్చుందామనుకుంది. పైన దైవంలేడూ?

మలేరియా జ్వరంవచ్చి సబ్ కలెక్టరుగారు స్వర్గం వేంచేశారు. ఊరంతా "కోడలు సంవర్తాడిన నక్షత్రం మంచిదికాదమ్మా!" అంటూ నాలుగక్షింతలు జానకి నెత్తిమీద పోశారు. కావలసి కోరితెచ్చుకున్న పిల్లగదా వెంకటనరసమ్మ ఊరుకోంటుందా! కొత్తవెధవ ముండయినప్పటికీ వూరందరికీ సమాధానం చెప్పేది సుభద్ర చెడునడతవల్లనే నిక్షేపంలాంటి నిధి పోయారంటూ. అదేమంటే నమ్మేవాళ్లెవరు? అదివఱకే తెలిసిపోయాయి వెంకటనరసమ్మ గుణాలు.

కార్యంచేసుకొని మాపిల్లను మీరు తీసుకెళ్లమని తొందఱ చేస్తున్నారు సుబ్రహ్మణ్యంగారు. చివవారా లయింతరవాత ఆ అవశిష్టం కాస్తాతీర్చుకొని జానకిని తీసుకొచ్చింది వెంకటనరసమ్మ. జానకి అత్తారింటికి వెళ్లిన కొద్దిరోజుల్లోనే తండ్రిగారి వుద్యోగమే జగన్నాథానికిచ్చారు. ఏ నోటితో జానకిని తిట్టారో ఆ నోటితోనే భూషించారు లోకం. వెళ్లిన రెండు మూడు నెలలు అలవాటయ్యేవఱకూ అత్తగారిపట్ల అణకువగానే వుంది జానకి. అక్కడనుండి కొంచెం పెడసరపుమాటలు, వెక్కిరింతలు ప్రారంభించింది. కోరిచేసుకున్న పిల్లేమో, ఏమీ అనలేకపోయింది వెంకటనరసమ్మ. ఒకప్పుడెప్పుడేనా కూకలేస్తే టిల్రిగాం వెళ్లిపోయేది సుబ్రహ్మణ్యంగారి దగ్గఱికి. ఆయన అల్లుడు లేకుండా చూచివచ్చి "ఇంకెప్పుడేనా కూకలేశావంటే గుండెట్టుకు యీడ్చించేస్తా"నంటూ అడావిడిచేసి పోయేవాడు. కొడుకొచ్చేసరికల్లా యీ సంగతి చెపదామని ఎదురుగా వెళ్లబోయేసరికి జానకి కనిపెట్టి తనే ముందుగావెళ్లి కావలించుకొని తీసుకుపొయ్యేది గదిలోకి. అక్కడికికూడా రానీలులేకుండా గడియవేసి మరీ వెళ్లిపొయ్యేది. పగల్లా ఆఫీసులోను ఇంటిదగ్గఉన్నప్పుడు జానకిదగ్గఱా తప్ప యింకెక్కడికీ వెళ్లడానికి వీల్లేకపోయింది జగన్నాథానికి. ఒకప్పుడెప్పుడేనా సరదాపుట్టే బేట్ మెంటాడుకోటానికి క్లబ్బుకు వెళ్లేవాడు. ఇల్లా రెండు నెలలు కొడుకుతో మాట్లాడ్డానికి వీల్లేకుండా చేసింది వెంకటనరసమ్మను జానకి. ఈ అవమానం భరించలేక వెంకటనరసమ్మ యిరుగు పొరుగువారితో చెప్పుకొని విచారిస్తూండేది. "ఏఁవమ్మా! బుద్ధిమంతురాలైన సుభద్రమీద లేనిపోనినేరాలుకల్పించి కోరి కొడుక్కి రెండో వివాహంచేసి యిప్పుడీ కోడలిమీదకూడా నేరాలేనా? నీ కొచ్చిన యేళ్లు యెవరికొచ్చాయి? చాలు! చాలు! ఊరుకో నవ్విపోయేరు" అని వారు చీవాట్లు తిలిస్తే నోరుమూసుకుని యింటికి వచ్చేసేది. ఇంతకీ వొక్కదానికిమాత్రం సంతోషించింది. సుభద్ర నేలుకోలేదనే. ఆ సంతోషంకూడా కలకాలం నిలవదలా. "మా సుభద్రక్కయ్య నేలు కుంటేనే గాని నేమకూడా మీకు లేనిదానవే." అంది జానకి. సుభద్రగుణాలు వినకు చూచాయగా తెలిశాయి కాబట్టి సుభద్రనుకూడా ప్రేమతో చూస్తున్నాడు జగన్నాథం. ఇంక మూలుగుళు, మూతివిరుపులు ప్రారంభించింది వెంకటనరసమ్మ. రోజూకు వోమారేనా కాళీ చూచుకొని సుభద్రను తిడుతూనేవుంది.

ఓరోజున వంటకాలస్యంగా మడికట్టుకుందని పెరటపడి తెగతిడుతోంది. జానకి వింది. "ఏఁవమ్మా! మీరుగాని యిలాతిట్టేరంటే వేరేవుండొచ్చు, తిని కూర్చోలేక యేఁవిటీ కేకలు? రేపటినుండి మీరే మడికట్టుకోండి! మేం చేసేదిలేదు. వుంటేవుండండి! పోతే పోండి." అంది జానకి. ఆమాటకి నిలుచున్న పాటున కూలబడిపోయింది వెంకటనరసమ్మ. గట్టిగా మాట్లాడ్తే యముడులాగవచ్చి పడిపోతాడు సుబ్రహ్మణ్యంగారు. తనకోరికపైని తనకుకలిసిన పుట్టింటి ఆస్తి కోడలిపేర రాస్తేనేగాని పిల్లనివ్వనంటే సంతోషంగా రాసి జానకిని కూర్చింది కొడుక్కి. వూరంతా ముద్దుకోడలంటూండేవారు జానకిని. ఇప్పుడుగాని జానకిమీద నేయిలు పైవాళ్లతోచెప్తే పేన్నీళ్లు జల్లుతారని భయంకలిగింది. కుమారునితో మాట్లాడ్డానికూడా నోచుకోలేదు. కుళ్లికుళ్లి విచారించింది. ఇంతజరిగినా సుభద్రంటే సవితల్లిప్రేమగానే వుండేది.

౪

సంవత్సరాది పండక్కి జానకి పురమాయింపువల్ల బొబ్బట్లొండింది వెంకటనరసమ్మ. జగన్నాథం భోంచేసి వెళ్ళి పోయాడు. సుభద్రకు జానకికికూడా వడ్డించి తనుపెట్టుకు తింటూంది వాళ్ళని పిలవకుండానే. జానకీ సుభద్రా మంతనాలాడుకుంటూ భోజనానికి వచ్చారు; వడ్డించిన విస్తళ్లు చూచి తెల్లబోయింది జానకి. సుభద్రకు వడ్డించిన విస్తరిలో ఏఁవుంది? కూర, అన్నం! జానకికి బొబ్బట్లుపెట్టి తనకు పెట్టుకొని సుభద్రపై కోపంచేత పెట్టడం మానేసింది. అదికనిపెట్టి జానకి చట్టున తనవిస్తరిలోని పిండివంటలు సుభద్ర విస్తరిలో పెట్టేసి గబగబా వెంకటనరసమ్మ పెట్టుకున్నవన్నీ తనవిస్తరిలో పెట్టేసుకుంది.

"అయ్యో! అయ్యో! అదేం? జానకీ! మైల పర్చేశావ్?" అంది వెంకటనరసమ్మ.

జానకి:—మాట్లాడకమ్మా! నీతప్పునిచేసి పైగా మాట్లాడుతారు. ఇంటికి పెద్దకోడలే! పరమ పతివ్రతే! అట్టిదానిమీద లేనిపోని నిందలువేసి దానీ దానికన్న హీనంగాచూచి తిరిగి కొడుక్కి పెళ్లిచేశారూ!! దైవంలాచూసేదే! అందంగాలేదనా? స్త్రీకి రూపం, గుణంగాని యీ వెధవచర్మఁవా? లోకులంతా కూడ మిమ్మ దేపనిగా చెప్పుకుంటున్నారే! మీ గొప్ప నాదగ్గ చెంపనికిరాదు; మామీద మీరు ప్రేమ గావుంటే మిమ్మల్నిభక్తిశ్రద్ధతో పూజించుకొంటామే! ఇంక మీ కిష్టంలేకపోతే క్షేంచేయండి! తలవొప్పిస్తాను." అన్ని మాటలు విని వెంకటనరసమ్మ. కళ్లవెంట నీళ్లు గిఱ్ఱున తిరిగాయి. చట్టున జానకిచేతులు పట్టుకొని ఏడవడం ప్రారంభించింది. "పశ్చాత్తాపంవొచ్చింది, యింకేఁవనకూడ"దనుకొంది జానకి. కొంతసేపటికి గద్గదస్వరంతో 'క్షమించు' అంది వెంకటనరసమ్మ. అప్పుడు సుభద్రవచ్చి "అత్తా! మిమ్మల్ని క్షమించడానికి మేఁవవ్వాలమా? మీ ఆశీర్వచనఫలితంవల్లే యిల్లా వున్నాము. ఊరుకోండి." అని వెంకటనరసమ్మను వసారాలోకి తీసుకుపోయి ఉపచారాలు చెయ్యడం ప్రారంభించింది. జానకికూడ సంతోషించి నూతికి పోయి స్నానంచేసి త్వరగా వంటచేసి వెంకటనరసమ్మను భోజనానికి పిలిచింది "రాత్రి ఫలహారం చేస్తాలే! ఇంక తినకూడదు." అంది వెంకటనరసమ్మ. "ఇప్పుడుగాని మీరు భోంచేయకపోతే ఇంకా కోపఁవుందనుకుంటాం." అంది సుభద్ర. తప్పని సరిగా మడి కట్టుకుని రెండు మెతుకులు కొరికింది వెంకటనరసమ్మ.

సాయంత్రఁ వద్యోగపరికెల్లా ఇష్టాగోష్టిగామాట్లాడుకుంటూన్న అత్తాకోడళ్లనుచూచి ఆశ్చర్యపోయ్యాడు జగన్నాథం. ఆనందంతో "అమ్మా! నాకు ప్రమోషనుకి ఆర్డరొచ్చింది." అన్నాడు. "మీరుచెప్పిన వార్తకంటె శుభవార్త చెపితే యేఁవిస్తారు!" అంది జానకి.

జగ:—ఏఁవిటది?

జానకి:—ఈరోజునుండి మీజట్టు మానేశాం.

జగ:—ఎంచేతో?

జాన:—అత్త మామీద ప్రేమజూపుటచేత.

జగ:—అయితే! అత్తగారిని పూర్తిగా వలలో వేసుకొన్నా వన్నమాటే?

జానకి:—'ఆల్ రైటు'గాను.

జగ:—పెంకా!

వెంక:—కుంకా!

జగ:—అదేఁవమ్మా! నువ్వలాఅంటావు?

వెంక:—నాయనా! చిన్నదయినప్పటికి జానకికి ఉన్నబుద్ధి మనకుంది! సాక్షా జ్జానకీదేవే. అశాశ్వతఁనైన తనువుచూచి అందఁవనీ దూషించాను. మణిని రాయికింద భావించి మహాపాప మెండికట్టుకున్నాను. ఇంక నాచేష్టలన్నీ మరిచిపోయి కొత్త వెంకటనరసమ్మననుకోండి!

సుభద్ర:—గతజలసేతుబంధఁ వెందుకత్తా! భోజనానికి లేవండి!

వెంక:—నాయనా! లే! మడికట్టుకో!

కొంతకాలఁ వయింది యిద్దరిమనఁవల్నీ చెరో ప్రక్క కూర్చోపెట్టుకొని ఆనందిస్తోంది వెంకటనరసమ్మ భాగవతంవింటూ—జానకి ఒక్కొక్క పద్యమే చదువుతూ అర్థంచెప్తుతోంది. అదెల్లప్పుడూ దిన చర్యగా! ఆగృహలక్ష్మి అల్లాగే ఉంటుందని నమ్మకం ఐకమత్యం ఉంటే ఉండదూ?

మరులుమందులు

చదువుల రామచంద్రయ్యగారు

పురుషులు నానాటికి ప్రబలులై స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము నణగద్రొక్కి వారిని పలు బాధలు బెట్టుచున్నారను గోల క్రమక్రమ మగుచున్నయది. ఈ సమస్యా పరిష్కార మునకు పెక్కు త్రోవలు మా సోదరీమణుల కిదివఱకే దెలిసియుండునేమో గాని మేము కూడ ప్రకృతము యీక్రింది మరులుమందు లమోఘముగ బనిజేయుటచే తెలియజేయు చున్నారము. ఈ మందులుగూడ రెండు తెరంగులు. ఒకటి వస్తురూపమున పురుషుని నారగింపజేసి యతని శరీర మానసికా రోగ్యముల జెరచి కులకళంకము లాదిగా పాపఫలము బొందుట. రెండవది విజ్ఞాన రూపమున నాతని మనస్సును తదుపరి యూతని సర్వకార్యములను సులభముగ సునాయాసముగ నెరవేర్చి స్త్రీ పురుషు లిరువురు ఇచ్ఛాపూర్తిని బడసి సుఖించుట. మందు లొక్కటొక్కటిగ క్రింద పొందు పరచుచున్నారము.

మొదటిది:—బైట దిరుగుచు సంపాద్య మునకై పలుబాధలు బడుచున్న పురుషుడు కొన్ని కారణములచే నింటికి వచ్చినపుడు యింటనున్నవారిపై కోపము వహించుట గలదు. దాని నపుడే తొలగింపకున్న నది సాధారణముగ స్థిరముగ నాటుకొని యుండుటకు ఇంటనున్నవారిమీద జుగుప్సకుగూడ కారణ మగుచుండుట విదితమే. ఈ రోగమున కాదియందే యీ మందు ప్రయోగింపవల యును. కోపము వచ్చినట్లు తెలియగనే శాంతము వహించి, వారు చెప్పినవెల్ల గ్రహించి, మెల్లగ యెుద్దజేరి, "పాపము పంతులుగారికి బయట ఏమిటో నొప్పి గల్గి నది. అధికా క్లేమున్నారో? నీ రివ్వనా? ఫలహార మేమైన చేస్తారా!" అని ప్రారం భించిన కోప మింకను అచట గూర్చొని ఉండునా? అతడు మానవుడు గాడా? కోపము తీరిన ఇష్టము వచ్చినట్లు నటింప గూడదా? అదియును గాక ఒకమా రిట్లు జేసిన మరొకమారు కోపము రాకుండుటయే గల్గును. పై మందు వేయక, "ఇంటికొచ్చే వేళకు చిటమట లాడుతూ "వస్తా రేమి టండీ" యని మాటకు మాట 'బారీ' చేయించిన తత్ఫలితము అందరికిని తెలిసిన విషయమే.

రెండవది:—మనుజుల కత్యంత ఇష్టమైన వస్తువులలో భోజన మొకటి. పురుషుని లోబరచుకొనుటకు ఇయ్యదిగూడ చాల బనిజేయును. పురుషుల కే వస్తువు మిగుల యిష్టమైనదో గమనించి వాని కది పలు మారు సమకూర్చుచున్న దీనితో సమాన ముగా పనిచేయు ఔషధము వేరొకటిలేదు. క్రమక్రమముగా పురుషుడు సంపూర్ణముగ

లోంగిపోవుట తటస్థించును. ఐనను కొంచము శ్రద్ధ దీసికొనుట మంచిది. ఎదురాడిన తమకత్యంతప్రియతమమగు వస్తువు లభింపదు గదా యను భయము వారి నావేసించును.

మూడవది:—మనిషి కేదైన కష్టము గలిగినపుడు దానియందు పాల్గొని దానిని సాధ్యమైనంతవరకు అతనికి దోపకుండునట్లు జేయుట. ఇతరులకు కష్టములు గల్గినపుడు గాని బాధలేక ఆయాసము గల్గినపుడు గాని మన మెంతో పరితపించి వారికి తోడ్పడుటకు లేక ఉపచరించుటకు ప్రయత్నింతుము గదా? జీవితమునందు భాగస్వామియగు పురుషునకు తోడ్పడుటకు ఉపచరించుటకు గమనించినచో ఎట్టి ఫలితముల నొసగునో యెరుగని విషయముగాదు. ఈ విషయములలో అతని మనస్సెంత సంతోషపెట్టిన తన ప్రియసతికట్టి సమయములెంతగా ఎంతగా నుపచరింపదు? ఎక్కడనోయున్న రాతి విగ్రహమును దెచ్చి యెుకచోనుంచి సకలోపచారములుచేసి సకలము అర్పించి షడ్రసోపేతముగ భోజనమిడి, నిర్జీవయగు నయ్యది యనుగ్రహించునని తలంతురుగాని సజీవుడై దయాదాక్షిణ్యాది సకలగుణముల కిరవగు మీ భర్తల కెప్పుడైన యట్టి యుపచారములు జేయుచున్నచో మానవుడైన వాడెవడు మరువగలడు? అంటే చేసినవన్నియు గ్రహించి పెట్టినవన్నియు గుటకాయస్వాహా చేయునని మనుష్యులకట్టి సేవలు చేయ నిరాకరింతురు. సేవ లనుభవింపని విగ్రహములచే మీరనుగ్రహింపబడుచో జీవములతోనున్న విగ్రహములు మిమ్మనుగ్రహింప వన నమ్మనగునా? దీని కేమందురు?

నాల్గవది:—ధ న మ న లే లేదు. ఉన్న జీతాలు ఊడబెట్టికి తిండికి గుడ్డకు కూడ చాలక యిచ్చుజీతాలు గల కాలములో భర్తలను లేక తండ్రులను, సొమ్ములని మరి తరములని బాధించువారి నెంతమాత్రము ప్రేమింతురో మీరెరుగనిది కాదు. అట్లుగాకుండా విద్యాదిగుణములే అలంకారములని యున్నట్లయితే,డబ్బు మీరు భద్రముగా దాచెదరని వారికి తెలిసిన, వారికి వచ్చు పైకము మీవద్దగాక యింకెచటనుండును. వారికా నమ్మకము గలిగింపవలయును గాని ఖజానా చేతిలోనున్న రాజ్యమేలు వారెవరు? తరువాత మీశక్తి కడ్డమెచట?

ఇక ఐదవది భర్తచెడుత్రోవను సంచరించుచున్నచో "ఆయనకు చెప్పేదెట్లా" అని 'మనకెందుకులే ఆగోడవ' అని "ఇది అంతయు నాదురదృష్ట" మని ఊరకుండక సమయము సందర్భము తెలిసికొని మంచిమాటలచే నయమున ప్రియమున, (మీరీ మందు లన్నియు నేర్చి యుంటే భయమున గూడ) వారు చేయుచున్న దుర్మార్గమును గురించి బుద్ధిజెప్పి సన్మార్గమునకు తీసికొని రావలయును. వారియెడ విసుగుకొనకుండ క్రమక్రమముగ యీ మందు ప్రయోగించుచో రోగము బాగుపడుటయే గాక యింకొకమారు ఆరోగ మాతని కంటదు.

ఆరవది:—వినయవిధేయతలు, వివేకము, దయ, ఓర్పు, సత్యము, శౌచము మొద

లగు వస్తువులు సమానముగ చేర్చి నున్నగ మర్దించి మాత్రలుచేసి సమయానుకూలమును అనుపానముతో నొక్క టొకటి పురుషులచే సేవింపజేయుచో తప్పక వశ్యులగుదురు. ముద్దుస్వరూపాలను జూచిన ఎవరికైనను మొత్తబుద్ధియే! వివేకశాలినియై ప్రజ్ఞాశాలినియగు భార్యను జూచిన పురుషునికెవుడును భయమే! ఆమెను కష్టపెట్టుటకు సాహసింపజాలడు సరికదా, ఆమె ఆనతి మీరుటకైన తలంపజాలడు.

ఇట్టివే ప్రపంచమున మరులు మందులు. వేరొండు మందులు ఎందును గానరావు. ఇవి ఎవరియంతకు వారే సమయానుకూలముగ తయారుజేసి వాడవచ్చును. గుణమున కెంతమాత్రము లోపముండదు. ప్రకృత స్త్రీస్వాతంత్ర్య సమరములో వనితాలోకము సంపూర్ణము గెలుపొందిన, నిరంకుశ ప్రభుత్వము జరుపుచుండిన పురుషులెవుడును ఒత్తిడిజేయుటకు కాచుకొనియే యుందురు. కాన నది, మా సోదరీమణుల సంపూర్ణవిజయము కాజాలదు. కాని పై జెప్పినవాని రోగలక్షణము ననుసరించి ప్రయోగించుచుండిన పురుషులపై సంపూర్ణ విజయము బడయుటయేగాక, వారిచే కావలసిన కార్యములను సులభముగ జేయించుకొనవచ్చును. కాన మా సోదరీమణులకు మేము చేయు విన్నప మిది. ప్రపంచమున నుత్తమోత్తమమగు మరులుమందు లివియే. వాటిని ప్రయోగించి జయశీలరగుదురు గాక!

అరణ్య రోదనము

చాలీ చాలని మేతవేసి మరి నా సన్తానమున్ రోసి నా ।
పాలన్నీ తెగఁదీసి యమ్ముకొని సంపన్నుండవై నావు: నా
తోలున్నా; దదికూడ నేఘనుఁడో చేతుల్ చల్లఁగావిల్చు నీ
కేలా సంతత సాధుజంతువులపై నీ క్రౌర్య మోగొల్లఁడా

'చాటూక్తి'

స్త్రీ విద్య

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణ మూర్తిగారు, ఎం. ఏ; బి. ఎల్.

ప్రాచీనుల ఆశయము.

సంపూర్ణజీవనమును నడపు భావశక్తులెట్టివో యోజించిరయే మన ప్రాచీనులు విద్యావిధానములకు నిర్ణీతప్రణాళికలను, పంథలను ఏర్పఱచిరి. సంపూర్ణ జీవనమున సమానభాగధేయులు స్త్రీపురుషులని గుర్తించి వీరివీరి యాంతరంగిక వ్యక్తిగతశక్తుల ననుసరించి వీరి క్రియాకలాపమును నిర్దిష్టము చేసిరి. వీరు వ్యక్తీకరించిన సిద్ధాంతములును, నియమములును మనుష్యమానస గ్రథనము ననుసరించి జనించినవి కాని అర్థశూన్యప్రలాపమునుండి యుబికినవి కావు.

ఆంతరంగిక దృష్టియందు సర్వతోముఖమైన మానవసమస్యలను వారు విలోకించిరి కావున నాటి వ్యక్తిగతజీవనమును, సంఘజీవనమును, జగచ్చక్షువు లెదుట గాంతిలు నూనవితానమట్లు వెలసినవి.

మహితాశయ బంధురజీవనమును, కళోపాసనమును నీదృష్టియందే వెలుంగును. ఈదృష్టి దివ్యచక్షువు లోనిది. దివ్యచక్షువులు కలవారే దివ్యమయూఖ సందీప్తజీవనములు కడుపఁగలరు; ఆదర్శకళోపాసకు లగుదురు; వీరిజీవనములు దేవతలకుకూడ మేలుబంతు లగును; వీరిరచనలు భావప్రభాకలిత తరణికిరణములకు ఒరవళ్ళగును.

పాశ్చాత్యవిద్యావిధానమున నాంతరంగికదృష్టి కలదనుట కల్ల. ఆకస మంధకారబంధురమైనయెడల, అవని ఆలోకప్రదీప్తముగునా? విద్యావిధానమున వెలుగు లేనితఱి దానిపైకన్నిడు నాగరకత ఖద్యోతమండల మట్లు చూపట్టునా? ఆత్మప్రదీపమున దివ్యతైలము వోయు అదృశ్య ఆధ్యాత్మికశక్తి యెట్టిదియో ప్రతీచీ ఖండవాసు లెఱుఁగరు. ఈజ్యోతి కొరవడిన విద్యయును, జీవనవిధానమును పైపై మెఱుంగులు కలిగిన వైననేమి, బాహ్యదృష్టిని ప్రదర్శించున వైననేమి, ఆత్మశక్తిలేనివై కంకాళ సన్నిభములగును. నేఁటి పాశ్చాత్యుల ఉద్గ్రంథపత్రములును, జీవనవిధానాంశములును కళాసౌందర్య రహితములై యున్నవి. కారణము? వారాత్మబృందావన ద్వారమును బంధించి వేసి, మేధశ్శిఖరమునఁ గుప్పిగంతు లేయుచుండుటే! ఆత్మజ్యోతి సముద్భవ ఆలోకసూత్రములు పంక్తి వితానమైనపుడే మనుష్యరచనలు సచ్చిదానంద సమన్వితములై అనంతకాలము వెలయును. ఈజ్యోతి మరీచులే ఉత్తమజీవనమునకు చలనప్రాణములిచ్చు భావశక్తులగును.

విద్యావిధాన జీవనవిధానముల కలయికయే కదా నాగరకత! నేఁటి పాశ్చాత్యసభ్యతను పరికింపుఁడు. అందు భావవిభూతి హుళక్కి; సౌందర్యద్యుతి సున్న. ఆకసమునంటు మేడలను, మిద్దెలను అది నిర్మించినది. ఫిరంగులను తయారొనరించినది; విషవాయువులను ప్రోగొనరించినది. అపూర్వ ఆగ్నేయాస్త్రములను సిద్ధమొనరించినది. ప్రపంచముచుట్టు తన బాహువులు పెనవేసియుంచినది. రాశిరాసులుగ, ధనమును ప్రోగొనరించినది; ఈరాసులను గోలబోయునది స్వార్థము. ఈరాసులనుండియే ఇపుడు గుండుదెబ్బలు వెడలుచున్నవి! వీనిని గుండెలం దిముడ్చుకొనిన బాధములు పెకిల్లుమనుచున్నవి! బాహ్యాంతరంగిక వాతావరణము విషవాయువులతో, కారుపొగలతో నిండియున్నది. నేఁటి పాశ్చాత్యనాగరకత తన్ను చూచి తానులికిపడుటలేదా?

ప్రాణములు లేనివానిని కట్టియుందుము. అందలి దీప మారిపోయినది కావున దానికి చీకులుపట్టును. ఎంత యందమైన శవమైననేమి, అచిరములో చితి నెక్కకున్న దుర్గంధమును గ్రక్కదా? ఆత్మజ్యోతి లేని విద్యావిధానము సమాజకవచకుండలముల నెఱుఁగనిద్ది, అలబ్ధపు భుజకీర్తులు తగిలించుకొని రచ్చపై చూపట్టిననేమి? ఆయువులేనిద్ది అది దుర్గంధమును వెలారింపదా?

అధునాతన మనుష్య జీవనవిధానమున మేలుబంతి యగుచున్నది పాశ్చాత్య నాగరికతయే. అర్వాచీన విద్యావిధానమున నొరవడి 'యగుచున్నది పాశ్చాత్య పద్ధతియే. శక్తి యెందున్నదో అధికారమును అందే యున్నది. రాజకీయమైన స్వరాజ్యముమాట దేవుఁ డెఱుఁగును; మనమిప్పు డాంతరంగికమైన స్వరాజ్య మును కోలుపడుచుంటిమి. పృథ్వీజాతులన్నియు, దానిని గోల్పోయినను, సహస్రాబ్దులనుండి దాని నారాధించుటందు ప్రత్యేకశక్తిఁ గలవారమని గణుతి నందిన మనమే దాని నిపుడు పోగొట్టుకొనుచుంట అరిష్ట కరము. ఆచార్యులవారే కల్లుకుండలను చేఁబట్టిన యెడల, నిఁక నంతేవాసుల పునరుద్ధరణ మెందుండి యుండును? మనయాత్మ దినమణిపై పొగమంచును చేరనిచ్చి, మన వ్యక్తిత్వమును, మన స్వాతంత్ర్యభావ మును మన మహత్త్వమును మడియించి మెడవాంచి వక్రనాగరకత పలుకుబడికి 'భళాభళి' యనుచుంటి మి. ఈపలుకు ఆత్మకుంజమునుండి వెడలుతీయని రాగంపు తీవగాక, ధుగుల్బుగుల్మను స్వార్థమునుండి ఇంజను కూతవలె వెలువడు వికృతశబ్దమని మనమింకను గ్రహింపఁ జాలకున్నాము.

చదువు

తండ్రి :—

చదువనివాఁ డజ్ఞుండగుఁ
జదివిన సదసద్వివేక చతురతకలుగున్ ।
జదువఁగవలయును జనులకుఁ
జదివించెద నార్యులొద్దఁ జదువుము తండ్రీ ॥

కొడుకు :—

చదివించిరి ననుగురువులు
చదివితి ధర్మార్థముఖర శాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు
చదువులలో మర్మమెల్ల చదివితిఁ దండ్రీ ॥

భాగవతం.

రుద్రమదేవి సందేశము

శేషాద్రిరమణ కవులు

"విక్రమస్థిరులార దోర్వీర్యలబ్ధ
విజయయుతులార! ఓ యాంధ్రవీరులార
అకట చూచెదరేమి మీ యాంధ్రనగరు
ముట్టడించె మహాదేవ భూవిభుండు" ॥ 1

"ఆఁ ఇది యేమిసేయఁగలఁడంచుఁ దలంచి పరాక్రమించి నా
తోఁ డదురంబు సల్పుటకు దుర్విధి తఱి బురికొల్ప వచ్చియు
న్నాఁ డలసేవణుండు కదనంబున నాతని నోహటించి వె
న్నాడుఁదు నేను మీ కనిమొనన్ విజయంబొనఁగూర్చి తీరెదన్" ॥ 2

"వాఁడి మెఱుంగు ఖడ్గములఁ బట్టిన యో జగజెట్టులార; పో
రాడఁగ రా రిదేటికి దురంబొనరింపుఁడు దేశసేవకై
పీఁడుఁడు ప్రాణవాయువులు పీఁడులై మహాదేవరాయు క్రొ
వ్వాఁడిశరంబు తప్పికొని వచ్చిన మృత్యువు తప్పిపోవునే" ॥ 3

"భీరపుఁ జెంపుతోఁడి మగబిడ్డలు బిరాకలు పోరునల్పకే
పాఱిన యాదవుల్ మనలఁ బ్రాణముతోడుత నిల్వనిత్తురే
వైరులనెల్ల దేవగి వైపునకున్ దమి సాగదోలఁగా
రా రిదియేల యీవిజయరాజ్యము మార్తుర కప్పగింతురే" ॥ 4

"శారదరాత్రులన్ మొగిలిచర్లకు నుత్సవదర్శనార్థమై
జేరినవేళఁ జూచి దయచేసెనుగా మహాదేవరాయ లీ
ద్వారమునుండి యోరుగలుదాపునకే మహితాంధ్రరాజ్యల
క్ష్మీరమణుండు తానగుట చేకురదంచు ను హెచ్చరించుఁడీ" ॥ 5

"కాకతిసింహంబు కదనాటవులఁజొచ్చి
ప్రతిపక్షగజములఁ బట్టునాఁడు
నేలనాల్గంచులు ప్రోలభూనాథుండు
కీర్తిచంద్రికల వెల్గించునాఁడు

రుద్రదేవుని ఖడ్గరోచి దిగ్భ్రమగూర్ప
మహారాష్ట్రసైన్యంబు భ్రమందునాఁడు
గణపతిదేవు విక్రమవహ్నిచే దేవ
గిరిగుహల్ నిప్పుకల్ కుఱియునాఁడు

మెఱసిన మహోత్తరాంధ్ర సవిూకపటిమఁ
దరతరంబుల మాతృసంతతి వచింప
నెఱుఁగఁడేమొ మహాదేవధరణివిభుఁడు
వచ్చెఁ బూర్వస్మృతింగూర్పవలయు నింక" ॥ 6

"[illegible] నా భుజపీఠి రాజ్యలక్ష్మి ని
శ్చలముగ నిల్చి, యిప్పటికి కౌర్యముగల్గిన పోటుబంటుగాఁ
దెలిసి పరాక్రమించె మహాదేవనృపాలుఁడు పట్టితెంచు, క్రొ
న్నెలవువుదాల్పురాణికడ నిల్పుడి యాదలయుత్తరించెదన్. 7

"మగటిమియున్నచోననిని మమ్ము నెదుర్పగవచ్చు, లేనిచో
మగువవితాన దేవగిరి మధ్యమునందొగి జీవయాత్ర నే
ర్పుగ ముగియింపవచ్చుఁ బెడత్రోవల రాజ్యము ముట్టడించు నీ
తెరువ విచిత్రమొందు మహాదేవనృపాలకుఁ డభ్యసించెనో" ॥ 8

"రానేముందునకంచు రుద్రమమహారాజ్ఞీవతంసంబు తాఁ
జేరెౘ ద్వారము నాంధ్రసైనికులు నిస్సీమప్రతాపంబు తోఁ
గ్రూరాత్మున్ మహాదేవభూవిభుని శ్రీరుద్రాంబ ముందుంచగా
నోరుంగంటి పురంధ్రు లిచ్చిరపు డత్యుల్లాసలై హారతుల్" ॥ 9

రజియాబీగమ్

గోనెల నరసింగరావుగారు, బి. ఏ.

రజియాబీగమ్ బానిసరాజులలో (Slave-Kings) నత్యుత్తముఁడును నగ్రగణ్యుఁడును నసమానకీర్తికాముఁడునునగు ఇల్టమిష్ రాజన్యుని తొలిముద్దు. శైశవావస్థయందే యపారశేముషీవిభవ మునార్జించి, రాజ్యపాలనాసంవిధానానుగుణ్యములగు వివిధోపాయములెఱింగి పురుషవేషమున రణరంగములలో తెగువకుఁజొచ్చి వీరభటనికాయము లబ్బురమొందునట్లు వీరవిహారము సల్పుచు నెనలేని సత్కీర్తి నచిరకాలములో నముపార్జించెను.

కాలక్రమమున ఇల్టమిష్ పాదుషా మృతజీవుఁడాయెను. సచివులు, సరదారులు, తురుష్కయోధాగ్రేసరులు — సుల్తాను పుత్రుల నటు పెట్టి — వీరనారీమణియగు రజియాభామినిని మహారాణిగ నభిషేకించి సలాముల నొనరించిరి. రజియాబీగమ్ ప్రజారంజకముగఁ బరిపాలింపఁదొడఁగెను. ధర్మసంస్థాపన మొనరించెను. ఇఁక రాజనీతిజ్ఞతకు బెట్టినది పేరుకదా! ఆమె మణిమయమకుట మస్తకము నించుక పైకెత్తినదా మహీమండలము గడగడ వడఁకఁజొచ్చెను; ఆమె సుందరవదనారవింద మించుక జేవురించినదా శత్రురాజుల వదనమండలములు వెలవెలఁబోఁజొచ్చెను; అంతటిపటిమ, అంతటిగరిమ, ఆమెలో మూర్తీభవించియున్నవి. ఆమె తేజోరాశి; ధైర్యస్థైర్యములకిక్క; మూర్తీభవించినశక్తిస్వరూపిణి.

కాని ఆయమ యాఁడుది. మానవసామాన్యమైన మాత్సర్యము పురుషులగు సామంతులలో ప్రాకుకొని పోయినది. అయ్యది నైసర్గికము. మచ్చలేని యచ్చపు యశస్సునబలులబాలొనరింప నిచ్చగింపక, అల్టూనియా (Altunia) యను సరదారొకఁడామెపై కత్తినెత్తి యనుకంపాశూన్యుఁడై యామెను చెఱపట్టెను. విజయలక్ష్మిని వరించిన అల్టూనియాకు చెఱసాలనుండి రజియా, స్త్రీపురుష వివక్షతబాహ్యమునకే గాని వేఱుకాదని "కాయములు వేఱుపడుటనే మాయ యొదవునంతర్జ్యోతి నది యెన్నఁడంట గలదే?"యని సందేశమంపెను. రసికాగ్రేసరుఁడగు టర్కీఖానుఁడా సందేశమున కానందపరవశుఁడాయెను. వాని యజ్ఞానాంధకారమునకే విజ్ఞానపూరితమగు సందేశమే చంద్రిక. జ్ఞానదోహద మొనరించిన సుజ్ఞాననిధియగు రజియా మహారాజ్ఞి ననునయించి యామె యనుజ్ఞఁగొని యుద్వాహ

మాడెను. అనంతర మా ప్రేమజీవులు గోల్పోయిన తమ యాజన్మహక్కగు ఢిల్లీ రాజ్యరమకొఱకు హోరాహోరి పోరి, గోరీ లైరి.

రణరంగమున శత్రురాజి దున్మాడుచో
సంయుక్త కొకవన్నె సంతరించి,
రాజ్యపాలన కళాప్రౌఢి సంధించుచో
రుద్రాంబ కారూఢి భద్రపఱచి,
మహితపాతివ్రత్య మాధురీనింపుచో
పద్మినీ సౌభాగ్య పటిమనేలి,
పరమపావనభక్తి గరిమంబు నెఱపుచో
నల్లమీరాబాయి యనఁగనెగడి,
నిస్తుల పవిత్రచరితఁ బ్రశస్తికెక్కి
కులముకన్న గుణంబె యెక్కువయటన్న
ప్రవచనంబున కీవు తార్కాణవైతి
వహహ రజియాబి గృహలక్ష్మివౌదువమ్మ.

సీ॥ బొమ్మ పెండ్లిండ్లకుఁ బోనొల్ల నను బాల, రణరంగమున కెట్టు రాఁ దలంచె?
మగవారిఁ గనినఁ దామఱుఁగుఁ జేరెడునింతి, పగవారి గెల్వ నేపగిదిఁ జూచెఁ
బసిఁడియుయ్యెల లెక్క భయమందు భీరువు, ఖగపతిస్కంధ మేకడిఁది నెక్కె
సఖులకోలాహల స్వనము లోర్వనికన్య, పటహాభాంకృతుల కెబ్భంగి నోర్చె

సీ॥ వీణెఁ జక్కఁగఁ బట్ట వెర వెఱుంగనికొమ్మ, బాణాసనం బెట్లు పట్ట నేర్చె
మ్రాఁకునఁ దీఁగె గూర్పంగ నేరనిలేమ, గుణము నేక్రియ ధనుఃకోటిఁగూర్చె
సరవి ముత్యము గ్రువ్వఁ జాలనియబల యే, నిపుణత సంధించె నిశితశరముఁ
జిలుకకుఁ బద్యంబు సెప్ప నేరనితన్వి, యస్త్రమంత్రము లెన్నఁ డభ్యసించెఁ

గృహోద్యాన శీర్షిక

(గతసంచిక తరువాయి)

గుమ్మలూరు సత్యనారాయణగారు, బి. ఎస్‌సి. ఏజి.

గులాబి

దూరస్థలమునుండి కొన్ని యంటుమొక్కలను తెప్పించినపుడు, మనలనవి జేరినపిదప నొకరోజు వానికి విశ్రాంతినిచ్చుటమంచిది. కాని యాలోపున నవి యెండిపోకుండ మనము జూచుచుండవలయును. అందుకుగాను మొక్కలవేళ్లను, వీలయిన కొంత మొక్కభాగమునుగూడ, నాచులో తడపియుంచుము. ఆయంట్లను పాతునపుడు యెక్కువలోతుగా పాతరాదు. 1 మొక్కకు ఒకఅడుగులోతు, ఒకఅడుగు వెడల్పుగల గోతులుచాలును. పెద్దపొదలవలె పెరుగు జాతులను వేయుచున్నప్పుడు, 2–3 గజముల దూరమున త్రవ్వబడిన ఒకగజము చదరపుగోతులలో బాగుగా యెరువులను, మిశ్రములను వేసి, యొక్కొక్క గోతిలో 2, 3 మొక్కలను నాటవలెను. ఇంకను పాతుటకుముందు ముదరయాకులను, కొమ్మలను త్రెంచి వేయుటవలన త్వరలో మొక్కలు నాటుకొనగలవు.

నీరుపోయుట.

గులాబిమొక్కలను నేలను వేసినప్పుడు వానిచుట్టు చిన్నకడియములు కట్టుట మంచిది. సాధారణముగా పూలతోటలలో నాయా గులాబిపొదలన్నిటికిని యిట్లు కడియములుకట్టి, యాకడియములను కలుపుచు నొక చిన్నకాలువ తీసిన, తోటలోని నూతినుండి మనము తోడుచున్న నీరు, చక్కగా, తిన్నగా కడియములనింపుచు మొక్కతర్వాత మొక్కకు పోవును. ఇట్లుగాక పాలమునకంతకును నీరుపెట్టిన, నేల బురదగానుండి, ప్రతిరోజును పూవులేరుటకును, దగ్గరగా మొక్కలను చూచుటకును, వీలుండదు. ఇదిగాక, పూలతోటలలో నెప్పుడును మనము బాగుగా నాలుగు ప్రక్కల దిరుగుటకు స్థలముండవలయును. పొదలగా పెరుగుజాతులకు మాత్రము భూమికి చేరువగా నున్న చిన్నకొమ్మలను, రెమ్మలను త్రెంచివేసి శుభ్రముగా నుంచకుండిన, మొక్కల కడియములలో గొప్పుత్రవ్వుటకుగాని, యెరువు వేయుటకుగాని వీలుండకపోవుటయేగాక, పాములు మొదలగునవియున్నను మనకగపడవు.

ప్రతిరోజును సాయంత్రము యెండచల్లబడిన పిదప నీరుపోయవలెను. ఎండ యెక్కువగా నున్నప్పుడు మనకువలె మొక్కలకుగూడ దాహము వేయును గదా యని మధ్యాహ్నము వాటికి నీరుపోయరాదు. ఆ యెండ తీక్ష్ణతయొక్క తరతమములబట్టి నీరును సాయంకాలమే పోయవలెను.

వర్షకాలములో దక్క మిగిలినరోజులలో నీరు పోయ నవసరముండును. గోతులలోని మొక్కలకు తోటజారీతో నీరుపోయునపుడు పూవులు, మొగ్గలు, తడియకూడదు. అటులయిన, పూవులు త్వరలో వాడి, రెక్కలుపోవుటయేగాక కొన్ని బూజు తెగుళ్లకు కూడ పాల్పడును. కనుక యెప్పుడును మొక్క మొదటనే నీరు జాగ్రత్తగా పోయుచుండ

వలెను. ఇంక నొకప్పుడు కదల్చి మరొకచోట పెట్టుటకు వీలులేని పెద్దగోలెము లున్నప్పుడు వర్షముపడిన పిదప, వాటిలో నీరునిలిచిపోగలదు. కనుక వెంటనే యా నిలచిన నీరును, గోలెమును వంచి, పారపోయవలెను.

ఎరువు వేయుట.

ఎట్టియెరువునైనను, వీలయిన, ద్రవరూపముగా వేయుటయే యుక్తము. ఎరువులను మొట్టమొదట మొక్కలను నాటుటకు ముందు వేయవచ్చును. కాని మొగ్గ తొడుగు కాలములో త్వరగా ననుభవమునకువచ్చు యెరువులను వేయవలసియున్నది.

మొక్కలను నాటుటకు ముందు మొక్కకొక ¼ సేరు చొప్పున యెముకల పొడియు, యెండిన పచ్చియాకుల రొట్టయు వేయుట మంచిది. మొక్కకు మున్ముందుపెట్టు నీరువలన బాగుగా కుళ్లుచు మొక్కకు సత్తువ నిచ్చును. మాంసాహారులయినపుడు యూరకొనే పోవుచేపపొలుసులు, చేపలను కడుగుచున్నప్పు డుపయోగించిన నీరు మొదలగువాటిని గూడ నెదుగుచున్న మొక్కలకు వేయవచ్చును. సాధారణుల యిండ్లలో మంచియెరువును తయారుజేసుకొనుటకు పెరట నొక యడుగులోతున గొయ్యితీసి, యందులో పొయ్యిబూడిద, ఎంగిలియాకులు, కాయగూరల పనికిరానిభాగములు, పశుశాల యున్నప్పుడు యందలి పేడ, ఉచ్చ మొదలగునవి, పిల్లలుండిన వారి మలము, ఇతర యింటి చెత్తనంత వేసి కప్పిన మంచి బాగుగా చివికి, నల్లగా నుండిన పరిశుభ్రమైన గొప్ప యెరువగును. దీనిని చాలలాభకరముగా పెరటిలోని పూలమొక్కలకు, కాయగూరలకు నుపయోగించుకొనవచ్చును.

ఇవిగాక గుఱ్ఱము, గాడిద, మేక, గొఱ్ఱె మొదలగువాని గత్తములు గులాబికి బాగుగా పనిచేయును. పిండి యెరువులను గూడ నీటిలో కలిపి వేయనగును— ఆముదపు పిండి, తెలకపిండి, చిక్కగా నీళ్లలో కలిపి రెండుమూడు రోజులు కుళ్లనిచ్చి మీది తేటనీరును మొక్కల కడియములలో పోయవచ్చును. ఆనీరు పోగా నడుగున మిగులు పిప్పిని యితరకూర పాదులకు వేయగలము.

ఏ యెరువును యెట్లు వేయదలచుకొన్నను కొన్ని మాత్రము ముఖ్యముగా గమనింపవలయును—

1. ఎక్కువ ఘాటుగానున్న యెరువులను మొక్కకాండములకు, నాకులకును దగులనీయరాదు.

2. ఘాటుగా నుండు కంపెనీయెరువులను వేసిన వెంటనే నీరుపెట్టవలయును.

3. సాధ్యమైనంతవరకు మొక్కకు చలకనగా పదునుబడిలో నున్నటుల వేయుచుండవలయును.

ఉత్తరకృషిలో కొన్ని ముఖ్యగమనింపులు

గులాబిపువ్వులు సాధారణముగా జూను నుంచి సెప్టెంబరు వరకును, డిశంబరునుంచి మార్చి వరకును పూయును. పాతిన 6 నెలలలో నవి పూతకారంభించును. అంతకుముందు మొగ్గలను దొడగినను, దానిని ననముంచరాదు. ఉంచి, పూయించిన, లేతవయసులో సంతానవంతురాలి శరీరస్థితి యెంతదార్ఢ్యముగా నుండునో యటులనే యిదికూడ నుండును. ఒక మొక్క సరిగా 5–6 సం॥ పూయును. తరువాత దానిని పీకి పారవేయవచ్చును.

ఒక పూతకాలమైనపిదప రెండవపూతకు సాధారణముగా కావలసినంతశక్తి యుండదు. గులాబి భూమిలోనుండి యెక్కువసారమును దీసుకొనును. ఈ కారణములవలన నేలకును, మొక్కకును బాగుగా సత్తువచేయవలయును. ప్రకృతిలో రెండవపూతకు శక్తినుంచుకొనుటకే, మొదటిపూత పిదప దాదాపు రెండునెల లెదగక, వాకులరాల్చి, మరల చిగిర్చి, దాచియుంచిన శక్తితో నాహారము నెక్కువగా భూమిలోనుండి దీసుకొని, బాగుగా నెదిగి, పూయును.

కేసరికుటీరం, తిరుచూరు

శ్రీమతి ఆచంట రుక్మిణమ్మగారు

ఈ విశ్రాంతికాలములోనే మొక్కలను మనము ప్రవర్ధనకొరకు ఉపయోగించుకొనవలెను.

ఏప్రెలు నెల తుదివారమునుండి నీరుపోయుట మాని వేయుము. ఒక నెలలో నవి యాకులన్నియు పూర్తిగా రాల్చి, యెండుగనుండునుగదా. అప్పుడు బాగుగా ముదిరి యెండుచున్న కొమ్మలను కత్తిరించవలెను. ముక్తసరిగా 3-4 కొమ్మలున్న చాలును. ఈ కృషికే యాంగ్లమున ప్రూనింగ్ (Pruning) అందురు. నీరు నాపిన వెంటనే గులాబిమళ్లను బాగుగా లోతునత్రవ్వి యుంచవలెను. కొమ్మ కత్తిరింపయిన పిదప, బాగుగా కుళ్లినగత్తము వేసి, మొదట మితముగాను, పిదప మామూలుగాను నీరుపోయవలెను. ఒకవారములోపల మొక్కలు చిగురెత్తి, నెలలో మొగ్గలనుదొడగును. పిమ్మట జూన్—జూలై నుండి సెప్టెంబరువరకు పూయుచునేయుండును. మరల అక్టోబరులో నిట్లు చేసిన, డిశంబరునుంచి మార్చివరకు రెండవపూత వచ్చును.

ఇటులనే గోలెములలోని మొక్కలకు కూడ చేయనగును; గాని మే నెలలో మాత్రము నీరుపోయుట నాపి వేయవలెను. ఆకురాల్పు పూర్తియైన పిదప బాగుగా గత్తమువేసి నింపిన వేరొక గోలెము లోనికి మార్చవలెను. ఒకవారము దినములలో మొగ్గ దొడగును.

గులాబికి కీటకములు_చీడలు

ఎక్కువగా గులాబిపూదోటలను వేయునపుడు గులాబికి పట్టుచీడలు, పురుగులను తెలుసుకొని, తగు నివారణోపాయములను గుర్తెరుగుట విధి. అదిగాక పెరటిలో కొన్ని మొక్కలను వేసుకొనినపుడు, యా కొన్నియును కీటకేతరబాధల పాల్పడకుండ చూచుకొనుట సంసారి యవసరము. కనుక ముఖ్యమగు వాటినే కొంచెము చూతము.

1. 'మిల్డ్యూ' అను చీడ. (దీనిని 'బూడిద తెగులు' అనవచ్చును) దీనివలన యాకులు, ముడుతలు పడి ముణుచుకుపోవును; బూడిదవంటి రంగుపూత యాకులపై నగబడును. ఈ చీడ యతిత్వరగా మొక్కంతటను వ్యాపించును. తుదకు నాహారము లేనందువలన మొక్క చచ్చును. కాకపోయినను మొగ్గలు, పువ్వులు చెడిపోవును.

నివారణ—'బోర్డో మిక్స్చరు' (Bordeaux mixture) ను పిచికారుతో చిమ్ముము. ఆ ద్రావకము నిట్లు తయారుచేసుకొని యుంచి, యుపయోగించుకొనవచ్చును.

5 పౌనుల మైలతుత్తమును, 5 గాలన్ల నీటిలో (ఒక కిరసనాయిలు డబ్బా 4 గాలన్లు) కలిపియుంచుము. మరియొక 5 గాలన్ల నీటిలో 5 పౌన్ల సున్నమును కలిపి వడబోయుము. అవసరము వచ్చినప్పుడు ఇందులోని యందులోని సమానముగా తీసి కలిపి మొక్కలకు చిమ్ముము. నీటిని ఎల్యూమినము గిన్నెలలో కలుప కూడదు. వాటి నీ ద్రావకపు మిశ్రము తినివేయును. కనుక రాగిపాత్రలలోనైనను, కర్రతొట్టెలలోనైనను కలుపవచ్చును. కాని పెద్దగులాబీ తోటలున్నపు డిది ఎక్కువ లాభముగా నుండును. అవసరమువచ్చిన యింకను వివరములు జూచునది.

2. మట్టిరంగుచుక్క లాకుపచ్చ యాకులమీద నగబడును. అప్పు డట్టియాకులనన్నిటిని తీసి దూరముగా పారవేయుటకంటె కాల్చివేయుట మంచిది.

3. ఆకులను దినివేయుపురుగులు. గులాబి తైర పురుగులు (Rose chaffers) సాధారణముగా దీపముల దగ్గరకు బహువేగమునవచ్చి, గోడకు తగిలి, నేలబడి, ముణుచుకుపోయి, చచ్చినట్లు కొంతకాలము వెల్లకిలబడి, మరలలేచి, రొదచేయు పురుగులివి. వీనిలో కొన్నిటికి రెక్కలు గోధుమవర్ణముగాను, కొన్నిటికి నెర్రగానుండి తెల్లని చుక్కలుండును. ఇవి పెద్ద కందిగింజలంత యుండును.

4 మొక్కలయాహారద్రావకములను త్రాగివేయునవి.

తెల్లని పేనుపురుగులు— (Scale Insects) సాధారణముగా వేపచెట్లపైగాని, చిక్కుడుపాదులపైగాని, తెల్లని బూజు కట్టుకొని, వాటిని నొక్కిన లోనుండి యేదో ద్రవము వచ్చును, చిన్న చిన్న పట్లు కనబడును. వాటిదగ్గర నల్లచీమలు తిరుగుచు, యీద్రవమును దినుచుండుటకూడ చూచుదుము. ఆ తెల్లనిపట్టులే ఆడ పేనుపురుగులు. అవి అట్టే కదలలేవు. వాటికి రెక్కలుండవు. రెక్కలున్న మగపురుగులు సాధారణముగా దొరకవు. ఈ యాడపురుగులు, మొక్కలోనుండి యాహారమును త్రాగుచు, రొదిగి, గ్రుడ్లుపెట్టును. తిరిగి యీసంతాన మా లేతకొమ్మలను పట్టించును. తుదకు మన మొక్క చచ్చును.

మీదచెప్పిన కత్తెరపురుగులు, యాకులను, పూరేకలను కత్తిరించి తినివేయును. పేనుపురుగులు, లోని యాహారమును త్రాగివేయును. ఇట్టి రెండువిధములలో హానిచేయుపురుగు లింకనేకములున్నవి.

వానికి నివారణ—మొక్కదగ్గరకు రాకుండచేయుటకును, (Repellant) వానియూపిరి తిత్తులద్వారములనుమూసి చంపుటకును (Contact) కొన్ని విషములగు మందులను (Poisons) జల్లవలసియున్నది. అందుకు గానుపొగాకుకాడలకషాయము(Tobacco-decoction) గాని; కిరసనాయిలు, సబ్బునీరు కలిపి మరగించిన చిక్కని రసమును (Kerosene Emulsion) గాని మొక్కలపై జల్లవచ్చును. మాత్రము వాటిని 10 రెట్లు నీటితో పలుచనజేసి ఎప్పటికప్పు డుపయోగించవలెను. ఆ చిక్కని కషాయములను మాత్రము చాలకాల ముంచవచ్చును.

తుదిమాటలు

ఇంతటితో గులాబి ముచ్చటలు ముగియుచున్నవి. ఇందు వ్రాయుట కెంతైనగలదు. ప్రచురించుట కెన్నో త్రివర్ణచిత్రములుగలవు. తెలుపుట కెంతయో శాస్త్ర పరిచయముగలదు. కాని యెవరికొరకు వ్యాసముల వ్రాయుచున్నామో బాగుగా జ్ఞప్తియందుంచుకొని, తగు విషయములు పొందుపరచబడినవి— యని యూహ. ఎంతవరకు నది సమకూర్పబడినదో పాఠకులే విమర్శకులు.

ఈ గృహోద్యానశక్తి కలకు విలాసపాఠకులకన్న కర్షకపాఠకు లత్యవసరము. వీరైన రొంక కృషివిధానము దెలిపినపిదప, దాని నానుకొని, యాకృషినిచేసి జూసి, ఫలమో, నిష్ఫలమో గ్రహించువరకును దేని విలువయును దెలియదు. ఈ యంశముకూడ జ్ఞప్తి నుంచుకొని, మొక్కవస్థలములలో తోటలవలె పెంచుటకును, గోలెములలో విలాసార్థము పెరటిలో మనయక్కచెల్లెండ్రు పెంచుటకును, ఇదివరకే కొంత ప్రవేశము గలవారికి మరికొంత విషయము (శాస్త్రరీతిని, కర్షకరీతినిగూడ) నిచ్చుటకును, తగు నవకాశములు సాధ్యమైనంతవరకు నిందు పొందుపరచబడినవి.

ఈ యంశములు, క్రమములనే, యనుసరించుచు ముమ్ముందు రాబోవు శీర్షికలుగూడ యుండునని తలంపు; ప్రయత్నము. ఇవిగాక యితరములగు కొన్ని యంశములను దెలుసుకొనుటకు గృహలక్ష్మిపాఠకులకు కుతూహలముండిన, వారి కీవ్యాసకర్తకు సాధ్యమైనంత త్వరలో దెలియజేయ ప్రార్థితులు. రానున్న శీర్షికలో 'చేమంతి' ముచ్చటింతము.

BIBLIOGRAPHY

1. Hand book of Horticultural Development —Patwardhan & Deshmukh.
2. Manual of Botany for India—Firminger.
3. Garden development—Henston.
4. Experiment Station Reports 1923— —U. S. A. Agri. Dept.
5. Roses in India—P. S. Parthesarathy Iyengar, B.A., B.L., Hindu Annual 1928.
6. ఉద్యానకృషిపాఠములు— గోటేటి జోగిరాజు.

ఆంధ్ర కవయిత్రి శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతమాంబగారి గ్రంథ ప్రశంస

'ఒక విలేఖరి'

గృహమునకు పునాదు లెట్టివో, శైలి యట్టిది. క్రొత్త యొకవింత, పాత యొక రోత యనునట్లును, "క్రొత్తనీరు వచ్చి ప్రాతనీటిని కొట్టుకొనిపోయినట్లును, యాంగ్ల భాషయందలి యానక్తిగల జనసమూహము, వ్యాకరణయుక్తమగు గ్రంథపఠనమున కశక్తు లగుటయేగాక, గ్రంథసముదాయమునుగూడ వాడుకభాషలోనే వెలువడుచున్న దినములలో యీ కవితయొక్క శైలి యెంతయు నాదరణీయమగును. ప్రస్తుతకాలమందే హస్తము చూచినను, చదివినను, విరివిగ "ఏలాగు వచ్చితిరి, ఆలా చేసాను" మొదలగు గ్రామ్యవాక్యములతో నిండియున్నది. అయిన, యీ దోషము, పాఠకునిదా? కవిదా?

దోష మిరువురియందును గలదు. కాని ఎక్కువ కవియందును, తక్కువ పాఠకుని యందును గలదు. బాలుడు చిన్నబిడ్డగా యున్నప్పుడు, తల్లి బాలుని యారోగ్యము కాపాడుటకొఱకు, యాముదమును పాలు త్రాగించునట్లు, ఉగ్గుగిన్నెతో గిన్నెడు పోయు, బాలు డజ్ఞానదశయం దుండుటవలన మ్రింగునుగాని, కొంచము జ్ఞానము వచ్చిన పిమ్మట మధురపదార్థముల కలవాటుపడి, యాముదము త్రాగింపవలెనన్న యెంతయు కష్టము. అట్లు బాలుడు త్రాగడని తన బిడ్డల శ్రేయస్సు నభిలషించు యే జనని యూరకుండును? ఏ యల్లపురసము తేనెతోనో, లేక యే కాఫీతోనో గలిపియిచ్చును. బాలుని యారోగ్యము చెడకుండ చూచు చూనేయుండును: అట్లే కవిగూడ పాఠకు డేదేని కారణములచే వ్యాకరణయుక్తమగు భాషను చదువలేనిచో, కవి, తనయొక్క బుద్ధి చాతుర్యము నుపయోగించి, ఎటువంటి విషయములను వ్యాకరణయుక్తముగ వ్రాసిన పాఠకుల కిష్టమోయని గ్రహించి వ్రాయువలెను గాని, మామూలు వాడుక భాష నభివృద్ధికి దెచ్చి కవితామతల్లిని నిరాదరణచేయుట యెంతయు హాస్యాస్పదము.

ప్రతిమానవుడు తాను చేయు పనులను, ముఖ్యముగా విద్యావిషయములను ప్రజల యొక్క యభివృద్ధికై వినియోగింపవలయును. కావ్యములను వ్రాయుట సప్తసంతానములలో నొకటియని చెప్పుదురు. మరియును, విద్యాదానము అన్ని దానములవలె యిచ్చిన కొద్ది తరుగక యభివృద్ధి చెందుచుండును. కనుక, కవి యెప్పుడును తనయొక్క కవిత్వమును యభివృద్ధి నొంది,

శాశ్వతమైయుండుటకు దేశ కాల పాత్రల నెల్లప్పుడు పరిశీలించుచుండవలెను.

గ్రంథరాజములకు శైలియే ప్రాముఖ్యమైనప్పటికిని కథగూడ ప్రజానురంజకమై ప్రజలయొక్క ప్రస్తుత యభిప్రాయములకు పరిస్థితులకు ననుకూలమగున ట్లుండవలెనే గాని, యడవిలో గాచిన వెన్నెలవలె నిరర్థకము గాకూడదు. శైలియును, శశాంక కిరణములు సర్వజనానురంజకములైనను, పాశ్చాత్య నాగరికతారణ్యమున నిరర్థకమే గదా?

ఈ కవయిత్రి వ్రాసిన గ్రంథముల యొక్క సారాంశ మేమనగా, శైలియంతయు మృదుమధురము, సర్వసాధారణ విద్యాపారీణులకుగూడ గ్రాహ్యమగునట్లున్నది. అయిన యీకవి గ్రంథములు, జనబాహుళ్యమును రంజింపజేసి, శాశ్వతాభివృద్ధి నొందునా? లేదా?

ప్రస్తుత మానవ మానసికములకు గావలసినవి హాస్యములు, కథలు, విషాదాంతము లేక ప్రణయగాథలు వీటితో మిళితమైనవి పురాణగాథలైనను సరే, పుక్కిటికథ లయినను సరే, పెన్నిధిగన్న వేదచందంబున నుండును.

సావిత్రి, నలచరిత్ర, లవకుశ, హరిశ్చంద్ర, సారంగధర, కృష్ణలీల మొదలగునవన్నియు పురాణగాథలే యయినను, నాటికిని, నేటికిని వీటి ప్రాముఖ్యత యొక్క తీరుననేయున్నది. వీటియన్నిటియందును, పైనుదహరించిన హాస్యరసము మొదలగునవన్నియునో, లేక కొన్నియో గలసియే యున్నది. ఇక పుక్కిటికథ లన్న చింతామణి, వరవిక్రయము, కన్యాశుల్కము మొదలగునవికూడ ప్రజలరంజన చెందుచూనేయున్నవి. ప్రజలు చింతామణి నాటకములోని, సుబ్బిసెట్టియొక్క పాత్రయందెక్కువ యానందమును బొందుచున్నను, రాధయొక్క పాతివ్రత్యము చింతామణియొక్క నీతినిగూడ గ్రహించుచునే యున్నారు.

ఈ కవయిత్రి వ్రాసినవి దిలీప మొదలగు నాటకములు మృదుమధురశైలితో, ఎక్కువ గ్రంథవిస్తరములేక క్లుప్తముగను, చిన్న చిన్న అంకములతోడనున్నవి. వీటియందు యింకను కొంచము ఎక్కువ హాస్యరసమున్న పాఠశాలలు, మొదలగువాటిలో వాటిని పెట్టి పిల్లలచే నాడించుట కెంతయు నుపయోగకరముగనుండును.

కాదాచిత్క పద్యరత్నము లెంతయు వెలలేని రత్నములై యొప్పుచున్నవి. ఇందలి పద్యము లోకవిషయమును గురించి గాక, ప్రార్థనలు, ప్రణయగాథలు సర్వజనానందకరమగు శ్రీ కృష్ణుని బాల్యక్రీడలతోడను నిండి మృధుమధురశైలిని యొప్పుచున్నది.

గ్రంథకర్త్రికి నా వినయపూర్వక విజ్ఞప్తి యేమనగా, బంగారమునకు మెరుగుపెట్టినట్లు శైలికి తగినట్లు విషయమునుగూడ ప్రస్తుత ప్రజల మానసికమునకు తగినట్లు వ్రాయుచుండినచో సర్వజనామోదమై క్రుంగిపోవుచున్న యాంధ్రభాష నుద్ధరించుటయె గాక, శాశ్వతకీర్తి నొందు పుస్తకములు చిరకాల జీవితములై యుండును.

రాజకుమారి

(మార్చి సంచిక తరువాయి)

అత్యుత్సాహముఁ దమయుద్యమ మహత్వమును వెల్లడించి పురుషద్వేషిణియగు శకుంతల తన యుపన్యాస మీక్రింది విధముగ ముగించెను.

"మన భావిభాగ్యోదయమున కిది యుషఃకాలమని నేను చెప్పియే యుంటిని. విధాత సృష్టియందు మగవాఁడెంతటిమానిసి కాఁగలుగుచున్నాఁడో ఆడుదిగూడ నట్టిదయి సర్వవ్యవహారముల స్వేచ్ఛోపార్జన మొనర్చి జగద్భద్రానుసంధాయినియయి యుండఁగల దని నేను నిరాఘాటముగఁ జెప్పఁగలను. కార్య ఖడ్గముల నేర్పరులయి రాజనీతియందును, యుద్ధనీతియందును, ప్రకృతిశాస్త్ర విజ్ఞానమునందును, తత్త్వశాస్త్ర సంపత్తియందును, సంగీతసాహిత్య విద్యలయందును, చిత్రకళలయందును, విమర్శనాశక్తియందును, కవిత్వతత్త్వ విచారమునందును, జగమును తేజస్వంతముగఁ జేయు కవితాసృష్టియందును స్త్రీలు పురుషులతో సమానముగ నౌన్నత్యమునుపొంది ఖ్యాతిఁగాంచగలరు. అఘటనఘటనా సమర్థమును, జగదుత్పాదన హేతువును, సర్వచరాచరావళీ రక్షకమును, సర్వము తానైనదియు, మనలోనున్నదియునగు నుత్తమ తేజము—ఆమహాశక్తి—మనల కృతకృత్యుల నొనర్పఁగాక."

ఆమె తనయుపన్యాసమును ముగించి మమ్ములను తనయొద్దకురమ్మని కనుసన్న యొనర్చెను. మిగిలినవా రావలకు బోయిరి. ఆమె మనఃపూర్వకముగా మాకు స్వాగతమీయనుద్యమించుచు—రయముగ బోవుచున్న పడవ యాకస్మికముగ మెలికను బట్టుటచేత నొక్కమారుగ నదరిపడునట్లు అంతలోనే కలవరపాటున మమ్ము చూచుచు మిగుల గంపించిపోవు కంఠనాదమున 'నాతమ్ముఁడా!' అని పలికెను.

"అవును ఏమందువక్కా!" అని పార్థసారథి శాంతస్వనమున ననెను.

"ఆహా! మీరిక్కడ నీ వేషములతో నేమి చేయుచున్నారు?—ఇందఱు—ఎవరు వీరు?—మందలోఁజొరఁబడిన తోడేటి వైఖరిని వచ్చితిరి. ఒకటిగాదు రెండుగావు! ఒకమందయే వచ్చినట్లున్నది. మేకతోలుఁ గప్పికొనినట్లు మీకీ వేషములేమి?—తేనెపూసిన కత్తులు పయోముఖ విషకుంభములు—గోముఖ

వ్యాఘ్రములు. మీరేమిచేయ వచ్చితిరి? భగవంతుఁడనుగ్రహించుఁగాక! ఎంతమహా ద్రోహము! ఎంతకుట్ర! సర్వనాశనమగు కుట్ర! తుచ్ఛాతితుచ్ఛమగు కుట్ర!"

అని మిగుల నుద్వేగమున, నాగ్రహమున ఆమె పలుకఁ జొచ్చెను.

"ఇందెట్టిద్రోహమును లేదు. కుట్రయును లేదు"అని పార్థసారథి మెల్లగ ననెను.

"ఎంత భ్రష్టుఁడవై పోతివి!—నీవు పట్టి నిర్భాగ్యుఁడవుగాని మాద్వారమున కావల పెద్ద యక్షరములతోఁ జెక్కఁబడిన వ్రాతనైనఁ జూచికొనకుండ నీ వేల లోనఁ బ్రవేశించితివి?—'పురుషులులోనికి రారాదు. వచ్చిన మరణశిక్ష!' అనికదా అచ్చట వ్రాసియున్నది?"

"ఆవ్రాతను చూచియుంటినే యనుము. 'ఆడెసీ'యను గ్రీకుపురాణమునఁ జెప్పఁబడినట్లు 'సైరెను'లనఁబడు సుందరాంగులవలె నీ మహిళా విద్యాలయమును బరిపాలించు కుసుమకోమలులుగూడ పురుషుల తెల్లసియస్థికలఁ దిలకించుచు మహామోహనకరమగు గాన మొనర్పఁగల కర్కశత్వమలవరించుకొందురని ఎవ్వఁడూహించును?"

"నీవట్లూహించక పొరఁబడితినని తప్పక భావించి తీరుదువు. అయినను మరణోన్ముఖుఁడవై యున్న నీకిట్టి పరిహాస మెందులకు? చావఁబోవువాఁడు యముని వెక్కిరించినట్లు—నిన్ను బట్టి యొప్పగింపవలసిన నావద్దనే నీవపహాస్యము చేయుదువా? పదునుకత్తులతో నాడుకొనినట్లు—పాము కోఱలతోఁ జెలగాటమాడినట్లు నీ విట్లుపలపించుచున్నావు. నా శపథమునుబట్టి మిమ్మిప్పుడొప్పగించి తీరవలెను. వంపఁజాలని గొడ్డలియుంచువలె— అయఃపాషాణ నిష్ఠుర మనస్కురాలైన మాయేలిక — మారాజకుమారి! — ఆమె మృదుత్వమేల వహించును?"

"అక్కా! శకుంతల!—అట్లే కానిమ్ము. నాప్రాణములఁ దీసికొనుము. మీశాసనోల్లంఘనాపరాధమునకుఁ బాలుపడిన నన్నుఁజంపి నాయస్థికల మీబహిర్ద్వారమునకుఁ జేరువ బెట్టించి వానిపై

స్త్రీలకొఱకును స్త్రీజాతి ♦ మేలుకొఱకు
సోదరునిజంపె నొకయక్క ♦ చూడుడనుచు
పురుషజాతికి హడలది ♦ పాడమునట్లు
ఱాలపైఁజెక్కఁ గొమ్ముచే ♦ వ్రాలుజేసి."

అప్పుడు కృష్ణవర్మ—

"శకుంతలాదేవియున నెట్టిదో కనియు వినియు స్వయముగఁ దెలిసికొంటిని. ఇంత వఱకు మాత్రమే కృతార్థుఁడనై యున్నను జచ్చుటకు సిద్ధముగ నేయున్నాను. కావున నన్నును చావనిమ్ము."అని పలికెను.

అప్పుడు నేనుకూడ నిట్లంటిని:—అమ్మా శకుంతల! మాయవేషముననున్నను నాకు సత్యమునందభిమానమున్నది. దైవసాక్షిగ నిజమాడెదను. కావున నీవిఁకఁ దెలిసికొనవచ్చును. నీవేదేశమునఁ బుట్టియుంటివో నేనాయుత్తరదేశీయుఁడను. ఈరాజకుమారిని బరిణయమాడ నిశ్చయింపఁబడిన రాజకుమా

రుఁడను. చాల సంవత్సరములయి ప్రధాన మైనది. ఆమె ఇచ్చుట నీవిధమువనుండుట చేత నుపాయాంతరమునఁగానక నేనీవేషమున రావలసినవాఁడ నయితిని."

"అయ్యా, రాజకుమార! 'స్వదేశ'మని నాకొకదేశములేదు. ఉన్న నిదియే—ఈ విద్యాలయమే నామాతృదేశము. నాప్రాక్తన చరిత్రమంతయు వ్రేళ్ళతోఁ బెకలించుకొని యిచ్చుటకు వచ్చితిని. ఇఁక నాయందున్న దంతయు అంటుమామిడివలె మాతృస్థానమును ద్రెంపుకొని తేజస్వంతమై స్వచ్ఛందముగనుండు భాగము. నీవు ప్రధానమను చున్నావు. కన్యాక్రాంతమగు నీయావరణమున పెండ్లిమాటలనునవి చెవులలోనైనఁ జెప్పుకొనరాదు. మాసమాజోన్నతికి అమ్ముడునడి పరాధీననై యున్న నేనెట్లు మీకుఁ బ్రాణదానమును చేయఁగలను? పిడుగుపడనున్నది. ఈశాంతి వాతావరణ మిది మిథ్య. ఆకస్మికముగ సర్వనాశనమైపోవును. మీరు సంసిద్ధులరై యుండవచ్చును."

"అయినను యోజింపుము. మీబహిర్ద్వారముననున్న ఆవ్రాత యెట్టిదయినను దానియందుఁ బ్రాణములతోత నాకగుపించుట యేలేదు. ఫలములపై వ్రాలకుండ పక్షులను బెదరించుట కేర్పడిన రేకుడబ్బాల మ్రోత యందు జీవహత్యా పటిష్టతాదారుణమగు పిడుగుపాటున్నదని చెప్పవచ్చునా? ఒక వేళ పురుషులను జంపు నిశ్చయమొకటి మీ బహిర్ద్వారశాసనమున నున్నదే యందము. అట్లున్నరీతినే జేయువారగునెడల నేమగును? యుద్ధములై పోకుండ ఇవ్వల నవ్వలఁజూచుచు జనులు మిన్నకుందురా? అట్టియుద్ధవాతావరణమున మీకార్యక్రమముల కంతరాయము కలుగకుండ నుండునా? కడకు జయమెవ్వరి పాలఁబడినను యుద్ధఘోషములలో మహామనోహరమగు మీ సిద్ధాంతములన్నియు నేలఁ గలిసిపోవుననుట ధ్రువము. అట్లు కూకటివ్రేళ్ళతోఁ బెకలమయి, నిర్మూలమయి మీ విద్యాలయ మిప్పుడు పాడుపడి యున్న హంపీ విజయనగర భూములవలెనే నామమాత్రావశేషమయి యుండిపోవును. మీరిప్పుడాత్మ బంధువులనుండి వేఱడి, ఇన్ని కఠిననియమము లుంచుకొని, ఇన్ని యసిధారావ్రతములకు బాలుపడి తుద కేమి సాధించినవారగుదురు? వ్రతము చెడినను ఫలమైన దక్కునట్లగునా? శ్రీనాథుఁడు కాశీఖండమునఁ జెప్పినట్లు.

క. ఎవ్వనితో నెచ్చోటని
జవ్వకుఁ జేసాచవలదు • జేసాచినచో
నివ్వల నవ్వల నెవ్వరు
నవ్వకయుండంగ పగఱ • నడఁగించదగున్.

"మాకార్యఖడ్గముల భారమును వహించుచున్న రాజకుమారి అందునుగూర్చి నిర్ధారించుకొను గాక! నష్టము నాకేల? ప్రస్తుతము నా ధర్మమును నిర్వర్తించుకొనుటయే నాకుఁ గావలసినది. నే బోయెద. సెలవిండు. ఎంత యసందర్భపుఁ బుట్టుములక వచ్చినది! అయినను నా ప్రతిజ్ఞఁ జెల్లించుకొందును. అందువలన నేమగునో తలంచుకొన్న నా కొడలఁ గంపమెత్తు

చున్నది. అయినను ధైర్యము వహింతును. నేఁబోయి మిమ్ములను పట్టింపకుండ నాత్మద్రోహ మొనర్చుకొనఁజాలను.”

“సమస్త శాస్త్రోపాధ్యాయినివై యుపన్యసింప నేర్పరురాలవగు నీవు ‘సహసావిదధీత నక్రియామ్’

అను భారతవచనము నెఱుంగకుండనుండవు కద! తొందరపడి నీ వెంత విపరీతముఁగఁ జేయ నుద్యమించుచుంటివో కొంచె మూహింపవలదా? చేతులఁ గాల్చుకొన్న తరువాత నాకులు పట్టుకొన్నట్లు పోయిన నీటిని బంధింప నూహించినట్లు తొందరపడి చేసికొన్న కార్యములకుఁ దరువాత నాలుకఁ గఱచికొనవలసివచ్చునేమో యని రవంత యూహించవలదా? ఇప్పు డింత విపరీతముగ బల్కియున్న నీవు నే నిన్నాళ్లవఱకు నెఱింగియుండిన ఆ శకుంతలవేనా? పార్థసారథి మహారాజు మీ వంశమునఁ జేరెన్నికఁ గన్నవాఁడు. అతని చిత్రపట మింకను మా రాజప్రసాదమున నలంకారభూతముగ నున్నది. ఉద్దామవర్తనభీభత్సమగు యుద్ధరంగమున పరాక్రమోర్జితయశులగు మహావీరులు పీనుఁగుబెంట లగుచుండగ నాహాకారమేదురరోదోంతర ఘోరంబుగ సైన్యములు దీనదశకు వచ్చి పాఱిపోవునప్పుడు నోరికండ నాఁచికొనుచు హుంకరించు బెబ్బులివలె అద్వైకవీరుఁడగు పార్థసారథి నెత్తుటఁ జొత్తిల్లి నేలకొఱగిపోవుచున్న మా తాతను గాపాడి విఱిగిపోవు సైన్యములఁ బురికొల్పుచు అపజయోన్ముఖమైయున్న మావారికిఁ గెల్పుకోలిచ్చెనని యుగ్గడింతురు కద! అట్టి యతిలోకవీరుఁడు, అట్టి రాజభక్త్యుత్సాహపూరితుఁడు, అట్టి దేశసేవాపరాయణుఁడు, అట్టి ధీరోదాత్తగుణభూషణుఁడు మీ కైదవతరమువాఁడగు తాతయే కద! మీ రాజప్రసాదముననున్న ఆ యుత్తమోత్తముని చిత్రమును జూపించుకొనుచు పార్థసారథి రక్తనాళములలో నుజ్జ్వలమై యుండిన రాజభక్తి నేటికిని పుత్రపౌత్ర పారంపర్యముగ జీవించియున్నదని సంతసించుచుందుము. అట్టి వంశమునఁ బొడమి నీ విప్పుడు నన్ను బట్టి యొప్పగింతువా?”

అప్పు డామె సోదరుడు, “అవును. నీ విది యోచింపవలదా? వయసునఁ జిన్నవాఁడనగు నన్ను నీ వెంతకూరిమితోఁ జూచియుంటివి! బాల్యకాలమున నీవు నాతో నీడవలె నెల్లయెడలను సంచరించియుంటివే! పుష్పోపవనముల కిరువురమును గలసిపోయియుంటిమే! బంతియాడునపుడు, గాలిపటముల నెగరవేయునపుడు, తూనీగల వెనుకఁ బఱుగెత్తునపుడు, కుందేటిపిల్లలఁ బట్టుకొనునప్పుడు నా ప్రాణమునకుఁ బ్రాణముగ తిరిగియుంటివే! అలసి సొలసి గుండెలు తటతట నాడునప్పుడు నీవు నన్ను సమాశ్వాసించుదానవు కద! ఒడ లెఱుంగకుండ జ్వరపీడితుఁడనై యున్నపుడు నాకుఁ గ్రిందల లమర్చి ఔషధములఁ ద్రాగించి కథలఁ జెప్పుచుఁ బుస్తకములఁ జదువుచు సౌఖ్యావహమగు కలలఁ గనునట్లుచేసి రోగసమయ

ములఁగూడ సంతోషవంతములుగఁ జేసి యుంటివి. ఆ శైశవమున నొకకవి చెప్పినట్లు

క. ఒకదిక్కు కాని చనఁబో
వొకచోటన కాని నిలిచియుండను
నొకటియు కాని తలంపను [మనలో
ఒకటే మన కాటపాటయూహింపంగన్.

తమ్ము గుఱ్ఱఁడే జీవితసర్వస్వ మనునట్లు వర్తించియున్న ఆ శకుంతలవేనా? అప్పుడట్టి శకుంతలవే! కాని యిప్పుడు?" అని నేను చెప్పు సంశమున కూతగ తానుగూడ ననెను.

అప్పుడు కృష్ణవర్మ యూరకుండక "మహీతలమండలి యుగ్మలు లెవ్వరియందును చూపఁజాలని యుత్తమతత్త్వము నీయందు గనుచుండువాఁడను. ఇతరకాంతా సాధారణమైన బుద్ధి నీయందు నా కెన్నడును బుట్టియుండని నన్ను నీ విప్పుడు దానికంటెను వేలవానిగఁ జేయఁగలిగితివి. పురుషులకు సహితము స్త్రీత్వ మలవరింపఁ జేయు మహాశక్తిగల నిన్నుఁజూచి భాషించి కృతార్థుఁడనైతిని" అని యొక వెఱ్ఱిథోరణిని ప్రసంగింపఁజొచ్చెను.

మఱల నే నందుకొని చెప్పదొడంగితిని. "నీ వీ రాజ్యమునకు వచ్చినపుడు—మీ యక్క పరిణయోత్సవ సందర్భమున మా తండ్రి రాజప్రాసాదమున సంపద్భరితమైన నందనములనడుమ మీరు దక్షిణముగఁ బోవుచున్నను పూర్వసంబంధముల బలిమి వలన మాకుఁ జేరువగనే యుందురనియు, నా దేశమున నెవ్వరైన మనవారు కష్టముల పాలఁ బడినయెడల మీరు సంరక్షింతురనియుఁ జెప్పియుండిరి. అది నీ కిప్పుడు జ్ఞాపకమున్నదా? మా తండ్రిగారు సూచించిన రీతి విపన్నులమై, భగవత్ప్రసాదజీవనులమైయుండ నభిలషించుచున్న మమ్ము నీవు త్రోసివేయుదువా?"

పార్థసారథి తిరుగ నిట్లు పలుకఁజొచ్చెను. "సౌఖ్యావహమగు బాల్యమున నొకనాఁడు బాణము తగిలి కొట్టుకొనుచు నీవు పెంచు పావుర మొకటివచ్చి నీయొద్ద పడిపోయెను. అప్పుడు దానినిజూచి కరుణావేశమున నీవు దుఃఖింపఁ దొడంగితివి. ఆ పావురము నీ యొడిలో తలఁ జేర్చుకొని విలక్షణముగ నాక్రోశించుచుండగా నీ బట్టలన్నియు రక్తమయమై పోయెను. అది కపోతరక్తము. ఇప్పటివలె నది భ్రాతృరక్తము కాదు. అయినను నీవు దుఃఖించితివి. అట్టి పరమకృపావేశపరవశవై యుండిన నీ వింత కర్కశత్వమును వహింపఁగలవా? నీ వొప్పుకొన్నను ఒప్పుకొనకపోయినను అప్పటి శకుంతలవే నీవు. ఆ తోటయందలి శిశురత్నము నాకుఁ దప్పక మేనకోడలే యగును."

"ఆహా! ఆ చిట్టిపిల్ల యెంత యందముగ నున్నది! ఎంత ముద్దు గులుకుచున్నది!" అని కృష్ణవర్మ పలికెను.

అప్పుడు శకుంతల, "చాలిఁకఁ జాలింపుడు. నాకు వెగటుగనున్నది. సహజాను

రాఁగ బాంధవ్యముల నేనేల త్రెంపుకొనరాదు? ఎవ్వనిపేర నిది భరతవర్షమని ప్రఖ్యాతివడసి యున్నదో అట్టి భరతుని భార్యలు తమ కన్నబిడ్డల వధించినట్లు నేనేలఁ జేయరాదు? * జగత్ప్రాకరుఁడగు నొక జంగమ మహేశ్వరునకై తలిదండ్రులు స్వయముగ తఱిగి, వండి, వడ్డించి కుడువఁబోయిన పరమశైవాచారపరాయణుఁడగు చిఱుతొండనంబివలెనే నేనుమాత్ర మెందులకుఁ జేయరాదు? వీరశైవాచారపరులగు మీ రతని సతిలోకభక్తునిగఁ దలంచుట లేదా? అతఁడు తుచ్ఛమగు మూఢభక్తికిఁ బలియయి తన కుమారుని బలి యొసంగెను. ఇక నేను సంస్తవనీయమగు మా యుద్యమమునకు—మా సద్యత్నఫలావాప్తికి—అవసరమైనయెడల నా బిడ్డయగు సహల్యను సహితము బలిదానముఁ జేయ సంశయింపను. అట్టి సందర్భమున మానవజాతియందలి ఒక యర్ధభాగముయొక్క యున్నతి సంశయాస్పదముగ నున్నపుడు ఒక సోదరుని, ఒక రాజకుమారుని జంపుట కేల సంశయింపవలెను? అయినను నేనంత నిర్దాక్షిణ్యము వహింపను. మీ రిన్నివిధములఁ జెప్పియుంటిరి కనుక కొంచెము దయదలచి వదలివేయుదును. అట్లు చేయుటయే మాకును, మీకును, మా యుద్యమమునకునుకూడ భద్రమని భావించుచున్నాను. ఆహా! ఆత్మధర్మ మనురాగముతో నొఱసికొనుటకంటె కష్ట మింకొకటి లేదు కద! ఇంతమాత్రమున నా యంతరాత్మ నన్ను బాధింపకుండనుండు నని భావించుచున్నాను. నా షరతుల వినుఁడు. ముఖ్యముగ నేడు కాని రేపు కాని మీరు వేగముగ వచ్చిన మార్గముననే దిరిగి పోవుటకు వాగ్దానము చేయవలెను. లేనియెడల మీరు చంపఁబడిపోవుదురు. పశుప్రాయులగుటవలన మా విద్యావిధానములకుఁ గట్టుపడియుండలేక పాఱిపోయిరనియు, ఉన్నయెడల మన్మందఱను బరిహాసపాత్రలనుగాఁ జేసియుందురనియు నిచ్చటివా రనుకొందురు. ఇట్లు చేయువారమని మీరు నాకు వాగ్దానము చేయవలెను" అని పలికెను.

గత్యంతరములేక మే మట్లొనర్చితిమి. అప్పు డామె క్రొత్తగఁ బట్టుపడి బోనులోని కెక్కింపఁబడిన ఘాతుకమృగమువలె ముందునకును వెనుకకును గొంత సందిగ్ధసూచకముగఁ బచారుచేసి అంతలోనే మందహాససుందరవదనారవిందయై పార్థసారథి కెదురుగ నిలిచి ఇట్లు పలుకఁజొచ్చెను.

---

* క. భరతుని భార్యలు ముప్వురు,
పరుసం బుత్రకులఁగాంచి ♦ వల్లభుతోడన్
సరిగారని తోడ్తోడను
శిరములు దునుమాడి రాత్మ ♦ శిశువుల వధిపా.

—భాగవతము

"తమ్ముడా! నిన్ను జూచుటతోడనే తెలిసికొంటిని. చాల నెడిగియున్నను నీ వెంతమాత్రమును మార్పు చెందనేలేదు. ఆహా! నిన్ను నేను మృత్యువున కొప్పగించుటయా? నాయందలి 'స్వధర్మ' మట్లని పించినది కాని అట్లు పలికినది 'నేను' కాదు. పైకి నే నత్యవసరమగు కఠినత్వమును వహింపవలసివచ్చినది. అందులకు నీవు మన్నింతువు గాక! అమ్మ బాగుగనున్నదా?"

అని ఈ వైఖరిని వా రొండొరుల నడిగి కొనుచుఁ దెలిసికొనుచు సహజానురాగమున సంభాషింప నారంభించిరి. వారు ప్రపంచమును మఱచి సోదర సోదరీజన యోగ్యమైన సల్లాపసౌఖ్యమున నానందించుచుండగ నేనును కృష్ణవర్మయు వారిని దిలకించుచు నిలువబడితిమి. అంతలో రమణీయ కంఠ మొకటి 'భానుమతీదేవి తమ కొఱకు సందేశ మంపినది' అని వినవచ్చి మమ్ముఁ జకితులఁ గావించెను.

మా వెనుకవైపున భానుమతీదేవి కొమార్తెయగు మాలతి నిలువఁబడి మ మ్ముపలక్షించుచున్నదని తెలిసికొంటిమి. ఆమె యెంతకాల మచ్చటనుండి మాయాలాపముల వినుచుండెనో మే మెఱుఁగము. ఆమె యచ్చటనున్న తలుపు నూతగబట్టికొని మా వంక జూచుచుండెను. ఆమె కనులలో నాశ్చర్యమును, భ్రాంతియు, తొట్రుపాటును స్పష్టముగ ద్యోతకమగుచుండెను.

"ఓహో! మాలతీ! నీవేనా? మే మాడుకొను మాటలను వింటివా యేమి?" అని శకుంతలాదేవి యామెను ప్రశ్నించెను.

"అమ్మా! నే నేమి చేయుదును? బుద్ధిపూర్వకముగఁ బొంచుండి నేను మీ మాటలు విన్నదానను కాను. నేను వచ్చుచుండగ మీ రీవిధముగఁ జెప్పుకొనుచుండిరి. నే నిక్కడనే నిలువఁబడిపోతిని. అయిన మా యమ్మకంటెను ప్రియతరురాలవగు నీవు నావలన భయమందు టెందులకు? ఇట్లు ధీరోదాత్తులై వచ్చియున్న ఈ ముప్పురు పురుషులను మరణదండనమునకుఁ బట్టి యొప్పగించు నిష్ఠురహృదయము నాయందున్నదని నీవు తలంపవలదు."

శకుంతల యిట్లనెను. "మాలతీ! నీ మాటయందు నాకు విశ్వాసమున్నది. యమళార్జున వృక్షములవలె సహకారమున, సాహచర్యమున, పరమసఖ్యమున మెలఁగుచుండువారము. అయినను మీయమ్మ మత్సరస్వభావమును దలఁచుకొన్న నాకేమో భయముగనున్నది. సవతియగు దేవయానికి తన ప్రాణప్రియుని గూర్చిన రహస్య మెఱింగించుకొని చేటు దెచ్చుకొనిన శర్మిష్ఠవలె పరమరహస్యముగా నుంపవలసిన ఈ సమాచారమును బాల్యచాపల్యమున నీ వితరుల కేమాత్రమైన తెలియఁజేసిన యెడల ఈ మహిళావిద్యాలయము నశించుననియు, నేను నా గౌరవమును గోల్పోదుననియు, వీరు తమ ప్రాణములఁ బోగొట్టుకొందురనియు నీవు గమనింపవలెను."

"అమ్మా, నీ వింత భయపడ నక్కఱ లేదు. నీరి యుదంతమును నీ వెంతకాలము రహస్యముగ నుంప నూహింతువో అంత కాలమును రహస్యముగనే యుంచుదానను. మే ను మ ఱ చి కూరుకుచున్నప్పుడైనను పురూరవుని గాంచి తిట్టుట కారంభించిన యూర్వశివలె * నెవ్వ రెంతపరుషముగ భాషించినను సహింతును గాని ఈ రహస్య మెవ్వరికిని వెల్లడింపను."

"నీ వట్లే చేయవలయు. చేసిననే మనము ప్రపంచమును విజ్ఞానదీప్తిమంతముగఁ జేసి జగత్కల్యాణమునకుఁ ద్రోవఁ దీయఁగలము. అట్లయిన నెప్పటికైన బు రూ ర వుఁ డే యూర్వశి నన్వేషించుకొనుచు వచ్చుట జరుగవచ్చును" అని పురుషులను పురూరవునిగను, యువిదల నూర్వశిగను చెప్పుచుండగ కృష్ణవర్మ యందుకొని అంతే సందర్భముగ లేకపోయినను ఇట్లు పలుకఁజొచ్చెను.

"అమ్మా, వేదములఁ ద్రిభంగుల విభాగించి అతఁడు విజ్ఞానోన్నతి వడసియుండిన చక్రవర్తి. ఆమె నిరుపమాన శోభాంగియు, స్వేచ్ఛావతియునగు యువతి. అతఁడు నిగ్రహానుగ్రహ సమర్థుడగు సార్వభౌముఁడు. ఆమె శాపానుగ్రహ శక్తియుక్తురాలగు సుత్రామాంగన. ఎంత యాత్మజ్ఞానము లేకున్న దానచ్చరయయ్యు నిట్లు పలుకఁగలదా?

మ. తలపుల్ చిచ్చులు మాటలు జ్వలసుధా
ధారల్ విభుండైన పు
వ్విలుతున్ మెచ్చర యన్యులన్ వలతురే
విశ్వాసమున్ లేదు క్రూ
రలు తోఁచుం బతినైనఁ జంపుదు రథ
ర్మల్ నిర్దయల్ చంచలల్
వెలయాండ్రెక్కడ వారి వేషబములా
కల్పాంత సూత్రంబులే.

పీనిని వ్రాసినవారు పురుషులగుటచే నిట్లు చెప్పించిరని నీ వందువు కాఁబోలు. కాని ఈ మాటలలో స్పష్టమగుచున్న యూర్వశి యాత్మజ్ఞానమునకు మనము హర్షింపవలెను. మ త్తా రా తి వి దా ర ణుఁ డనియు, బుధసన్మాన్యుఁడనియు, సద్గుణాకరుఁడనియుఁ జెప్పఁబడియున్న పురూరవశ్చక్రవర్తి మహాలక్షణవతియు, సుజ్వలాంగియు, స్వేచ్ఛావతియునగు నూర్వశిని తన రాజ్యమున కాహ్వానించుకొని ఆమెకును తనకునుగూడ శాశ్వతమగు శోభ కలుగున ట్లొనరించెను. అదేవిధముగ నీవు మా నసము కేఁగుదెంచెదునేడల సంపన్న గుణాభిరామవగు నీకును మే మట్టి స్వాగతమే యొసంగఁగలము. కృతాపరాధులమయ్యు దైవనియోగమున నీవలనఁ బ్రాణదానమును

* క. వినియుఁ వినవు రణభీరువు మను బాధను నిదురపోతు • మందునికటా!
నినుఁ జక్రవర్తిఁ జేసిన వనజాసనుకంటె వెఱ్ఱి • వాఁడును గలఁడే.

అని యూర్వశి పురూరవుని నొవ్వఁబలుకుటయే గాక 'మగబంద' యనియు 'శవ' మనియు 'మనుజపశు' వనియుఁగూడ దూషించినది. 'శవ' మనఁగ వ్యావహారిక భాషయందు క్రోధావేశమున జనుల కందివచ్చు 'పీనుగ' యను నిరాఘాటమైన వాక్సాధనమే కద!

పొందఁ గల్గితిమి. క్షుధాతురుఁడై విశ్వామిత్రునంతవాఁడు కుక్కమాంసమునుగూడ తస్కరించెనఁట. ఒక్కదినపుఁ బొట్టకూటికి వ్యాసునంతవాఁడు దీనుఁడయి తిట్టుబో తని పించుకొనెను. సప్తర్షులును గాలుచున్న మనుజకళేబరమునే తినుటకు సంసిద్ధులయిరి. *ఒక్కనాటి పొట్టకుఁ గఱవయి సర్వ సాధారణమగు క్షున్నివారణమునకే మహామతులగు ఋషిసత్తము లట్లు చేసియుండిరే! ఏల ?—ప్రాణములందలి తీపిచేత అట్టి సందర్భమున మాకుఁ బ్రాణముల నిలువఁబెట్టిన నిన్నెంత గొనియాడినను గొనియాడదగినదే కాదా ?—" ;అని యొక వెజ్జిధోరణిని తాను బలుకుచున్నదేమో తనకే తెలియకుండ నున్నదాయను భ్రాంతి బుట్టుట కవకాశమిచ్చుచు మాట్లాడెను.

"నన్ను కాదు. ఇంత చక్కని కల్పనముఁ జేసిన నిన్నే మెచ్చుకొనవలెను.—ఇఁక మీరావలకుఁ బొండు. దీర్ఘముగ సంభాషించుకొనుచు నుండిపోతిమి. ఉత్తరదేశీయుల వైఖరిని మీరు మేలిముసుగుల ముఖములఁ జక్కగ గప్పికొని సంచరించునది. ఉత్తరభారత దేశమునుండి మావిద్యాలయమునకు వచ్చువారంద అట్లేయుందురు. ఇప్పుడు కొందఱాంధ్రస్త్రీలును దాని నొక నవీనశృంగారమని భావించి యవలంబించుచున్నారు. మీరావిధమున సేయునది. ఎవ్వరితో నండగ కలసిమెలసి తిరగకుండ నప్రమత్తులరై యున్నయెడల దైవము మన కనుకూలముగ నుండవచ్చును."

వెడలిపోవ నుద్యమించుచు నేను 'తథా' స్తంటిని. అప్పుడు కృష్ణశర్మ తొట్టియలోఁ బొత్తులలోనున్న అహల్యాకుమారి నత్యాదరంబున నందుకొని శకుంతల యానందించుచుఁ జూచుచుండగా బాలికనెత్తికొని బుగ్గలపైనూది ముద్దుపెట్టి యది కిచకిచలాడుచుండగఁ దనమోమును చేతితో నిచ్చట నచ్చట బ్రామించుకొని ఉపలాలనార్హములైన జిలిబిలిమాటలఁ జెప్పుచు దానిని బాగుగనవ్వించి తల్లికిచ్చివేసెను. ఈవిధముగ నాటిసమావేశము పరిసమాప్తమునకు వచ్చెను.

ఆదినమంతొక యర్థభాగమా మహిళామహావిద్యాలయమందలి మహోపన్యాసభవనములను, అడుగురువుల యాలాపచమత్కారములను, బాలికామణుల విద్యోపార్జనాసక్తియుదిలకించుచు అర్థచంద్రాకారముగ సమర్పఁబడిన యున్నతపీఠముల నలంకరించి యున్న బాలికలకెదుట కూర్చుండి మనోహరమగు వాచాలత్వమున విజ్ఞానకిరణ

* క. ఘోరాఁకలి పెల్లున వా
హోరంబుగ శవముఁదినుట కడరితిరి చే
లా రం డిచ్చెద మీ కా
హారంబులు వలసినట్టి వని తా మతియుక్.

—భారతము.

ముల బ్రసరింపఁజేయు గురుమహాశయులఁ జూచుచు నాకర్ణించుచుఁ బ్రొద్దుగడపితిమి. ఆడుహాస్తములక్రింద వలయాకృతికి వచ్చు వృత్తములఁజూచి వానియందు పరిధి యనియు, సమరేఖయనియు, కేంద్ర మనియుఁ, గోణములనియు పరిభాషాశబ్ద భూయిష్ఠమైయున్న రేఖాగణితము నేర్చుకొని సంతసించితిమి. శ్రుతి, శాస్త్ర, పురాణ మయమైయున్న యుపన్యాసముల వింటిమి. గీర్వాణకావ్యముల విని వాని మహత్వములఁ దెలిసికొంటిమి. ఉదాత్తరసాన్వితమైన మాతృభాషాకావ్యములవిని యానందించితిమి. ప్రాచీన కవిశిఖామణుల చాటువుల — సమస్యల — చమత్కారములఁ గ్రొత్తక్రొత్త వైఖరులవిని యాశ్చర్యమందితిమి. ఆచంద్రార్కముగ భూమిపై కాంతి పుంజముల వెదఁజల్లు వాఙ్మయరత్నముల క్రొంగొత్త రుచులఁజూచి విస్మయమందితిమి తరువాత నిఁక యిడియది యనియేమి ?— మానవజాతి సమగ్రేతిహాసముల, రాజనీతి ధర్మముల, మనస్తత్వవైఖరుల, నీతుల, భౌతికసిద్ధాంతముల, నక్షత్ర తత్వముల, క్రిమికీటక విహంగమాది జంతుపరిణామముల, సమస్తజంగమ స్థావరసృష్టివిశేషముల, రసాయనిక వైద్యుతిక శాస్త్రరహస్యములు— నేర్వఁదగిన నేర్వవలసిన యెల్ల విషయముల నామహిళామహా విద్యాలయమునఁ గఱపఁబడుచున్నవని తెలిసికొంటిమి. పగ్గములద్రెంచుకొని చేనులలోఁబడి అందినదెల్ల లోనికి గ్రుక్కుకొను గుఱ్ఱములవలె మేము మువ్వుర మిట్లాడువారి విద్యాలయమునఁజొరఁబడి మాకందివచ్చిన విజ్ఞానమంతయు లోని కెక్కించుకొని పొంగిపోతిమి.

అప్పుడు నేను చెలికాండ్రతో—

"విపుల శాస్త్రేతిహాసాది విద్యలైన
చెప్పనేర్తురు పూరుషుల్ చెప్పినట్ల
చదువనేర్తురు పూరుషుల్ చదివినట్ల
చేయనేర్తురు పూరుషుల్ చేసినట్ల
ప్రతిభఁ జూపింపనేర్తు ర ప్రతిమలగుచు
కార్యఖడ్గంబులందెల్ల కాంతలందు
చెప్పి చేయింపఁగలగొప్ప జీవశక్తి
చేరియుండుట విశదమీ క్షితిని మనకు.

అందులకు కృష్ణవర్మ యంగీకరింపక

"ఆహా! వేదవేదాంగపురాణములఁ జావగొట్టి మీ రుపన్యసించుచున్నారు. అయినను వేదములయం దిదియున్నది— అదియున్నది అని మీరు చెప్పుట కేమి హక్కున్నది? ఆడుదానికి వైదికవిజ్ఞానాధికారమెచ్చుటనైనఁ దొలుత నుండినకదా వానిపై మీరు వ్యాఖ్యానములఁ జేయవచ్చును. ఇట్టివైన నిషేధశాసనములఁ దలపెట్టిన యెడల నవన్నియుఁ బురుషులు తమపై నుడుకుబోతుతనమునఁ గల్పించిన వందురు కాఁబోలు! కావున వారి కట్టి యధికారమున్న దేయని యొప్పుకొందము. అయిన మీరు నేర్చుకొనుచున్న వేమి శాస్త్రములు? కేవల పురుషసృష్టములై ప్రాతపడియున్న విద్యలే కావా? ఇవేమి క్రొత్తక్రొత్తచదువులా? నవీనమార్గములా?— ఒక వేళ నయినను ఆడు దెప్పుడైన నేమైన క్రొత్త

దానిని * కనిపెట్ట కలిగినదా?" అని మమ్ములఁ బ్రశ్నించెను.

"ఇది మిగుల దయావిహీనమైనమాట, శకుంతల యుపన్యాస మంతనే పాలించి యుంటివే! కడకు నీ విడియేనా నేర్చుకొంటివి?—నాకు రోతగనున్నది. ఇది శుష్కమగు చెత్త. ఇఁక జాలింపుము." అని పార్థసారధి యతనికిఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

"చెత్తయా?—చెత్తయైనను నిందు గొంత చేవయున్నది. ఇఁక నామె యుపన్యాసమున నేనేమియు నేర్చుకొనలేదని యా నీవనునది? నేర్చుకొనకేమి? ఒక్క క్షణములో నామె నాకు సర్వజ్ఞత్వమును కలుగఁజేసినది. వివిధ విద్యాధిష్ఠాన దేవత లన్నియు నాకపాలమున తలకొక విద్యయు లోన బోసియున్నను నాకింతవిజ్ఞానము కలిగి యుండదు. ఒక వేయి కాంతాహృదయము లిచ్చట బీడువడిపోయియున్నవి. వీరందఱు బిడ్డలఁగని మాతృదేవతలయి వేయిగృహముల రాణులయి పురుషుల కుత్సాహమిచ్చి యుండవలసినది. కాని గ్రహచారవశమున వంధ్యాత్వమున శోభిల్లుచున్నారు. వీరిది స్త్రీ జన్మమేనా? వీరియందు శృంగారరసమున కవకాశము లేదా? విషయసాయకుని యాగడములకు వజ్రకఠినమైయున్న వీరిహృదయములఁజూడ నాకుగుండె నీరగుచున్నది. అనన్య సామాన్యములైన వీరి లావణ్యవిలాసములు శూన్యగేహమున దీపికలువోలె నున్నవి. ఇట్లిన్నాళ్లు కఠినత్వమునువహించి తాముపట్టినపట్టు వీడకుండ నుండిపోఁగలరు?

"ఒక్కొకవేళ పద్మముఖు
లొల్లమి సేయుదు రొక్కవేళ పె
న్మక్కువ నాదరింతురు క్ష
ణక్షణముల్ జవరాండ్ర చిత్తముల్"

అను కవిగారి వాక్యములఁ దలంచుకొని కదా నావంటివా డూఱట నందవలెను? పురుషాకర్షణశక్తి స్త్రీలయం దుండుట చేతనే 'పద్మినికి రాగగరిమ స్వాభావిక' మని కవులు వర్ణించిరి. శకుంతల భ్రూలతాక్షేపము, కుంచితాక్షమగు కటాక్షము, స్నిగ్ధమగు పలుకు లజ్జితాంతశ్చమగు హాసము—ఇవి స్వాభావికమగు నామె భూషణములు, నాయుధములు నయి నన్నామెకు వశంవదునిగ నొనర్చినవి. కేవల 'పురుషద్వేషిణి' యని కమలాకరవర్మచే దెలిసికొనినప్పుడు నేను నాయుద్యమమున హతాశుఁడ నగుదునేమో యని భావించితిని. ఇప్పుడామె నిచ్చట బ్రత్యక్షముగఁ జూచి సంభాషించి నాయభీష్టమునఁ గృతా

* They hunt old trails—
But when did woman ever yet invent?——
అని మాలగ్రంథమగు టాంగ్లకావ్యమున నున్నది. టెన్నిసన్ కాలమునకు స్త్రీ లెవ్వరును గ్రొత్తగఁ 'ఇన్వెంట్'చేసి యుండలేదు కాని ఈనడుమనే మరణించియున్న 'మేడమ్‌క్యూరీ' యనునామె 'రేడియమ్'అను గొప్పపదార్థమును గనిపెట్టి 'సైంటిఫిక్' పరిశ్రమముల మానవజాతికి బాధానివారణమగు సద్యమముల తన జీవితమును తుద ముట్టించుకొనెను.

రుఁడఁ గాఁగలనని భావించుచున్నాను. పూర్వకాలమున శకుంతల దుష్యంతునిచే

కరం బనురాగ మొప్పగా
భామిని నాకు భార్యవయి
భాసురలీల నశేషరాజ్యల
క్ష్మి మహానీయ సౌఖ్యముల
మేలుగ నందు మనిందితేందు పా
దామల తుంగహర్మ్యముల
హారి హిరణ్మయ కుట్టిమంబులన్.

అని యనిపించుకొనెను. ఆదుష్యంతుఁడు సమస్తాశాంతమాతంగ మర్యాదాలంకృతమైన భూవలయము మాత్మాయత్తముగఁ జేసికొన్నవాఁడు. సమస్త దుర్గదుర్గమ మహారణ్య దేశాళితో నాదిక్షత్ర చరిత్రమునఁ బరిపాలించినట్టివాఁడు. ఈశకుంతలనువరించు నాకట్టి భాగ్యభోగములులేవు. కాని నా శకుంతలకున్నవి. నాయక్కఱతీర్చు దుర్గాధిపత్యమును సంపదయు ఆమెకున్నవి. కాన నేనేల హతాశుఁడనగుట కీయకొందును? తొలుదొల్త దుష్యంతుఁ డాత్మగతంబున భావించినట్లే-

ఎంతయు నిస్పృహావృత్తినున్న నా
హృదయము రాజపుత్రినని
యిక్కమలాక్షి నిజాభిజాత్య సం
పద నెఱిగించినన్ మదన
బాణపరంపర కిప్పుడుండ నా
స్పదమయి సంచలించె నళి
పాతవికంపిత పంకజాకృతిన్.

అని చాలవఱకూహించుకొనవలసిన వాఁడనగుచున్నాను. ఈప్రాతకథల నిన్నిద్రవ్వి యెందులకని మీరనుకొనుచున్నారు. ఎట్టి విద్యాధురీణులకైనను, ఎట్టి ప్రజ్ఞాన్వితులకైనను కర్తవ్యమేమి?—నన్నయభట్టెంత చక్కఁగఁ జెప్పినాఁడో చూఁడుఁడు!

క. ఎఱుక గలవారి చరితలు
గఱచుచు సజ్జనులగోష్ఠి గదలక ధర్మం
బెఱుగుచు నెఱిగినదానిని
మఱువక యనుష్ఠించునది సమంజసబుద్ధిన్.

మనకుఁ దెలిసియున్న చదువుకొన్న సందర్భములను మన మాచరణమునకుఁ దెచ్చుకొననియెడల మన బుద్ధివిశేషములును, చదువులునుగూడ నెందులకు గాల్పనా? కాని ఈమహిళామణుల విద్యోపార్జనోత్కంఠయే నాకుఁ జోద్యముగనున్నది. ఆయుపన్యాస భవనములలో నేను మనసు పట్టుకొనలేక నొకప్పుడు పకపక నవ్వవలెనని యూహించియు నాయుపహాసమును నాలోనే గట్టమున నణచియుంచుకొంటి ననఁగ నమ్ముదురా? దాహాతురమైయున్న మొక్కవలె విజ్ఞానాతురలై వీరు నాకు వింతనుబుట్టించిరి. అంభోరాశి నొక్కగ్రుక్కలోఁ బీల్చివేసిన యగస్త్యునివలె వీరు సమస్త విద్యాంభోధియుఁ బీల్చివేయ నూహించుచున్నారు.

భామాజనులాచరించు పని మఱలింపఁగా
దామరవిరిలోఁ బొడమిన
యామేటికినైననలవియగునె తలంపన్.

మన యనుభవమునకు వచ్చు నిట్టి

శ్రీమతి వేదాంతం కమలాదేవిగారు

శ్రీ॥ పొణకా కనకమ్మగారు

మిస్ జోహ్రా

సందర్భములఁగూడఁ గనిపెట్టఁ గల్గుట చేతనే 'రవిగాననిచోట కవిగాంచుచున్నాఁ'డని మనము చెప్పుకొనుట!! కేవల మదపుఁబిచ్చివలన నేనిట్లపలాపించుచుండుట లేదు. 'రే! కన్దర్ప కరం కదర్థయసి కింకోదండ టంకారితైః' అని చెప్పుకొనునంత వైరాగ్య మింకను నాయం దుత్పన్నము కాలేదు. ఇనుపకచ్చడములఁ గట్టికొను మునిముచ్చులందఱును కామినీ కటాక్షములకు వశమగుచునే వచ్చిరి.

వనదళవాతముల్ మెసవు
♦ వారు పరాశరకౌశికాదులా
ఘనులును సుందరీజనుల
♦ గన్గొని మోహితచిత్తులైరి

అని మనవారు చావగొట్టి వ్రాసియుండగా ఘృతపాయసాన్నముల భక్షించు నావంటి వానికి మనోజయ మెట్లువచ్చును? అకాముఁడగు ప్రవరునియందు లబ్ధానురాగయై వరూధిని ప్రలాపించున ట్లున్నది నాయవస్థ. సైవామృతలతా రక్తా విరక్తా విషవల్లరీ* ఇందేమైన శూన్యతత్త్వ మున్నదా? సంపన్నగుణాభిరామయగు శకుంతలయే నాకుఁ గావలయు—"

అని సందర్భశుద్ధిలేకుండ వదరుటలో నప్రతిమానుఁడగు కృష్ణవర్మ కామోన్మాదమునందే తనకు దెలిసియున్న ప్రాత కథల నేకరువుపెట్టుచు నుపన్యసింప నారంభించెను. అంతలో భోజనాహ్వాన సూచకముగ ఘంటానాద మొకటి వినవచ్చుటయు మేము భోజనాలయమునకు వెడలిపోతిమి. అచ్చట పంక్తులుదీరి వివిధవర్ణముల పుష్పములవలె నయనోత్సవ మొనర్చుచున్న బాలికామణుల చెంతకుఁబోయి కూర్చుంటిమి. అంతలో నుపాధ్యాయినీ సంఘముతో రాజకుమారియు వచ్చి నడుమ నుపవిష్టురాలయ్యెను. స్త్రీజాతియం దొక్కసారిగ మహావిప్లవమును దీసికొని వచ్చిన నా మనోహారిణిపై కన్నుంచియే నేను భుజింప నారంభించితిని. ఆధునాంధ్ర వైఖరులలో నామె యెట్టి పరివర్తనములఁ దెచ్చిపెట్టినది! ఇంకను ఎన్ని మహాత్కార్యములఁ జేయ సంకల్పించియున్నది! విస్మయావహమగు నామె నిశ్చయబుద్ధికి స్త్రీజాత్యాభిమాను లెవ్వరు జోహారు వెట్టరు? గంభీరభావమున గూర్చుండి బాలికలందఱు తదేకదృష్టులతో తన్నవలోకించుచుండగ నామె యెంత తేజోవంతముగ మెఱసిపోవుచున్నది! ఉపాధ్యాయిను లందఱు సందేహాస్పదమగు నొక శాస్త్రసిద్ధాంతమును బట్టి చర్చింప నారంభించిరి. కళలగూర్చి ప్రకృతి శాస్త్రసందర్భములఁగూర్చి కొందఱో పూర్వపక్షసిద్ధాంతము లొనర్చుచు సందడిచేసిరి. నడుమ నడుమ భానుమతీదేవి తీక్ష్ణమగు నపాంగవీక్షణముల మాపై బ్రసరింపుచువచ్చెను.

భోజనములైన తరువాత మేమచ్చటి యుద్యానవనములలోనికి బోయి తిరుగ

* అమృతలత లతాంగి ♦ యనురాగవతియైన కాకమెలగసేని ♦ గరళవల్లి.

నారంభించితిమి. అచ్చట నొక బాలిక తనలో తానేదో వర్ణించుకొనుచు మందగమనమున నడయాడుచుండెను. ఒక బాలిక చదువుదానివలె పుస్తకమొకటి చేతఁబట్టి రెండవచేత నొక మయూరమును బుజ్జగించుచుండెను. కొంద ఱొకచోట గుమిగూడి మనోహరముగఁ బాడుచుండిరి. కొందఱు దట్టముగఁ బెరిగియున్న పండ్లచెట్ల గుంపులలో జొరఁబడి యిష్టకథా కలాపముల నానందించుచుండిరి. కొందఱు జలయంత్రముల మీఁదుగ గందుకముల నెగురవైచి నవ్వుకొనుచు జిత్రచిత్రమగు ఖేలనములఁ గాలముఁ గడపుచుండిరి. కొంద ఱచ్చట సుఖాసీనలయి తమ జీవితముల వసంతకాలమంతయుఁ గడచిపోవుచున్న దనియు, తమకుఁ జదువెందులకనియు, 'అనాశ్వాసితదుఃఖతే మనసి సర్వ మసహ్యం' మనియు జెప్పుకొనుచుండఁ జెవులఁబడి వారి యాలాపముల కడముట్ట నాకర్ణించితిమి.

వారికిఁ బరిణయమాడు వేడుకయున్నది. వారికి గృహములఁ బరిపాలించుకొను శక్తి యున్నది.—అట్టివారికి సమస్తవిద్యాపరాయణతవలనఁ ప్రయోజన మేమున్నది? మఱియు విద్యాధురీణురాండ్రగు యువతులనుజూడఁ బురుషుల కొకవిధమైన ద్వేషము.—ఏల? చదువుకొన్నయాడుదైన మొదల తమపైఁ బ్రభుత్వమును జేయునని—

ఈవిధముగ సంభాషించుకొనుచుండగ మేము మా చెవుల నమ్మజాలకపోతిమి. అంతలో మాలతివచ్చి యేదో పరిహాస వచనములాడి మాకానందమును కలిగింప నారంభించెను.

అంతలోఁ జీకటిపడుటయు మమ్ము లోనికిరండని యాహ్వానించు ఘంటానాదమును విని విద్యాలయమునఁ బ్రవేశించితిమి. అచ్చట నొకచోట జేరియున్న ఆఱువందల కన్యామణుల గలసికొని వారితో దైవప్రార్థనలఁ జేయ నారంభించితిమి. జగద్ధితమునకై ఇందిరాదేవి జేయు సత్ప్రయత్నములకు సంపూర్ణ ఫలావాప్తి కలుగునట్లు పరాత్పరు నైకకంఠముగఁ బ్రార్థించుచు స్త్రీలు మనోజ్ఞముగఁ బాడుకొనిరి.

ఇది మనోరమయను వచనకావ్యమునఁ
బ్రియంవద యనునామెచేఁ జెప్పఁబడిన
రాజకుమారియను కథయందు
ద్వితీయభాగము.

క్రొత్త ప్రాతలు

అప్పుడు—ఇప్పుడు

టర్కీ దేశములో ప్రధానమంత్రమైన ఇస్తాంబులులో అఖిలప్రపంచమహిళాసభ జరుగబోతున్నది. మన భారతదేశమునుండికూడా మిసెసు హమీదాలి, బేగమ్ కమాలుద్దీను గార్లు స్త్రీప్రతినిధులుగ బయలుదేరి వెళ్లినారు. ఆదేశములో స్త్రీలు పొందిన నవీననాగరకతాభివృద్ధి ప్రతిపత్తికి ఒకప్రధానవిషయమైవుంది. మహమ్మదీయమత మాదేశములో ప్రవేశించకముందు స్త్రీలు పురుషులవలె షరాయిలు చడావులు తొడుక్కొని బహిరంగజీవనం చేస్తూవుండేవారు. ఇట్టివారి రాతిప్రతిమ లింకా అక్కడక్కడ ఆదేశములో అగుపించునవి. పల్లెటూళ్లలో కర్షకవనితలు మొదలగువారుకూడా యిట్టివానినే యిప్పటికీ తొడుక్కొని తిరుగుతారు.

మహమ్మదీయమతంతోకూడా ఘోషావచ్చింది. రెండుమూడువందల సంవత్సరములనుండి స్త్రీలు (ముఖ్యముగా నగరములలో) బురకాలుమాత్రమే తొడుగుకున్నారు. తలమీదిటోపీలనుండి ముఖములమీదికి తెరలు వ్రేలాడును. కళ్లదగ్గర కన్నాలలోనుండి వారు లోకులను చూడగలిగినా లోకులకు వారింతమాత్రం కనిపించరు. పగలంతా అంతఃపురాలలోనేతిరగడం— కిటికీలకు అడ్డంగాను నిలువుగాను కఱ్ఱబద్దలు కటకటా లల్లిబిల్లిగావుండడంవల్ల లోకాన్ని వారు తొంగి చూడగలిగినా లోకానికి వా రగుపించరు. పైగా యీ కిటికీలకుకూడా ఘోషాయే. వాటిమీద తెరలు తగిలించేవారు. ఎప్పుడైనా పనివుంటే అర్ధరాత్రివేళ పట్టణము నిద్రించుతున్నతరి రోడ్డుమీద సమాజకోరకై మసీదులకు స్త్రీలు ప్రయాణం. అతి దగ్గర బంధుత్వంగల మగవారికైతే అలాగా యిలాగా చూస్తారు. తక్కినవాళ్లైతే కనిపించవల్లకాదు. అయినా వారి నజ్ఞానులనరాదు. ఆ గూభ్యాలలోనే వారు పార్సీ, అరేబిక్కు, ఫ్రెంచి, జర్మనీ భాషలు నేర్చేవారు. బైరను, కాంటు, డాంటే, సాదీ మొదలగువారల గ్రంథముల నామూలాగ్రముగా చదివేవారు. మరోవిధమైన ఉద్యోగాలు, లెక్చర్లు, బజారుపనులు, ప్రయాణాలు, ప్రజాసేవలు లేకపోవడంవల్ల కాలమునంతటిని శుద్ధవిజ్ఞానవిషయములలోనే వినియోగించుటకు వారి కెక్కువ అవకాశము లుండెడివి. తక్కిన ఐరోపావనితలవలె వీధులలో వస్తాదుగిరీ, పురుషులతో విహారభాగ్యం మొదలైన విజ్ఞానములను నోచుకోకపోయినా భాగ్యవంతులైనవారు ఈ విధంగా తమ కాలమును సద్వినియోగమే చేసుకొనేవారు. కాని జనసామాన్యానికి మాత్రం చదువూ వ్రాతా లెక్కా బహిఃప్రపంచం అంటే పెద్దగోడలాగుండేది.

ఏళ్లైయేళ్లాయ యీసంగతులన్నీ తారుమారై, టర్కీ మళ్లీ మూడువందల యేండ్ల క్రిందటి ఐరోపాదేశమై, నవీనపద్ధతులనుగూడా కట్టుకొనుచుండుటచే ఐరోపావనితలకు టర్కీవనితలకు నేడు భేదము కనిపెట్టడం చాలా కష్టమగుచున్నది. ఈ నూతనత్వ మనేకవిధముల గోచరమవుతున్నది. మొట్టమొదటిలో నవముసుగులూ తొలగాయి. వీటిని తొలగించవాలని చట్టము ప్యాసుకాలేదు. కాని కమాలుపాషాగారి కిలాంటి పద్ధతులంటే కోపమని

అందరికీ తెలిసింది. దానితో అందరూ ఈ ముసుగులు తీసేశారు. పల్లె ప్రాంతాలుకూడా చాలా నాగరికమైనవి. అనగా గ్రామకాఫీక్లబ్బు, గ్రామ రేడియో, గ్రామటాకీ మొదలైనవి లేచాయి కాని పల్లెపడుచులుమాత్ర మింకా సాయంకాలమందు మాత్రమే పన్నని ముసుగులు వేసుకుని ముసపటిలాగనే యిళ్లు కదలులే కదలుతారు. కాని నగరవాసినులు శ్రీమంతసీమంతినులు బారులు బారులుగా జనానాలను విడచిపెట్టి స్కూళ్లకు, కాలేజీలకి, ఉద్యోగాలకి, సినిమాలకి, కాఫీహోటళ్లలో వడ్డించడానికీ, ఫ్యాక్టరీలలో మూటలు మోయడానికీ వచ్చేస్తున్నారు. నాగరికమంటే మజాయా? మగవాళ్లకు పనులుపోయి ఆడవాళ్లకు తిండిచాలక స్వతంత్రులై కూలికి నాలికి వీధులలో దిగబడకపోతే అది ఏజాతినైనా ఉత్త పుణ్యానికి తనంతట తాను వలచిపడుతుందా? మొత్తముమీద మన తురుష్కవనితలు తెల్లవనితలతో సమానభాగము సంపాదించినందుకు వారిని మన మభినందింపవలసివున్నది. ఈ వుపదేశమే మనకందరికీచేసి హాలిడే ఎడిబుగారు ఈమధ్యనే టర్కీ వెళ్లిపోయినారు.

బహుభార్యాత్వపిశాచాన్ని మెడపట్టి గెంటినారు. వివాహవిచ్ఛేదము సులభసాధ్యమయేటట్టు స్విజరులేండులోవలె ఒక క్రొత్తచట్టము మక్కీకి మక్కీ ప్యాసుచేసినారు. అయినా కొన్నిరాష్ట్రాలింకా యీపద్ధతుల నన్నిటినీ ఒక్కమారు వరించుటకు చాలా వెంగమాటము పడుతున్నవి. ఇస్తాంబులు నగరమే చాలా వెనుకపడుతోందిట. ఈ కాన్ఫరెన్సుతో కూడా ఆసిగ్గు తొలగిపోగలదు.

ఇప్పుడు ఫ్యాక్టరీలు కచ్చేరీలు స్త్రీలమయం. పగలల్లా వాటిలో కష్టపడి సాయంకాలమయేటప్పటికి బాస్ఫరసు సముద్రపుటొడ్డున పురవీధులగుండా వనితామతల్లులు సౌందర్యవాహినులలాగ ఒకరినొకరు త్రోసుకుంటూ నవ్వుకుంటూ వస్తారు. నాలేళ్లక్రిందట ముసుగు తీసుకున్న ఆడది వీధిలో కనిపిస్తే పీక ఉత్తరించేవారట. నేడు ముసుగు నెవ్వతెకాని వేసుకోరాదు. నల్లని కనుబొమ్మలు, తెల్లని ముఖబింబములు, సూదులలాగు చూపరగుండెల్లో గ్రుచ్చుకొనే చూపులు—ఇవి ప్రతివీధికీ ఒకశోభని కలిగిస్తూ ఉంటవి. వీరంతా ఉదయంపూట అప్పుడప్పుడు పచ్చి చెంగున పడవల్లోకి దుమికి, చప్పున తెడ్లువేసి పడవలు నడుపుకుంటూ చాలాదూరం పోయివస్తారు. ఈపడవ షికార్లు స్త్రీ పురుషులు కలసియే చేస్తారు. పూర్వం ట్రాముబండ్లలో స్త్రీ లొకచివర పురుషు లొకచివర కూర్చునేవారు. వీరిద్దరికి మధ్యన ఒక యెఱ్ఱనిపరదా వుండేది. పురుషుల చివర యెంత క్రిక్కిరిసివున్నా స్త్రీల చివర యెంత ఖాళీగావున్నా యెవ్వరూ ఆ తెరను తాకరాదు. ఇప్పుడు తెరలులేవు. ఎవ రెక్కడపడితే అక్కడ కూర్చోవచ్చును.

ఇటికన్నిటికీ యేమి? ముఖ్యమైనది, స్త్రీలకు వోటుహక్కు వచ్చేసింది. లాయర్లు, డాక్టర్లు, జడ్జీలు, నటీమణులు, పోలీసులు మొదలైన పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగాలన్నీ వారు చేస్తున్నారు. కచేరీలలోనేమి, కాఫీహోటేళ్లలోనేమి, బజారులలోనేమి, యిళ్లలోనేమి, సినీమాలలోనేమి డాన్సింగుహాలులలోనేమి స్త్రీపురుషు లరమర అభ్యంతరాలు లేకుండా రాసుకుంటూ మాట్లాడుకుంటూ నవ్వుకుంటూ ఆనందిస్తూ హాయిగావుంటారు. వారీజన విమోచనమంటే యింతకంటె వేరేమి కావలెనా? అయితే ఒక్కదానికి విచారించవలసియున్నది. ఇట్టి శోభ పట్టణములలోనే కాని పల్లెల కింకా వ్యాపించలేదు. పల్లెటూళ్లకు వెళ్లితే గాడిదనెక్కి స్వారిచేసే పాతకాలపు మగవాళ్లు, కాలినడకను పురుషుల వెనుక పోయే ప్రాచీనపద్ధతి పడతులు ఇంకా కనిపిస్తునే వుంటారు. హిందూదేశంలోలాగే గ్రామపునర్నిర్మాణోద్యమ మొకటి లేవదీయకుంటే యిట్టి అనాగరికము లెన్నియో మటుమాయములు కావు!

స్వాతంత్ర్యంలేకుంటే పొద్దుపోదు.

మనదేశంలో మంచిపనిమంతురాండ్రని పేరుపడ్డ యిల్లాళ్లు కూడా కార్తీకమాసంలో కడవెత్తుకుంటను కాలముండదు, మార్గశిర మాసంలో మాట్లాడుకుంటను వేళ ఉండదు, పుష్యమాసంలో పూసగ్రుచ్చుకుంటను పొద్దువుండదు అని ఊరికే దిగులుపెట్టుకుంటూ గృహకృత్యములలో పడి కొట్టుకొంటూవుంటే పాశ్చాత్య దేశాలలో పొద్దెలాగ పోతుందిరా దేముడా అని పుణ్యస్త్రీలుఅందరు గుండెలు బాదుకుంటున్నారు. పనికలిపించుకొని యింటిలో ఏదో ఒకటి చేదామంటే వుండదనికాదు. దేహానికి గేహానికీ యెంతచేసినా యింకా వుండనే వుంటుంది. అయితేమాత్రం? ఇంట్లో నాలుగు గోడల మధ్యా కూర్చొని పనిచేస్తూవుండు, నువ్వెందుకే పుట్టావంటే యీకాలంలో ఏ అమ్మాయి వింటుంది? పడుచుకుఱ్ఱవాళ్లని సాయంత్రం పద్ద దగ్గరనుంచీ యిల్లుకదలవద్దని ఆజ్ఞపెడితే వాళ్లకెంత బాధగా వుంటుందో పుణ్యస్త్రీలను నీ 'పిల్లలబాధేదో నీవుపడు, దేశంబాధ నీకెందు'కంటే అల్లాగే ఉంటుందని 'డిపోష్టు' అనే యింగ్లీషు పత్రిక వ్యాఖ్యానం చేస్తున్నది.

పైగా యంత్రాలువచ్చినప్పటినుంచీ యిల్లాళ్లకి కాయకష్టదాస్యంనుంచి విముక్తివచ్చేసింది. దంచిన బియ్యం, పిసికినపిండి, కాలినరొట్టె, వెలిగినవిద్యుద్దీపం, కాఫీకాచి గంటలుకొట్టి లేపేస్తవ్వ వచ్చేసినతరువాత అడదానికి పౌడర్లు రాసుకోవడం, క్రీములు రుద్దుకోవడం, దుస్తులు సర్దుకోవడం, బజార్లుచేసుకోవడం, సినీమాలకు వెళ్లుకోవడం తప్ప మరేమీ పనిలేదు. పిల్లలసంరక్షణ అనేది మహావుంటే రోజుకో గంటపని అవుతేఅవుతుంది కాకుంటే కాదు. కొంతకాలం దాది చూచుకుంటుంది. కొంతకాలం కిండరుగార్టనుస్కూలు వాళ్లు, తరువాత పెద్దస్కూళ్లు, హాస్టళ్లు. ఈయేటా ఆయేటా కానుపులన్న బాధలేదు. ఎప్పు డిష్టము లేకుంటే అప్పుడే ఆపీసుకోవచ్చును.

ఇన్ని పరికరాలుఉండకపోతే స్త్రీపురుషుల సమానత్వస్వాతంత్ర్యసిద్ధాంతాలు పుస్తకాలలోను ఉపన్యాసవేదికలమీదను వక్త, నోళ్లలోను పడివుండవలసినదేకాని అమలుజరగడానికి సాధ్యమవుతుందా? డబ్బు లేకుంటే సమానత్వంకాని స్వాతంత్ర్యంకాని వస్తుందన్నమాట కల్ల. భేదాభిప్రాయంవస్తే విడవడే శక్తి లేకుంటే స్వాతంత్ర్యతెక్కడ? డబ్బు, వేరేవృత్తి, వేరే ఆర్జనవుంటేనేగదా వేరుపడడానికి కావలసినంత ధైర్య సాహసము లెవరికైనా వస్తవి? డబ్బురావాలంటే మగవా డెన్నివిధములైన కూలిపనులు వుద్యోగాలు చేస్తున్నాడో వానినిమాత్రమే కాకుండ తాము మాత్రమే స్పెషలుగా చేయగల మరికొన్ని వుద్యోగాలు కూడా స్త్రీలు చేయ్యగలిగివుండవాలి. ఫ్యాక్టరీలో కూలిపనికి, కచ్చేరిలో గుమస్తాపనికి, స్కూలులో మేష్టరుపనికి సిద్ధంకాకుంటే యింట్లో పురుషుడినుంచి, గృహకృత్యములనుంచి స్వాతంత్ర్యము యెట్లు రాగలదు? దైవం ధర్మమంటూ ఈపనులేమీ వారు పక్కాగా చేయలేరని చెప్పటకు వీలులేకుండా అన్ని పురుషులతో తుల్యంగాను వారికంటె చక్కగాను కూడా వీరు నిర్వహించుచున్నారు.

అయితే పురుషు లాకందుకు ఏడుస్తున్నారు. నుంది రెక్కువైతే మజ్జిగ పల్చన కాదూ? మన దేశంలో అందరూ చదివేసుకొని ఉద్యోగాలు చేస్తా మంటే తక్కువజీతాలు నిరుద్యోగాలు వచ్చేకాయి కావూ? అల్లాగానే ఈ ఆడమళయాళమంతా కూలి పనులలోకి వుద్యోగాలలోకి దూరగానే కూలిజీతముల కోతలు నిరుద్యోగములు తటస్థించినవి. మునుపొక్క పురుషుడి ఆర్జనతో యిల్లు వెళ్లేది. ఇప్పుడు స్త్రీ పురుషులు సమానంగా కష్టపడితే కాని యిల్లువెళ్లదు. ఈవిధంగా సమానత్వం సిద్ధించి తీరింది. పూర్వం ఒక్క పురుషుడికే తన సంపాదన తాను తగలపెట్టు కొని తాగేందుకు వీలుండేది. వాడి స్వాతంత్ర్య మిప్పుడు సగముతగ్గి స్త్రీకి సంక్రమించినది. ఆమె కూడా తన ఆర్జనను తన యిచ్చవచ్చిన క్రీములకు

స్వతంత్రంగా ఖర్చుపెట్టుకోవచ్చును. వీరిద్దరి సమానత్వ స్వతంత్రత్వములవల్లనూ బాగుపడుచున్నవారు వీరి కుద్యోగములిచ్చే మిల్లుల యజమాని వర్గమువారు కనుక వారికా యీ ధర్మాలు స్కూళ్లలో బోధ చేయించుతునేవుంటారు.

మీనుంచి మాకు కూలికోతలు వచ్చాయని పురుషులు స్త్రీలను నిందిస్తావుంటే, 'అసలు మిల్లుల యజమానులు మండీవర్తకులు వచ్చి మీ వుద్యోగాలే వూడదీస్తే వూరుకున్నారు గాని మా సమానత్వ స్వతంత్రత్వములకోసం మీకు మిగిలిన వుద్యోగాలలో సగంకూలికే మే మాసిస్తే నేనా మీకు బాధవచ్చిం దని వీరు దెప్పిపొడుస్తున్నారు. కొన్ని సందర్భాలలో స్త్రీలు పురుషులతో సమానులే కాక అధికులు, వారినుండి స్వతంత్రులే కాక వారికి పోషకులు యజమానులుకూడా కావలసివచ్చుచున్నవి. అనేక పురుషులకు నిరుద్యోగము. నేతమిల్లులలో కూలులు తక్కువ కనుక ఆ వుద్యోగములు స్త్రీలకే యిస్తారు. స్త్రీలు ఆ కూలులు తెచ్చుకొని పురుషులకు ధర్మపిండం పెట్టి పోషించక తప్పకుండావున్నది. ఈవిధంగా క్యాపిటలిష్టు ధర్మమంటూ నిరుద్యోగములు హెచ్చిన కొద్దీ స్త్రీల స్వాతంత్ర్యము మరీ వృద్ధిఆవక తప్పకుండా వుంది. మగవాడు యెక్కడైనా ఉద్యోగానికి దరఖాస్తు పెట్టినా, నీ భార్యకిచ్చినాము గనుక నీకు కాళీక్కు అని జబాబు వస్తుంది.

ఇంగ్లాండు మొదలైన దేశాలలో సెనిమిటికి నిరుద్యోగం భార్యకు తక్కువ కూలి. ఇది భాగోతం. భార్యకు తక్కువకూలి యేమయ్యా అంటే ఆడవాళ్లు తక్కువ బాగా పనిచేస్తారు, పిల్లలను కనుక్కోవాలి, సంరక్షణ చేసుకోవాలి, అటువంటి సమయములలో మాకు పూర్తిపని వాళ్లదగ్గరనుంచి రాదని యజమానుల జబాబు. ఈ దేశాలకంటె రష్యా కొంతనయం. రష్యాలో ఆడదానికి తక్కువకూలి మగవాడికి ఎక్కువ యెక్కడాలేదు. అక్కడ యాజమాని ఘటాలు లేవు కనుక, ఆడది యెంతపని ఆటచెయ్యనీ, మగవాడి[illegible] సమానంగా కూలి యియ్యడమే. ఆమె కూలి[illegible] తక్కువచేస్తేమాత్రం, పిల్లలను కనలేదూ? రేపటికి కావలసిన కూలివారు వారే కాదూ? అందుచేత ప్రసవంముందు ప్రసవంతరువాత, ఇతర సమయముల యందు, ఊరికేకూడా స్త్రీలకు కూలులిచ్చి స్త్రీ పురుష సమానత్వమును సోవియట్టు ప్రభుత్వమువారు మంచి పునాదులమీద నిలబెట్టినారు. స్వాతంత్ర్యం సమానత్వం అంటే సామాన్యమా? ఇన్ని యంత్రాలు, నిరుద్యోగాలు, కూలికోతలు, కూలిపనులు వస్తే గదా స్త్రీలకీ రెండు హక్కులు స్థిరపడినవి. మన దేశ దేశములో ఇట్టి సంపూర్ణస్వాతంత్ర సమానత్వములు పూర్ణస్వరాజ్యములు వచ్చేటప్పటికి యెన్ని యుగాలు వెళ్లిపోవాలో చెప్పలేము.

భారతీయు లేమంటారు

ఈవిధంగా యంత్రాలద్వారా అర్థాభివృద్ధి, ఉద్యోగాలద్వారా స్త్రీ స్వాతంత్ర్యాభివృద్ధి పాశ్చాత్య దేశాలలో చటాపటాలు వేసుకొని తిరుగుతున్నవి. ఇవి వాటంతట అవి పుట్టుకొని వచ్చినవి కావు. రాజకీయ తత్వవేత్తలు, సంఘసంస్కరణాభిమానులు కూడబలుకుకొని పంచవర్ష దశవర్ష ప్రణాళికలేర్పాటుచేసి, చట్టములు ప్యాసుచేసి, నడిపిస్తున్నారు. ఈపద్ధతులనే కొన్ని దేశములలో కమ్యూనిజముఅని, కొన్ని దేశాలలో ఫ్యాసిజమ్మని, కొన్ని దేశాలలో సోషలిజమ్మని అంటారు. మనదేశములో ఆంగ్లేయవిద్యావాసనలు వంటికిపట్టిన యువకు లిట్టిభావములను సగము జీర్ణము చేసుకొని సగముచేసుకోక మక్కీకిమక్కీగా ఆ ఆచార విధానములను దిగుమతిచేయగోరుచున్నారు. కొందరు సనాతనఛాందసులు ఇట్టిపనులుజరిగితే కొంప మునిగిపోతుందని మూలుగుతున్నారు.

ఈసమయంలో బాబూ భగవాన్దాసుగారు (కాంగ్రెసుతరఫు అసెంబ్లీసభ్యుడు) చేస్తూవున్న వుపదేశం కొందరికి నచ్చుతుందేమో— ఆయ నంటాడుగదా

'ఇవన్నీ పేరుల భేదమే కాని, ఈసూత్రాలు ప్రణాళికలు మనుధర్మశాస్త్రంలోనే వున్నాయి. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యం, సాంఘికకట్టుబాటు, అర్థోత్పత్తి, దేశరక్షణ, వ్యాపారసౌకర్యము, విద్యాప్రదానము మొదలగు సూత్రములకన్నిటికీ మనువు రాజబాట నేర్పాటు చేసినాడు. ఇందులో కార్లుమార్క్సుగాని లెనినుగాని క్రొత్తసూత్రములు కనిపెట్టినకీర్తి యేమీలేదు. మనుధర్మశాస్త్రమంతా వర్ణాశ్రమ ధర్మసంరక్షణలోనే వున్నది. దీనిని సంరక్షించవాలంటే దానిమీద తిరగబడడానికి వీలులేదు. ప్రతీవ్యక్తి తనకు నిర్ణయింపబడిన స్థానము, కర్తవ్యము గుర్తెరిగి ఆగిరిలో ప్రవర్తిస్తూ యితరుల గిరిమీదికి దాటివెళ్లకూడదు.'

విధినిషేధములతో కూడిన యిట్టి కఠోరమార్గము నీయుగములో ఏవిద్యాధికుడు లక్ష్యపెట్టి తనవ్యక్తిస్వాతంత్ర్యసిద్ధాంతములను చంపుకుంటాడు? తెల్లవాళ్లు దీనిని 'సాంఘికనిరంకుశత్వము, పూర్వాచారదాస్యము' అని తిట్టిపోయరా? భగవాన్దాసువంటివారి మొజ్లీ కాలములో ఎవ్వరూవినరు. మనపురాచార్యుల పీఠములు పడసిపోయినవి. పాశ్చాత్య అర్థశాస్త్రగురువుల సిద్ధాంతాలకు మనము శిష్యరికము చేయకతీరదు. వారికి శ్రోవ తెలియక చీకట్లో తడుముకొని తన్నుకుంటున్నారని దానుగా రాక్షేపిస్తున్నారు. మనమూ అల్లాగే ఆ వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యములో ఆచీకట్లోనే తడుముకుంటూ వారికిదొరికే ఆపెన్నిధినే దోచుకుందాముకాని ఒకరు చెప్పినట్లు ఇంకొకరు వినడము అందులోనూ మనధర్మశాస్త్రకారులు చెప్పినట్లు మనము వినడముకంటె ఆత్మగౌరవహీన మింకొకటిలేదని 'ఆత్మగౌరవసంఘము' మొదలగువారి సిద్ధాంతము. వీటి కెదురీదడపు వెఱ్ఱితలపుకంటె వీటిలోకొట్టుకొనిపోయే వివేకమే ఉత్తమమైనది. కాదన్నవాళ్లు ప్రైవీకౌన్సిలులో జాతిసమితిలో అపీలుచేసుకొని శుద్ధమైనన్యాయమును నిర్ణయమును పొందవచ్చును.

బాలవిజ్ఞానశాఖ

కథలు

(1) చెవులపిల్లి పెదవి చీలిన దెందుచేత ?

మనము నివసించెడు ఆసియాఖండమునకు తూర్పున జపానుదీవులున్నవి. ఆ దీవులు సముద్రములో దగ్గర దగ్గరగా చెదరియున్నవి. ఒకదీవినుండి మరియొకదీవికి వెళ్లవలెనన్న మనుష్యులు పడవలమీద వెళ్లవలెను. పెద్ద పెద్ద చేపలు మొసళ్లు మొదలగునవి యీదుకొని పోగలవు. చెవులపిల్లులు మొదలైన జంతువులు సముద్రము నీది దాటలేక ఏ దీవిలోనివి ఆదీవిలోనే ఉండిపోవును.

ఒకనాడొక చెవులపిల్లి ఒకదీవిలో సముద్రపు టొడ్డుకువచ్చి ఆడుకొనుచుండెను. ఎదురుగా మరియొకదీవి కనుపడుచుండెను. అక్కడికి కెళ్లినను పోయి చేరవలెనని దానికి కోరికపుట్టెను. కాని ఈదలేదు. పడవలవారెవ్వరును దానినెక్కించుకొని తీసుకొనిపోరు గదా! మరియేమి చేయుగలదు ?

ఇట్లాలోచించుకొనుచుండగా ఒకమొసలి ఆదీవిఒడ్డుకు వచ్చెను. దానిమీద నెక్కికూర్చున్నచో దానితోకూడా అవతలఒడ్డుకు పోయి దిగిపోవచ్చును. కాని మొసలి అందుకు ఒప్పుకొనునా? పైగా అది మెల్లిగా దానిని నోటిదగ్గరకు తీసుకొని నమలి మ్రింగివేయునేమో ? కనుక దానినడుగుటకు కుందేలు కిష్టములేదు.

మొసలిమీది కెక్కితే కాని అవతలకు పోవీలులేదు. కనుక కుందే లొకయుక్తి పన్నెను. కుందేలు మొసలితో ఇట్లు ప్రస్తాపించెను.

కుం:—మొసలీ, మొసలీ! నీవు ఆదీవినుండేకాదా యిచ్చటకు వచ్చితివి?

మొ:—అవును.

కుం:—ఆదీవిలో కుందేళ్లు ఎక్కువగా ఉన్నవా లేక మొసళ్లా?

మొ:—ఆయొడ్డున మొసళ్లే యెక్కువగా వున్నవి.

కుం:—కాదు. చెవులపిల్లు లెక్కువగా ఉన్నవి. నా కిక్కడనుండే కనిపించుచున్నవి.

మొ:—పందెము కట్టెదవా ?

కుం:—ఆహా కట్టెదను.

మొ:—ఏమిపందెము ?

కుం:—మొసళ్లెక్కువగా ఉన్నచో నీవు నన్ను మింగివేయవచ్చును.

మొ:—సరే.

అక్కడ మొసళ్లే యెక్కువగానున్నవని మొసలికి బాగా తెలియును. ఈ చెవులపిల్లి తన నోట్లో పడునుగదా యను సంతోషముతో అది ఊటలు కార్చెను.

మొ:—అయితే రెండింటిని లెక్కపెట్టుదామా?

కుం:—తప్పక లెక్కపెట్టుదాము. మీ మొసళ్లందరినీ యిక్కడికు తీసుకొనిరమ్ము, నేను లెక్కపెట్టెదను.

మొసలి అట్లే చేసెదనని చెప్పి పోయి వానిని పిలుచుకొని వచ్చెను. అవియన్నియు ఈ దీవినుండి ఆదీవిదాక ఒకటికొకటి దగ్గరదగ్గరగా తేలుతూనిలచినవి. మొదటి మొసలి యిక లెక్కపెట్టుమనెను.

కుందేలు తనకు దృష్టి బాగా ఆనదనియు ఒక్కొక్క మొసలిమీదికి దుమికి మరీ లెక్కపెట్టుదుననియు చెప్పెను. మొసళ్లన్నియు అందు కంగీకరించినవి. వానిలో ఒకరు పందెము గెలిచినచో అందరును గెలిచినట్లే గదా అవి భావించును.

కుందేలు మొదటిమొసలి వీపుమీదికి 'ఒకటి' అని చెప్పి దుభీమని దుమికెను. రెండు అని రెండవదానిమీదికి దుమికెను. ఇట్లొకదానిమీదనుండి యింకొకదానిమీదకు అంకెలు వరుసతప్పిపోకుండ చెప్పుచు నూరు నూటయేభై రెండువందల మొసళ్ల మీదికి దుమికి ఆఖరుకు అవతలదీవిమీదికి గెంతి వేసెను.

ఆఖరు మొసలి కుందేలునుచూచి మీ కుందేళ్లనన్నిటి నిక్కడకుపిలువుము, మేము లెక్కింతుమనెను. ఈ కుందేలు తక్కినకుందేళ్లను ఒడ్డుకుపిల్చుకొని వచ్చుననియు, మొసళ్లన్నియు తలకొక కుందేలును విందుగ కుడువ వచ్చుననియు సంతోషించి అన్నియు ఈదీవి వైపు మొగములు త్రిప్పెను.

వీని తెలివితక్కువ తనమును తన ప్రజ్ఞను తలచుకొని కుందేలు పకపక నవ్వుటకు ప్రారంభించెను. "నేను పిలచుకొనిరాను. నాకిక్కడకు రావలెనని బుద్ధిపుట్టి నే నీయుక్తి పన్నితిని. పొండు, తెలివితక్కువ మొసళ్లారా, పొండు" అని చెప్పుచు అది మరీ నవ్వుటకు ప్రారంభించెను. వారికి కలిగిన పరాభవమునకు తనకుకలిగిన విజయమునకు ఆనందపరవశయై గుక్కవిడవకుండ అదే నవ్వుటకు తగులుకొనెను.

పాపము! మొసళ్లన్నియు చిన్నమొగములు చేసుకొని, కన్నీళ్లునించుకొని విచారించినవి. కుందేలుమాత్రం యింకా నవ్వుచునే ఉండెను. మొసళ్లు పారిపోయెను. కుందేలు కడుపు చెక్కలుచేసుకొనుచు నోరు దాకవలె విరివిగా తెరచుకొనుచు ఇంకా నవ్వుచుండెను. నవ్వగా నవ్వగా దాని పెదవులు విరిగిపోయి రక్తములు కారెను. ఆ చీలిక మరి అదుకుకొనలేదు. అందుచేతనే చెవులపిల్లుల నోళ్లన్నియు నేటికిని అంద వికారముగా అట్లు చీలివుండుసని జపాను దేశపుబాలు రిప్పటికిని కథచెప్పుకొనుచుందురు. ఆదేశపుబాలురు నేటికిని క్రొత్తవారిని

చూచి మోసగించుటకు కాని హేళన చేయుటకు గాని ఒల్లరు. కొంటెపనులు చేసి కొంటెనవ్వులునవ్వే బాలురుబాలికలపనికూడ అంతే! కనుక జాగ్రత!

ఆ. వె. చెవులపిల్లి పెదవించీలిన దెందుచే?
మొసలి సోదరులను మోసపుచ్చి
వీపుమీద దుమికి వేఱుదీవికిచేరి
గొప్పపడుచు నవ్వుకొన్నకతన॥

స॥ నా॥

---

(2) బ్రహ్మఘటన

శ్రీమతి సమయమంత్రి వందేమాతరంగారు

చాలాకాలాని కోరాజు కొకకూతురు పుట్టింది. యుక్తవయస్సు రాగానే పుత్రికవివాహం యేమాలోచించారని అడిగింది రాణి రాజును. తన సోదరితనయున కీయతలచినట్లు తెలియజేశాడు రాజు. అలా వీలు పడదనియూ, తన తమ్మునకీయ నిశ్చయించాననియూ రాణి యన్నది. యిద్దరూ తగవుతీర్చుకొనేనిమిత్తం అమ్మాయిని పిల్చి అడిగారు యెవరిని చేసుకొంటావని. నన్నడిగారు గనుక చెపుతున్నా. నేను చాలా కాలాన్నుంచి మంత్రి కుమారుని ప్రేమించాను కనుక అతనికే నన్నిచ్చి పెండ్లిచేయుండంది ఆమె. అలా కాదు, నాచే నిశ్చయింపబడ్డవాకే నిన్ను చేపట్టి తీరాలని రాజు తనదారిని వెళ్లాడు. నా తమ్మునకేదోవిధంగా యీ అమ్మాయిని చేసితీరుతానని రాణి పంతం. మాతాపితల భిన్నాభిప్రాయాలు గమనించి అమ్మాయి తలపంకించింది. ఒకపెట్టెలో కుమార్తెను కూర్చోమని కోరింది తల్లి. గంటకాలం జరిగినతర్వాత నీ కోరికప్రకారం నడుచుకుంటానని వేడింది తల్లిని. సరేనన్న దామె. "ప్రియా! మా అమ్మగారి అన్యాయప్రవర్తనచే తండ్రిగారు వంచింపబడు చున్నారు. నాచే అమ్మ వంచింపబడవలె. సేవకులచే మోయబడు పెట్టెలో నే నుందును. తగుసిబ్బందిచే మార్గమడ్డగించి గాంధర్వమున నన్ను చేపట్టి సుఖింపుము" అని వ్రాసి నమ్మకమైన దాసిచే బంపివైచి తాను తల్లిచెంత కేగెను. చెప్పినమాట వినుచున్నందులకు సంతసించుచూ, పుత్రికావియోగము కలుగుచున్నందులకు దుఃఖించుచూ తన పట్టుదల నెగ్గుచున్నందులకు గర్వించుచూ అమ్మాయిని పెట్టెలో పెట్టి తాళంవేసి సేవకులవశం చేసింది. జాగ్రత్తగా గొనిపోయి మా పుట్టినిలు చేర్చిరండి గొప్పబహుమాన మిస్తానన్న దామె. ఆమెమాట శిరసావహించారు వాళ్లు. అలా వాళ్లచే మోయబడే పెట్టెను పెద్దపెద్ద పక్షులు రెండు వచ్చి దానిని తన్నుకు పోయినవి. కొంతదూరం యెగిరి బరువెక్కువగుటచే పారవైచి వాటిదారి నవి వెళ్లెను. ఆపెట్టె పడిన స్థలం చేరువగా వ్యాధిగ్రస్తు డొకడుంటూ యున్నాడు చాలాకాలంనుంచి. నెమ్మదిగా ఆ పెట్టెను సమీపించి మూతతెరచాడు. నాథా! వారి నుండి యీపెట్టెను సంపాదించేనిమిత్తం యెంత శ్రమ జెందితిరో కదా? నేటితో మన కష్టాలు తీరినవంటూ ఆమె వెలికొచ్చింది. ఆ వికృతాకారుడగు నూతన పురుషునిగాంచి త్రుళ్లిపడింది పాపం. యినుపకచ్చడాల్ ధరియించు మునిముచ్చులకైన మోహింపజేయు ఆ సౌందర్యనిధిని చూచి ఆశ్చర్యపడ్డా డతను. బాలా! భయమువిడిచి నీ వృత్తాంతము విశదపరపుము అన్నాడు. జరిగినసంగతి యావత్తు తెలియజేసింది. సరే మరల పదునేను దినములకవి యీ మార్గంగా వెళ్తవి. అప్పుడు నీదేశము చేరవచ్చు అన్నాడు. సంగతి తెలియక విపులంగా చెప్పమని కోరింది. మానవముడకు రెండుమాటలు ఆపక్షు లీ

మార్గంగా వెళ్తవి. అలావెళ్తూ కొన్ని ఫలముల నా ముందు పారవైచుచుండు కారణం నాకే తెలియదు. నేడీ మందసాన్నివైచి వెళ్లినవన్నాడు. ఆఫలాదులే తిని జీవించుచున్నా నన్నాడు. నన్ను మీ చరణ దాసిగా అంగీకరించి ధన్యంజేయాలని కాళ్లమీద పడింది. నీరెరావ లదనువా రుందురా? త్వరలో యిహలోకాన్ని విడువవలసిన స్థితికి వచ్చిన నన్ను పరిణయమాడి నీవేమి సుఖింతువు పలదన్నాడు. బ్రహ్మనిర్ణయ మిట్లుండబట్టే యీవిధముగా నేను మిమ్ము చేరగలిగితిని. మిమ్ము చూడకముందే 'నాధా' యని సంబోధించితి. అదేల కాకుండనుండునని పాదాలుపట్టుకుంది.

గాంధర్వంగా వివాహం చేసుకున్నారు. వ్యాధి గ్రస్తుడన్న యేవగింపులేక సకల ఉపచారములుచేస్తూ భర్తనే దేవునిగా భావిస్తూయున్న దామె. ఆమె సుగుణములకు మెచ్చి కాలయముడు కొంతకాలానికామె భర్త వ్యాధి దానంతటదే కుదురునట్లు చేసాడీశ్వరుడు. భగవంతుని స్తుతిచేయుచూ భార్యాభర్తలిరువురు నడకసాగించారు. తిన్నగా తండ్రి రాజ్యం చేర్చింది భర్తను. ఆమె తండ్రి కాలధర్మమొందుటచే రాజ్యం అరాజకమైపోయింది. తన వృత్తాంతం తెలియజేసి ఆ రాజ్యాన్ని తన భర్తకు అర్పింపించింది. రాజ్యాభిషిక్తుడై ఆరోగ్యవంతుడై భార్యవలన సకల సౌఖ్యముల నోలలాడుచుండెను. పాతివ్రత్యమే ప్రధాన ఆధారముగా భావించినవారి కేమి కొదువ. బ్రహ్మఘటన మెంతయూ శుభదాయకమే.

ఇష్టసిద్ధి

గీ. దేవుఁడిచ్చిన దానికిఁ దృప్తియున్నఁ
గృత్రిమములుగాని ధనము నార్జింపకున్న
సిగ్గుమాలిన కార్యముల్ సేయకున్నఁ
బురుషుఁడెవ్వేళలందును బూజ్యతముఁడు.

గీ. హింస సేయంగ నాత్మలో నెంచుచున్నఁ
బరుల భాగ్యంబుజూచి దౌర్వ్యకయున్నఁ
గపటవృత్తుల జీవింపఁగడగియున్న
బ్రతికియుండియు నేమిలాభంబుగలదు?

గీ. శౌచమున్న సదాచార సరణియున్నఁ
గలుషమనుమాట నాత్మలోఁ గలుగకున్న
స్తుత్యమైనట్టి త్రికరణశుద్ధియున్న
దేవతాశక్తి మనయందుఁదే జరిల్లు;

గీ. సంఘసంస్థల కెల్లమేల్సలుపుచున్న
మాతృభాషాభివృద్ధికై మమతయున్న
మంచిపనులకుఁదనువు నర్పించుచున్న
నిండుస్వారాజ్య మరచేతనుండకున్నె?

రామసుబ్బారాయుఁడు
వేంకటనారాయణ

గ్రంథ పరిచయము

రెడ్డి — విశాఖపట్టణందరి అల్లిపురములో ప్రతి శనివారం ప్రకటింపఃబడు పత్రిక. సంపాదకుడు ఎమ్. ఎ. రెడ్డిగారు బి. యి. మార్చి 16వ తేది 2వ సంపుటము 7-వ సంచిక మా కార్యాలయము చేరినది. ఆంధ్రరాష్ట్రము, ఉత్తర సరిహద్దు, రాయలసీమక్షామము, జిల్లాబోర్డులు మొదలగు సమస్యలను చక్కగా చర్చించు వ్యాసములు సంపాదకీయములతోను, చిన్న కథ పద్యములతోను రాణించుచున్నది. ఆంధ్రదేశములోని రెడ్డిజనుల కిది అమూల్యమైన సేవచేయుచున్నది. సాధారణచందా సం॥ 1కి రు. 3-0-0లు. శ్రీమంతులగు రెడ్లు విశేషచందాలనిచ్చి దీనిని పోషించవలసిన బాధ్యులైయున్నారు.

ప్రజాబంధు — సంపాదకులు యస్. జె. ఆచార్య గారు. ప్రతిగురువారం, సోమవారం వెలువడును. విడిప్రతి 3 పైసలు. సం॥ చందా రు. 3-0-0 లు. కార్యస్థానము ప్రజాబంధు ప్రెస్సు, 103, ఆర్మీనియను వీధి, జార్జిటౌను, మదరాసు. తెనుగులో కానీపేపరు లేనికొరత చాలా కాలమునకు తీరినది. 8 పుటలు. చక్కని విషయములు. ఆంధ్ర, అఖిలభారత, ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయములను పూసగ్రుచ్చినట్లు ప్రకటించుచున్నది. పల్లెలు, పేదలు, పామరులపాలిటి పారిజాతము.

తెలుగువీణ — క్రౌనుసైజు 44 ఫెదరువైటు పుటలు. 16 గీతములు. శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావుగారి 'శ్రుతి' అనగా పీఠికోపన్యాసవాక్యముకలదు. హనుమచ్ఛాస్త్రిగారి కవిత్వము. పుస్తకాలు కావాలంటే కనకదండి గోపాలకృష్ణ శాస్త్రి, అశోకవనం, నిడదవోలు, పశ్చిమ గోదావరి' అని వ్రాయవలెను. మూడేసి చరణాలలోనైనాసరే, ఆలోచించకుండా నోటిలోంచి వచ్చే వాక్యంముక్కలలోను ముక్కల అతుకులలోను అయినా సరే, శుద్ధవాడుకభాషలోనైనా సరే, కవిత్వంవుంటే వుండవచ్చునని ఇందులోని ప్రతిగీతము మనోహరముగా చాటుచున్నది. కవిత్వతత్వవిమర్శకులు గ్రహించవలసిన విషయములిం దనేకములు కానవచ్చును.

మల్లెపూలు — సాహిత్యలత ద్వితీయ కుసుమములు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత కర్లపాలెం కృష్ణరావుగారు. ఇదివరకు జేకపత్రికాతీగలమీద పూయించినపూవులలో ఏర్పులనుగూర్చి యిట్లు ఆంధ్రపాఠకలోకమునకు కవిగారు కానుకగా అర్పించినారు. కవిత్వమనోహరత్వమును గూర్చి కవికోకిల దువ్వూరి రామరెడ్డిగారు వ్రాసిన ప్రశంసావాక్యముల కిద్ది బహువిధముల తగియున్నది. కవికుమారుడు తన్నాకర్షించిన విషయము లన్నిటిపైని తన మనస్సును బరపి గీతముల పాడిపాడి మంజుమంజులంబుగా ఘోషించినాడు. గ్రంథమునుపట్టి ఆలకించుటయే పాఠకుని సొమ్ము. వెల రు. 0-12-0 లు. చందాదారులకు రు. 0-8-0లు. వలయువారు చీరాల గ్రంథకర్తగారికి వ్రాసుకొనవలెను.

కామవిలాసము — స్నేహలతా కవితాసంఘము (కొల్లాపురము, మురవకొండపోష్టు, కర్నూలుజిల్లా) వారి 44వ కుసుమము. క్రౌనుసైజు 75 పుటలు. వెల రు. 0-8-0లు. గ్రంథకర్త హైదరాబాదు నైజాము

కాలేజీలో ప్రొఫెసరుగానున్న విద్వాన్ పరిపస్త విశ్వనాథశాస్త్రి యమ్. ఏ. గారు. ఇట్టి గ్రంథము యొక్క ప్రకటనకు కారకులైన కవిగారికి ప్రకాశకులకుగూడా ఆంధ్రసాహిత్య హితైషులెల్లరు పెక్కువందనము లర్పించవలసియున్నది. ఆంగ్లకవి మిల్టను యొక్క కోమసు అను సుప్రసిద్ధరూపకమునకు ఆంధ్రానువాదము. ఆద్యంతము వివిధరకముల గేయములు సందర్భోచితముగ వెలుగుచున్నవి. ప్రాచీన ఆంగ్ల గ్రీకు నాటకముల రచనాతత్వముల నెరుగగోరువారి కిది అపూర్వసహాయ మొనరించును. గుంటూరు వాస్తవ్యులగు అచ్యుతుని వెంకటాచలపతిరావుగారు ఇందలి కవిత్వము, రచనాపాండిత్యము, గాంభీర్యము, శైలి మొదలగు విషయములను చర్చించుచు విశాలమగు పీఠికను వ్రాసినారు. శ్రీయుతులు రాధాకృష్ణను తనికెళ్ల వీరభద్రుడుగార్లు దీనికి యథోచిత సంస్తుతి వాక్యములు వ్రాసినారు. రసికులకు రసము, విద్యార్థులకు విద్య, పండితులకు నిరుపమగు శబ్దశుద్ధి, కళాభిరతుల కపూర్వకళావిలాసములు ఆనందోపాసకులకు మనోహరభావమకరందము కవులకు కవితను విరజిమ్ము యీ గ్రంథము సాంధ్రసరస్వతి అత్యాదరముతో ఆలింగన మొనర్చుకొనుచున్నదనుటలో అతిశయోక్తి లేదు.

రంగభూమి 'కళోపాసన గావించు సచిత్రాంధ్ర మాసపత్రిక.' సంవత్సర చందా రు. 1-8-0లు. విడిప్రతి రు. 0-2-0లు. కార్యస్థానము: రాయపేట, మద్రాసు. సంపాదకుడు శ్రీయుత యస్. యస్. సోమయాజిగారు. శ్రీయుతులు బుజ్జా శేషగిరిరావు, ఏ. వి. సీతారామయ్య, విశ్వనాథ కవిరాజు, నెల్లూరు నగరాజారావుగార్లు మొదలైనవారు వ్రాసిన వ్యాసములతో రాజిల్లుచున్నది. నాట్యరంగ సముద్ధరణము పత్రికయొక్క ముఖ్యాశయమైనట్లు తోచును. చాలావ్యాసము లా యుద్దేశ్యముతోనే ప్రకటించబడినవి. బ్రహ్మశ్రీ గుమ్మిడిదల వెంకటసుబ్బారావుగారి 'బహుపరాక్కు' (Warning)ను జ్ఞాపకముంచుకొని దీనిని నడిపించినచో ఆంధ్రజాతికి కొంతసేవ చేయగలదు. లేని యెడల యిప్పటి కొన్ని సచిత్ర ఫిల్ము మేగజైనులు, నాటకరంగములువలె కొందరు నటనటీమణులకు కొంత కృత్రిమ కీర్తి సంపాదించుటకు మాత్రము సహాయకర మగుచు దినదినాభివృద్ధిని పొందగలుగుటకు సందేహ ముండదు. పత్రిక చిరంజీవియై ఉత్తమసేవ చేయ గలయునని ఆశీర్వదించుచున్నాము.

ఆంధ్రవాచస్పత్యము (అయిదవ సంపుటము) 1935 మార్చి నెలలో యీభాగము ప్రకటింపబడినది. ఇందు 401 మొదలు 500వరకు 100 పుటలు గలవు. ఈకారము మొదలు ఎకారము వరకుగల పెక్కు ప్రాచీన నవీన దేశీయాన్యదేశీయపదములకు అర్థములు వ్యుత్పత్తులు ప్రయోగములు మొదలగునవి తెలుపబడినవి. ఇందనేకపదములకు కేవల మర్థజ్ఞానమును తెల్పుటతో వాచస్పతిగారు తృప్తి నొందక శాస్త్రజ్ఞానము బోధించుటకు గడంగి మూడేసి నాల్గేసి పుటల విస్తీర్ణముగల వ్యాసములను రచించుట వలన నిఘంటువుయొక్క విశేషప్రయోజనములను సులభముగ నెఱుంగనగును. ఉపవిద్యలు, ఉపసర్గము, ఊపిరితిత్తులు, ఋతుదినములు మొదలగు పదము లిందు కుదాహరణములు. ఎంపిరికలు, ఎంబార్గో, ఎంబ్రియాలజీ, ఎకనమిక్సు, ఏకాయకీ, ఎక్స్చెకరు, ఎక్స్చేంజి మొదలగు ఆంగ్లాది వాడుకపదములకుకూడ అర్థములను తెలుపుట మరియొక విశేషముగ నెంచనగును. ఇట్టి సంపూర్ణోపయోగకరమైన గ్రంథమును నిర్వహించుచున్నందుకు గ్రంథకర్తగారెంతయు ప్రశంసనీయులు. మొత్తము గ్రంథము 2500 పుటలు. 25 ప్రతులు. నెలకు 100 పుటల చొప్పున తప్పక కొనువారికి 20 నెలల తరువాత తక్కిన 5 ప్రతులును ఉచితముగ నొసగబడును. ఒకేసారి 15 రూపాయ లిచ్చువారికి 25 ప్రతులు నెల కొకటిచొప్పున పంప

బడును. రాజపోషకులు రు. 25లును మహారాజపోషకులు రు. 50లును ఇయ్యవచ్చును. ఎవరికే తోచిన రీతిని వారు ద్రవ్యసహాయ మొనర్చుకొనియో ప్రతులు కొనుక్కొనియో సర్వాంగసంపూర్ణ గ్రంథ ప్రకటనమునకు తోడ్పడుటకు హెచ్చరించుచు న్నాము. గ్రంథకర్త ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతి, కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారు, కరప, కాకినాడ తాలూకా, తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

కావేరి కాన్పులు

'Children of the Kaveri' అను చిన్ని కథల సంపుటము. ఆంగ్లభాషలో రచితము. గ్రంథకర్త శంకరరామ్‌గారు. ప్రకాశకులు ఎ. యన్. పూర్ణయ్య అండు కో, 56, బంగారు నాయకు వీధి, మౌంటురోడ్డు, మద్రాసు. వెల రు. 0-12-0లు. మద్రాసు టెక్స్టుబుక్కు కమిటీ వారిచే విద్యార్థుల పఠనీయగ్రంథముగా అంగీకరించ బడినది. గ్రంథకర్త ఆంధ్రుడు. పెక్కులు ఆయిరోపీయ భారతీయ కవిపండితుల ప్రశంసలనందినవాడు. పిల్లల కుతూహలము, నీతి, సుగుణసంపద, కల్పనాశక్తి పుట్టించుటయే గాక, జాతీయమై, సులభమై, సలక్షణమైన ఇంగ్లీషుభాష అతినెమ్మదిగ అలవడుట కిట్టి గ్రంథము లెంతయు ఉపయోగపడును. ఇందు సుమారు 100 పుటలలో 5 కథలున్నవి. ఇట్టి గ్రంథములను బాలురకు నిర్ణయించినచో విదేశీయమై కఠినమైన ఆంగ్లభాషకూడ సంతోషముగను చక్కగను అలవడగలదనుట అతిశయోక్తికాదు. పెక్కులు పాఠశాలాధికారులు దీనియెడల నత్యంతాభిమానము చూపి వారి వివేచనాశక్తిని ధృవపరచుకొన్నారు.

ప్రాణులన్నియు నొక్కటే

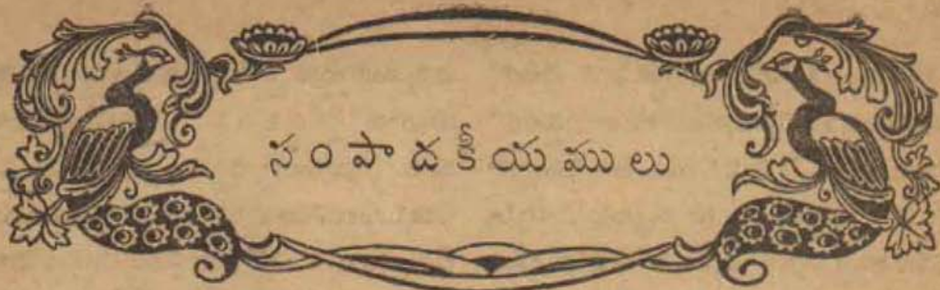
"Creatures all" అను మరియొక ఆంగ్లకథాసంపుటి. గ్రంథకర్తయును ప్రకాశకులును పైవారలే. 112 పుటలలో 6 కథలున్నవి. కథలన్నియు ఆంధ్రప్రాంతములకు ఆంధ్రాచారములకు చెందినవి. తూర్పుగోదావరిజిల్లా ఆటుపట్టు. పైగ్రంథముకంటె పెద్దతరగతుల కుపయోగించునది. మానవజీవితములో నెట్టి యెగుడు దిగుడు ఉత్తమ మధ్యమములనుండునో అట్లే జంతుజీవనములలోకూడ నుండునను తత్వమును ప్రతికథయు బోధించి విశ్వమానవసౌభ్రాతృత్వమునే కాక విశ్వప్రాణి సమానత్వమునుగూడ సూచించుచు ప్రేమతత్వమును పవిత్రమొనర్చును. విద్యార్థులే కాదు. విద్వాంసులును కథను ప్రారంభించినచో ముగిచూడకుండ విడువనేరరు. ప్రతిమాటయు వాక్యమును పేరాయు సన్నివేశమును పాత్రల కౌతూహలమును రేపుచు సమాలయమును కంఠతా పెట్టుటకు ప్రోద్బలము చేయుచుండును. కేవల బాహ్యసాలభ్యమైన ఇట్టి గ్రంథరచన కవిగారికే పెట్టినసొమ్ము. దీనిని వీరు పాఠకమొనర్చుకొని యితోధికములగు పెద్ద గ్రంథములను వ్రాసి ఆంధ్రప్రతిభ నిలబెట్టవలెనని కోరుచున్నాము. వెల రు. 0-12-0లు.

ఢంకా

వినోదిని సంపాదకులై ఆంధ్రదేశమునకెల్ల వినుతికెక్కిన వి. టి. నరసింహాచార్యులుగారు సంపాదకులు. పత్రిక కేవలము కథలు కల్పనలే కాక అనేక సమకాలిక రాజకీయాదివిషయ చర్చలతోకూడ నిండియున్నది. కేవలము వెలామణికొరకు పిచ్చిశృంగారపు కథలను ప్రకటించి తన్మూలమునమాత్రమే సంఘ సంస్కారమును చేయగలమను పిచ్చివిశ్వాసమునకు స్వస్తి చెప్పినచో పత్రిక గౌరవమును ఆంధ్రరాష్ట్ర గౌరవమును నినుమడించగలదను నమ్మకముతోనే తొలినుండియు పనిచేయవలెనని మా అభిమానపూర్వము హెచ్చరిక! ఇట్లు చేసియు వినోదినికంటె వేయి రెట్లెక్కుడ వినోదమును కూర్చగలవని 'ఢంకా' ఢంకా మీద దెబ్బవేసి చాటవలెను. వెల విడిప్రతి రు. 0-2-0లు. చక్కని త్రివర్ణచిత్రములు, సాదాచిత్రములును గలవు. కార్యాలయము 176, మింటుస్ట్రీటు మద్రాసు.

రహస్య లేఖ

పద్మనాయక గ్రంథమాల తృతీయ కుసుమము. గ్రంథకర్త చెలికాని సత్యనారాయణగారు. కార్యాలయము పెంటనాగులవలస, రాజాంపోస్టు, విశాఖపట్టణంజిల్లా. క్రౌను సైజు 67 పుటలు. వెల రు. 0-8-0లు. చక్కని రహస్య పరిశోధకనవల. నేరస్థు లెవ్వరను లేకున్నను అనుమానములు పెక్కుకలిగి సవ్యముగా కథ పరిణమించినది.

రైతు ఋణ సమస్య:—

జాతీయ ఋణమునకును రైతుఋణమునకును దగ్గర సంబంధమున్నది. జాతీయ ఋణము తీరవలసినది జాతియొక్క ఆదాయముతోనే. జాతికి నిజమైన ఆదాయమును తెచ్చువాడు జాతీయపంటలను పండించు రైతే గనుక అతనే తీర్చుచున్నాడనుకొనవలెను. తక్కిన ఉద్యోగస్థులు వర్తకులు యంత్రాధికారులు మొదలగువారలు వారి ఆదాయము నిటునుంచిఅటు అటునుంచియిటు మార్చి కమీషనులు లాభములు వడ్డీలు, జీతముల మూలముగా యెంతో కొంత చేకూర్చుకొని బాగుపడువారేగాని నిజమైన సంపాదకులెవ్వరునుకారు. హిందూదేశమువంటి వ్యవసాయిక దేశంలో రైతొక్కడే అర్జనాపరుడు రైతు ఒక్కడే జాతీయఋణము తీర్చేవాడు అగుచున్నాడు. జాతీయఋణము రైతు ఆదాయమును హెచ్చించు ఉద్దేశముతో చేయఁబడవలెను, జాతీయఋణము అతను మూలమట్టముగా నాశనముకాని సూత్రములపై తీర్చబడవలెను.

కాని హిందూదేశపు జాతీయఋణము రైతు ఆదాయమును హెచ్చించు ఉద్దేశముతో చేయఁబడినది కాదు; అతని సౌకర్యములను పాటించుచు తీర్చబడుచుండుటలేదు. హిందూదేశపు జాతీయ ఋణమునకు మూలకందము రైలువేలు స్థాపించుటకు చేయఁబడినది. అదే అసలు వడ్డీలతో నానాటికిపాపమువలె పెరుగుచున్నది. అది అతని ఆదాయముతోనే తీరవలసియున్నది. ఇట్టి జాతీయ ఋణమువలన అతని కేమిలాభము కలుగుచున్నదో చూచితిమేని అదిశూన్యము. పైగా అతనికి అందువలన నష్టమే కలుగుచున్నది. ఈదేశపు రైలువేకంపెనీలకు పెట్టుబడిదారులు భాగస్వాములు విదేశీయులు. లాభములు వారికిమాత్రమే చెందునట్లు అవివ్యవహరింపఁబడుచున్నవి. నష్టమువచ్చినచో ప్రభుత్వాదాయమునుండి అది భర్తీచేయఁబడును. విదేశీవస్తువులను చౌకగా దించి అతని సొమ్మునుహరించుటకును, అతనిపంటను చౌకగా పరదేశములకు గొంపోవుటకునే అవి ఉపయోగించఁబడుచున్నవి. అతనికి లాభము కలుగునట్లు రైలువేరేటులుతగ్గించి అతని సరుకురవాణా చేయుటకు కంపెనీలు అంగీకరించవు. అయినను ఈకంపెనీలకు మన ప్రభుత్వముకూడ కొంతసొమ్ము జాతీయ ఋణము చేసి పెట్టుబడిపెట్టినది. దాని అసలు వడ్డీలను రైతే తీర్చవలెను. వ్యవహారములు

మాత్రము కంపెనీల బోర్డులవారి చేతిలో నుండును. ప్రభుత్వమునకుకూడ ఆబోర్డులలో స్థానమున్నను రైతుపక్షమున అది ధీమాగా నిలచి సౌకర్యములను గూర్చుటకు సాహసించదు. అట్లు చేయఁగడంగినచో విదేశీవర్తకుల ముఖ్యముగ ఆంగ్లవర్తకుల ఆగ్రహమునకు గుఱికాక మానదు. దేశీయాదాయములో విశేషభాగము దీనివడ్డీ అసళ్లక్రింద తీరుచున్న సందర్భములో దేశీయరైతుయొక్క సౌకర్యములను గమనించకుండుట అన్యాయము. ఇట్లువ్యవహరించుచున్నంతకాలము రైతుకు సౌకర్యములు లేకుండుట సరేకదా, అవిధముగా వచ్చెడి జాతీయాదాయములేక, జాతీయఋణము వృద్ధియగుటకూడ తటస్థించుచున్నది. ఇండోచీనా సయాము బియ్యములమీద పెద్దదిగుమతి రేటులను, విదేశీ సరుకులమీద పెద్దదిగుమతి రేటులనువేసినగాని జాతీయ పంటకు పెద్ద ఖరీదులును, జాతీయపరిశ్రమలకు పెద్ద పోషణమును చిక్కవు. అట్లు చిక్కనకాని రైతు బాగుపడుటకాని, జాతీయఋణము తీరుటకాని తటస్థించదు. జాతీయఋణము లన్నిదేశములకు నున్నవి కాని అవి ఆదేశాదాయములను పంటలను పరిశ్రమలను పోషించుట కాధారమైనవి (productive debts). కాని మన జాతీయఋణము మనచేటుకుగా చేయబడినదయినది. ఇది కేవలము లాభములేని ఋణము (unproductive debt) మాత్రమే కాక నష్టకరమైన ఋణము (destructive debt) అయి కూడ వున్నది. దేశమునకు వెన్నెముకయైన రైతు శ్రేయస్సుపై ప్రభుత్వమువారు శ్రద్ధపూని రైలువేవ్యవహారములు క్రమముగా దిద్దకున్నన్నాళ్లు పైపై రెమిషనులు సహకారసంఘములలో ఋణములిచ్చుటలు మొదలైనవానివల్ల నెట్టిప్రయోజనమును నుండదు. ఇప్పటికే కఱవులు, వరదలు, వర్షలేములు, ధరలతగ్గుదలలు, పరిశ్రమలపతనములు, నిరుద్యోగములవలన దేశములో హాహారావములు మిన్నుముట్టుచున్నవి. ఈ సమస్యాపరిష్కారమునకై ప్రభుత్వమువారు, శాసనసభ్యులు కాంగ్రెసు నాయకులు తగిన చర్యలు తీసుకొననిచో పరిస్థితులు మరింత విషమించకమానవు.

ఈ జాతీయఋణముకూడ, రైతుచేసుకున్నది, రైతుకొరకైనది కాకున్నను, రైతు సంపాదనవలనతీరవలసినది గనుక రైతు ఋణమే. అయినను, ఇదికాక రైతుఋణము లేక వ్యవసాయదారుల స్వంతఋణము, 900 కోట్ల రూపాయీలకుపైగా వున్నది. మొదటి ఋణము రైతుచెల్లించినశిస్తులలోనుంచిప్రభుత్వము తీర్చును. రెండవఋణము ప్రభుత్వ శిస్తు, భూఖామందు పాలు పోగా మిగిలిన ఆదాయములోనుంచి రైతు తాను స్వయముగా దేశీయసాహుకారుకో సహకారసంఘములకో టక్కావీలోను వారికో తీర్చవలసినది. మొదటి ఋణమునుగూర్చి ప్రభుత్వము తన మార్గమేదో తాను చూచుకొనును కాని రెండవఋణము రైతుయొక్క స్వంత బాధ్యత అయివున్నది. అది తీరలేకపోయినచో అతని యిళ్లువాకిళ్లు యెడ్లు, నాగళ్లు

వంటింట్లో నూకలు భార్యమెడలో పుస్తెలు అమ్మించి సాహుకారులు కరణములు వసూలు చేసుకొందురు. జాతికంతటికి జీవనాధారమగు ఇట్టి రైతువానిగతి యిట్లు ఋణగ్రస్తమైనచో దేశమెట్లు యెత్తిరిల్ల గలదు? రైతు మూడుర్రోజులు పండుకొన్నచో వుద్యోగస్థులు, వర్తకులు, లాయర్లు సేనలు, పోలీసులు, చాకళ్ళు, మంగళ్లు అందరును మలమల మాడిపోవలసినదే. అట్టి రైతు ఇంతనష్టముతో వ్యవసాయమును గత్యంతరములేక సాగించుచు కృశించుచుండుట యెంత శోచనీయమైన దృశ్యము!

ఈసమస్యను చర్చించుచు పరిష్కార సూత్రములను సూచించుచు కలకత్తా కార్పరేషను మేయరగు శ్రీయుత నళినరంజన సర్కారుగారు ఒక గ్రంథమును వ్రాసినారు. వారి అనుమతితో శ్రీయుత శనివారపు సుబ్బారావుగారు దానిని తేట తెలుగులోనికి తర్జుమాచేసి ఆంధ్రుల కర్పించినారు. అందు సూచించబడిన మార్గములు గొంతెమ్మ కోరికలవలె కాక ఆచరణసాధ్యములై యున్నవి. స్వరాజ్య మనుభవించుచున్న ఆస్ట్రేలియా మానిటోబా మొదలగు ప్రాంతములలో అమలులోనున్నవి. రైతు తలకు మించిన అప్పులున్నచో రద్దుచేయుట, తీర్చుటకు కష్టమైనవానిని భూమితనఖా బ్యాంకుల పరముచేసి సాహుకారు సంబంధమును తెగ త్రెంచుట, తీర్చుటకు సులభమైన అప్పులను గూర్చి సాహూకారులు కోర్టుద్వారా తొందర చేయలేనట్లు చట్టములు చేయుట ఇందలి మూలసూత్రములు. మన భారత దేశములో సంయుక్తరాష్ట్రము పంజాబు మొదలైన రాష్ట్రములలో రాష్ట్రీయప్రభుత్వము లిట్టిచర్య తీసుకొనుచున్నవి. మదరాసు రాష్ట్రీయభూమి తనఖాబ్యాంకు ఈ విషయమున మంచికృషి చేయుచున్నది. అందరును సహకారధర్మ సూత్రము లవలంబించి చేతులను కలుపుకొని రైతుజనమును రక్షించి తమ్ము తాము రక్షించుకొందురు గాక-క్రౌను పైజు సుమారు 90 పుటలపరిమాణముగల యీ గ్రంథమును సకాలమున వెలువరించి రూ 0 4 0 లకు పంచుచు శ్రీ సుబ్బారావుగారొనరించుచున్న రైతుసేవకుమే మెంతేయు వారి నభినందించుచున్నాము. ప్రతిరైతు బిడ్డ, ప్రతిదేశసేవకుడు, ప్రతి అర్థశాస్త్ర విద్యార్థికూడ పఠించి మననము చేసుకొనతగినది. ప్రతులు వలయువారు పశ్చిమగోదావరి జిల్లా కొవ్వూరులో నున్న శ్రీ సుబ్బారావుగారి పేర వ్రాసి బడయవచ్చును.

జీవితభీమా:—

బాగుగానాలోచించినచో భీమావ్యవహారము వ్యాపారలక్ష్మికి తల్లి. వ్యాపారములకు పెట్టుబడి అవసరము. భీమాకంపెనీలు ప్రజల జీవితములను భీమా చేసి వారివద్దనుంచి ధనమాకర్షించి పెట్టుబడిదారులకు బదులిచ్చును. వ్యవహారస్థులకు నష్టమురాకుండా హామీ అవసరము. లేకున్న వారు వ్యవహారములోకి దిగరు. ఈ భీమాకంపెనీలు వ్యవహారముచేసి నష్టమువచ్చినవారికి భక్తి

చేయుటకు పూచీపడి వ్యవహారములను భీమాచేయించి వ్యవహారములను చేయించును. ఇట్లు ప్రజలకు వ్యవహారస్థులకు మధ్యనునిలచి ప్రోత్సాహమొసగు కంపెనీలు లేకున్నచో యీయుగములో యింత వ్యవహారవాణిజ్యములు వృద్ధికాకుండెడివి. అయినను భీమావ్యాపారమునుగూర్చి యేమియు తెలియనివారు మనదేశములో అనేకులున్నారు. ఇది క్రీ.పూ.20 శతాబ్దముల నుండి అమలులోనున్న వ్యాపారకళ. నేటి వరకు అది వివిధరూపములుగా విజృంభించి ప్రపంచమంతయు అల్లుకొనుచున్నది. చాలా కాలమువరకు విదేశీయులే మనదేశములో యీవ్యాపారమును తమ యేజంట్లద్వారా చేసి ధనము నాకర్షించి వారివారి దేశముల వ్యాపారములను పోషించుకొనుచుండిరి. మన దేశస్థులుకూడ దీని ప్రయోజనములను గుర్తించి స్వదేశీ భీమాకంపెనీలను పెట్టి పెట్టుబడి నాకర్షించి వ్యాపారములకు మదుపు పెట్టి, వ్యవహారస్థులకు హామీలిచ్చి వాణిజ్యమును పరిశ్రమలను పోషించుచున్నారు. ఇది ఒక శాస్త్రతుల్యమైన గ్రంథమై చరిత్ర, భూగోళము, రసాయనశాస్త్రము అర్థశాస్త్రములవలె శ్రద్ధాభక్తులతో నభ్యసింపవలసిన కళ యైనది. కాని యింతవరకీ శాస్త్రమును గూర్చి కంపెనీలవారు ప్రకటించు ప్రకటనలు ప్రోస్పెక్టసులు తప్ప క్రమమైన గ్రంథములు లేవు. లేఖనికి విసుగు విరామముల నీయకుండ కాలోచితగ్రంథములను వ్రాసి ప్రకటించుటయే జీవనవ్రతముగ పెట్టుకొని పనిచేయుచున్న సుప్రసిద్ధ దేశభక్తుడు శ్రీయుత శని వారపు సుబ్బారావుగారు ఇందునుగూర్చి డెబ్బదిరెండుపుటలు గల యొక చక్కని గ్రంథమును తయారుచేసినారు. దేశశ్రేయస్సు కోరువారెల్లరును దీనిని పఠించవలెను. వాణిజ్యపాఠశాలల విద్యార్థులకిది అత్యవసరము. కంపెనీల యేజంట్లు తెలుసుకొనవలసిన విషయము లెన్నో యిందుగలవు. ముఖ్యముగా పేరుపడ్డ భీమాకంపెనీలు వీని ప్రతులను తెప్పించుకొని యేజంట్లకుచితముగ సప్లైచేసి ప్రచారము చేయించినచో మనదేశములో స్వదేశీ భీమా వ్యాపారమింతకంటె వేయిరెట్లెక్కువగా వ్యాప్తము కాగలదు. పశ్చిమగోదావరిజిల్లా కొవ్వూరు నందుగల గ్రంథకర్తగారికి వ్రాసిన ప్రతులు బడయనగును.

నూతన విజయములు:—

కాంగ్రెస్సువారి పటాటోపమంతయు మూనాళ్ల ముచ్చటయనియు, అసెంబ్లీవిజయములతో అది చల్లారెననియు, రాష్ట్రీయ సభలయెన్నికలలో జస్టిసువారే తప్పక నెగ్గగలరనియు ఆపార్టీ నాయకులు ఎలుగెత్తి చాటిరి. కాని కాంగ్రెసు తత్వమును కాంగ్రెసు అభిమానమును ప్రజల చిత్తములలో వారనుకున్నంతకంటె ఎక్కువలోతుగా నాటుకొన్నవనియు, ఎట్టి సందర్భములలో గాని దక్షిణ హిందూస్థానములలో కాంగ్రెసువారికి తప్ప తదితరులకు నానాటికి స్థానములేకుండ పోవుచున్నదనియు మదరాసు శాసనసభ

ఉపయెన్నికలు తెలుపుచున్నవి. ఈ సంగతి కీ. శే. మల్లయ్య శ్రీయుత ఓబిరెడ్డిగార్ల విజయము లప్పుడేకాక నేను తిరిగీ శ్రీయుత రామలింగారెడ్డి శ్రీమతి రుక్మిణీలక్ష్మీపతి గార్ల విజయముల సందర్భములో మరీస్పష్టముగ విశదమైనది. వీరుభయులును కేవలము కాంగ్రెస్సు నామినీ లన్న కారణమునవల్లనే కాక తమతమ స్వీయప్రజ్ఞలవల్ల జూచినను ఇట్టి మహోన్నత విజయముల కెంతయు పాత్రులు. మొదటివారు ఆంధ్రగీర్వాణాంగ్ల భాషాపండితుడు, కవి, ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు ఎక్సెనైసుచాన్సులరు, సాంఘిక దురభిమాన రహితుడు, జాతీయ స్వాతంత్ర్యోపాసకుడు. అతనికి కాంగ్రెసు తత్త్వము నచ్చుట బంగారమునకు వాసనకలుగుట వంటిది. అతనివల్ల కాంగ్రెస్సుకును కాంగ్రెసువల్ల అతనికిని పరస్పరము కీర్తివర్ధిల్లినదనుట యథార్థము. రెండవవారు ఆంధ్ర, ద్రావిడ, ఆంగ్ల విద్యావిశారదయగు విదుషీమణి, సంఘ సంస్కార జనతాశిరోమణి, దేశసేవా ధురంధర, మహావక్త, స్వాతంత్ర్యోపాసిని, ధైర్య స్థైర్య త్యాగాది మహాగుణముల యవతారము, యువజనమహిళాజనోద్యమ నాయకురాలు, దేశసేవక సేవికావర్గమున కెల్ల ప్రీతిపాత్ర, మహాత్మునియాజ్ఞ మకుటమున దాల్చి సత్యాగ్రహోద్యమమునకు నాయకియై కారాగారమున పలుకష్టములు పడసిన శాంతిసైనికురాలగు వీరమతి. ఆమెవిజయము నైజము గనుక యెవ్వరికిని నాశ్చర్యమును గలిగించ నక్కఱలేదు. వీ రిరువురును అల్పజీవియగు యీ మదరాసు శాసనసభకు అవసానకాలములో కాక ఆది నుండియు నుండి సేవచేయవలసిన యోగ్యులే యయ్యు, కాంగ్రెసు ఆజ్ఞలకు బద్ధులై యింత కాలము ప్రవేశింప నొల్లని సుశిక్షితులు. త్రుటికాలమైనను రత్నము ప్రకాశింపకుండ మానదు. వచ్చే శాసనసభా సమావేశములో వీరు ప్రకాశించు రీతులు కొంత విశదము కాగలవు. రాబోవు యెన్నికలలో గూడ వీరినే పార్లమెంటరీ బోర్డువారు నియమించి, వోటర్లు ఎన్నుకొని శాసనసభను రాజిల్ల చేతురుగాక యని కోరుచున్నాము. మునిస్వామినాయుడుగారు వెంకటాచలంచెట్టిగార్లు కాలీచేసిన తావులకు తద్గౌరవములను వీరు పూర్తిచేసి, వారి సందేశములను నిర్వహించి కాంగ్రెసు ప్రతిష్ఠ నినుమడింపజేయగలరని మేము పూర్ణముగ విశ్వసించుచున్నాము.

శ్రీమతి రుక్మిణమ్మగారికి యెన్నికల ప్రబోధములో సాయముచేయవచ్చిన శ్రీమతులు గుమ్మడిదల దుర్గాబాయమ్మ వేదాంతం కమలాదేవిగార్ల పైని శ్రీయుత బులుసు సాంబమూర్తిగారి పైని మద్రాసు నగరమునందలి కొందరు తుంటరులు రాత్రి 11 గంటల సమయమున సముద్రపు టొడ్డున నొనరించిన అత్యాచారములను సజ్జనులెల్లరును గర్హించకమానరు. కొన్ని సందర్భములను పట్టి వారెవరో కారనియు కాంగ్రెసు ప్రతికక్షులనియు స్పష్టమగుచున్నది. ఎన్నికలలో వివిధ రాజకీయపక్షములు శాంతియుతముగ తమతమ ప్రచారములు చేసుకొను

టయే న్యాయముకాని తిట్టుట, రహస్యముగ తన్నుట మొదలైన పనులు చేయుటకు పూనుకొన్నచో ప్రజాస్వామిక సూత్రములకు విరోధమేకాక అట్లొనర్చిన పక్షమునకుకూడ అపకీర్తికరము. ఇట్టిపని రాజధానీ నగరముననే జరుగుట మిగుల శోచనీయము. మదరాసు రాష్ట్రమున మున్నెన్నడును నిట్టి యకృత్యములు జరగకుండునట్లు వివిధపక్షముల నాయకులును ప్రభుత్వోద్యోగులును తగిన శ్రద్ధ తీసుకొందురుగాక యని హెచ్చరించుచున్నాము.

రెండవ మేడు—

ఆచార్య రంగాగారు ఏప్రిల్ 17-వ తేదిని తిరిగీ తమ రైతాంగవిద్యాలయమును నిరిటివలె ప్రారంభించినారు. ఆంధ్రదేశములో వివిధభాగములనుండి చాలామంది విద్యార్థికులగు పల్లెలయువకులు విద్యాభ్యాసమునకై విచ్చేసినారు. పేరు మ్రోసిన ఆంధ్ర పండితులెల్లరును తమతమ అభిమానవిషయములను విద్యార్థుల కుపన్యసించుచున్నారు. నూతన వ్యవసాయపద్ధతులు కుటీరపరిశ్రమలు, గ్రామాభివృద్ధికరములగు ఆర్థిక సూత్రములు, నూతన పాశ్చాత్య ప్రాచ్యదేశ విజృంభణములు సంఘర్షణలు శాంతిమార్గములు, భారతదేశరాజకీయములు, ఉత్తమ రాజకీయ పక్షవిధానములు, ఆంధ్రసాహిత్య సౌందర్యములు, నిమ్నజనాభివృద్ధిమార్గములు మొదలగునవి యెల్లయు చెవులలో నిల్లుకట్టుకొని కాపురముండులాగున నిరుదు వక్తలుపన్యసించినారు, కవులు వర్ణించినారు, గాయకులు పాడినారు, విద్యార్థులవగాహనము చేసుకొని తమతమ పల్లెలకు బోయి రచ్చరాళ్లదగ్గర ముచ్చటలు చెప్పినారు, ప్రజలు విని ఉల్లాసమందినారు. ఈయేటను గూడ సుమారు రెండునెలలపాటు ఈసందడి యంతయు జరుగును. ఇదియొక శాశ్వత సంస్థయై యేటేట సాగుచుండును. ఇంతియ కాక ఆంధ్రరాష్ట్రము పలుభాగములలో ఇట్టి వేసంగి పాఠశాలలు సాగవలెను, సాగగలవు. వాటికన్నిటికి మార్గదర్శకము కాగల కీర్తి రంగాగారి సంస్థకు చెందును. సత్వర విజ్ఞాన ప్రచారమునకు ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలు హైస్కూళ్లు కళాశాలలకంటె యిట్టి సంస్థ లెక్కువ ప్రయోజనకరములను సత్యము డెన్మార్కు దేశపు చరిత్రను పఠించినవారికి తెలియగలదు. వీటికి ఖర్చు తక్కువ, ఉత్సాహమెక్కువ, ఆయాసములేదు, పరీక్షలు ఫేలవుదుమను బెంగలేదు, ఉద్యోగము దొరకదను ఆదుర్దాలేదు, దాస్యవృత్తికి పోవుదమను క్షుద్రాశను పురిగొల్పదు, స్వతంత్రజీవనాభ్యాస పరాయణులకు సముత్సాహదాయకము. కాని యెంత పేదపెళ్లికైనను బూరెలు తప్పనట్లు ఇట్టి విద్యాలయములను నడుపుటకుఁ గూడ కొంతద్రవ్యమవసరము. కొందరు విద్యార్థులు వారిభోజన భాజనములకగు ఖర్చులను వారే భరించినను, భరించలేని మరికొందరకు సంస్థవారే సహాయము చేయవలెను. దూరభారమునుండి వచ్చు ఉపన్యాసకులు మొదలగు వారికి రాకపోకలు, భోజనవసతులు మొదలగు నదు